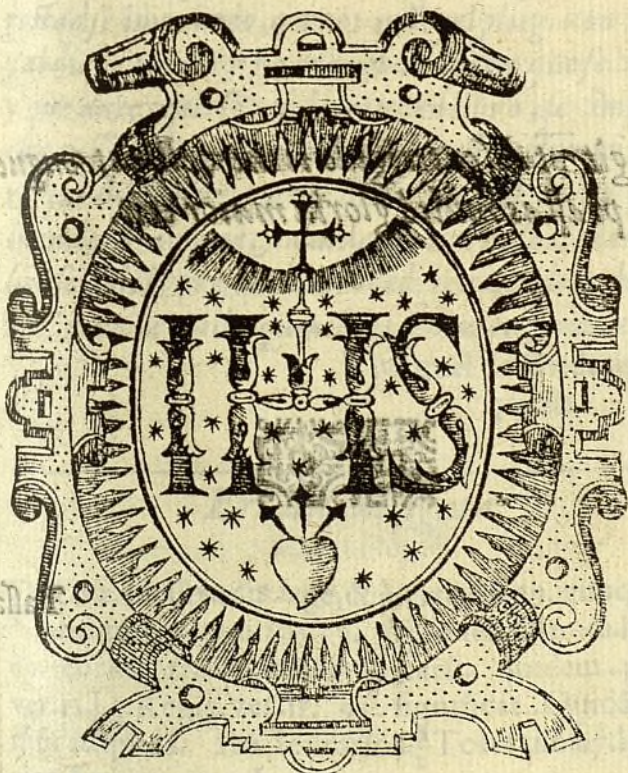

10 ANNIS

MARIANAE

Hispani,
E SOCLE. IESV,
DE POND E R I B V S E T
mensuris.

Anno

1599.

CVM PRIVILEGIO.

Toleti, Apud Thomam Gusmanium.

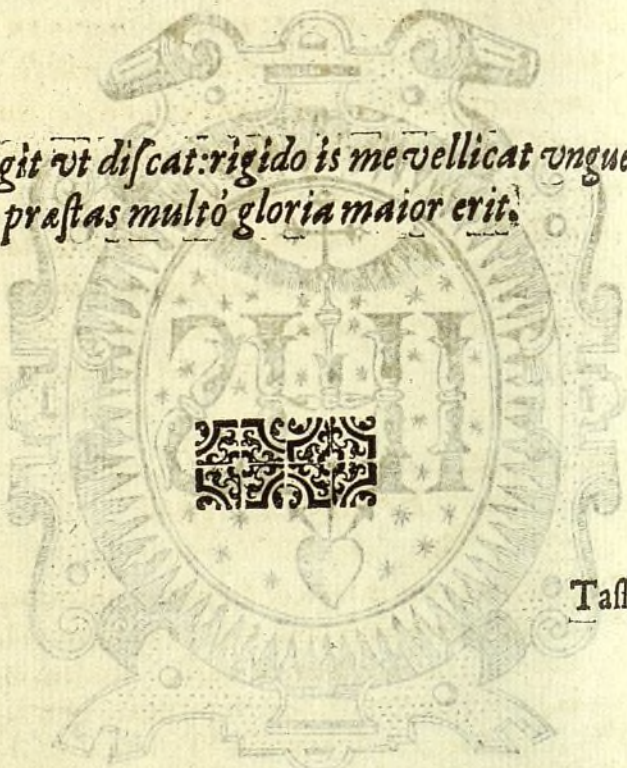
MARIANA

Hispani

DE PONTIBUS ET

*Hic legit ut discat: rigido is me vellicat ungue.
Si prestat multo gloria maior erit.*

Tassa

CVMPRIVILEGIO

Alfonso P. bonorum Consuevit

Tassa.

YO Miguel de Ondarça çauala escriuano de Camara de su Magestad doy fe, que los señores del Consejo de pedimiento y suplicacion del padre Iuan de Mariana de la Compañia de Iesus, tassaron vn libro intitulado, De ponderibus & mensuris, que con licencia y priuilego de su Magestad se imprimio, a tres m^{rs} el pliegio en papel, y al dicho precio y no mas mandaron que se venda: y que antes que se venda ningun libro, se imprima esta tassa en la primera hoja de cada volumen. Y para que dello conste de pedimiento del dicho padre Iuan de Mariana, y mandamiento de los señores del Consejo di la presente en Madrid a 30 dias del mes de Enero de mill y quiniētos y nouēta y nueue años.

Miguel de Ondarça
çauala.

Errata castigata.

Pag. 22. à & Græcis. lege, & à Græcis. 29. quoque ver
sus. l. quoquouerlus. 59. septa seu minuta. l. lepra.
89. eorum tractationem. l. earū. ibidem. 3. Reg.
ver. 11. l. 3. Reg. 5. ver. 11. 91. significat. Quidā. l. fig-
nificat, quidā. 110. sextarios. $\frac{1}{2}$ Toletanos. 7. l. sexta-
rios Toletanos. 7. $\frac{1}{2}$.

¶ 2

Summa

Summa Regij priuilegij.

PHILIPPI .II. Hispaniæ & Indiarum Regis Catholici priuilegio cautum est, ne quis hunc librum de Ponderibus & mensuris proximis decem annis, nisi de auctoris voluntate imprimat, aut alibi impresum in vniuersis Castellę regnis vendat. Qui secus fecerit, ei præter librorum publicationem multa pecuniaria indicitur. Vti ex ipsius regij litteris plenius intelligitur Madriti concessis die vigesimo sexto Iunij, anno millesimo quingentesimo nonagesimo octauo.

CEN-

Censura huius libri regia auctoritate facta ab Antonio Covarruua Scholastico Toletano, & regio antea Consiliario.

DE Ponderibus & mensuris, & olim, & hoc sæculo doctissimi viri cum cura pertractarunt. quippe ea disputatio ad intelligendos tum sacros, tum prophanos scriptores vtilissima est, & omni antiquitate cognoscenda, & vitæ communis vsibus, mutuoque commercio ciuium inter ipsos, & cum externis maximè necessaria. In eo argumento Ioannes Mariana nouo conatu, magnaue diligentia ita versatur, vt explicata commodius omnia, & exploratiora nobis quidem videantur: ac nostris hominibus, quorum externis scriptoribus nulla cura fuit, magis accommodata: dignusque liber, qui in manus hominum veniat, cui auctoritatis & laudis auctoris nomen vbique gentium, haud dubium conciliabit, quantum erit satis.

Antonius Covarruuias.

Facultas imprimendi.

Ego Ludovicus Guzmanius Societatis
Iesu Provincialis in provincia Toleta
na, potestate mihi facta à Reuerendo
admodum patre Claudio Aquaviva Pra-
posito generali, facultatem concedo, vt tra-
ctatus de ponderibus & mensuris à patre
Ioanne Mariana compositus, & eiusdem so-
cietatis grauium, doctorumque hominum iu-
dicio approbatus typis mandetur. In quo-
rum fidem has litteras manu nostra subscrip-
tas, & sigillo nostro munitas dedimus Ta-
labrica. 17. Maij. 1598.

Ludovicus Guzman.

Lectori

Antonius Conarvina

Facult.

3

Lectori.

Hebraicos characteres, quibus pondera & mensuras eius gentis exprimeremus, conflare non licuit, ne Gracos quidem forma congruentis. Sic sunt res nostra. Quotus quisque eas elegantias curat? Sed si quis tamen hunc libellum recudere librarius aliquando voluerit, eum ut huic macula medeatur exoratum, ut recte & ex ordine faciat monitum volumus, pro Hebraicis litteras Latinas substitutas, qua maximè cōgruere virosa sunt. Pro aspirattione Cheth, Ch, pro Caph, aspiratione difficillima Aïm, Ch, pro Qoph, Q, K, pro Sæch, S, haud, C. Cætera quia facilia mittimus, haud ignari tamē non satis ijs litteris Hebraicalingua insolentes sonos exprimi. Quid facerem? Proxima reddere satis habui. Id te latere nolebamus. Notis numerorum antiquis vsi non sumus, ne disputationi perse difficili, maiores ex eo tenebras offunderemus.

singula persequendi (quod necesse est) quan-
 ta moleſtia, quantaque attentione opus eſt,
 ne lapſus contingat? Eo grauior labor exiſtit,
 quod non vnus gentis meſuras & pondera
 explicaturi ſumus, quod ipſum eſſet difficile,
 ſed nobilium maximè & antiquiſſimarum
 Hebraicæ, Græcæ, & Romanæ. Hebraicæ qui-
 dem, quoniam diuinis libris explicandis, quo-
 rum prima cura erat, nō parum iuuabit, quid
 Iudæorum Talentum eſſet, quid Mina, quid
 Siclus exploratum habere: præterea quid Co-
 rus, Ephî, Gomor, Bathus, Hin, Satum, Ca-
 bus, ac alias noſſe id genus voces Hebraicas:
 quibus ignoratis, hallucinetur ſæpe Theolo-
 gus, necesse erit. Græca autem & Romana
 adiſcienda putabam, quòd in his linguis paſ-
 ſim diuini libri legantur, Græcis ſæpe & Ro-
 manis meſuris ſubſtitutis pro Hebraicis, ſi
 mul cognoscendis prophanis auctõribus at-
 que eccleſiaſticis aliquid lucis noſtra opera
 afferri poſſe cogitabam. Rurſus cum noſtris
 Hiſpanicis conferenda vetera, & comparan-
 da ſunt, quo cuncta melius intelligantur.
 Nam omnium gentium meſuras & pondera,
 ſeu vetera ſeu recentia explicare velle, in-
 finiſti laboris eſſet & immenſi: neque modus
 neque

neque finis disputandi esset, ac ne magnum quidem operæpretium. Sed ad Hebraica tamen, Græca, & Romana vetera fere aliarum gêtium reuocari possunt: ab Hispanicis Gallica, Italica, Germanica parum discrepant. Simul confusio ex multitudine & varietate à nobis procuranda erat. Et quoniam multi sæpe nodi incidunt implexi, profiteor quæ explorata sunt, positurum me pro certis: in alijs, si quæ verisimilia sunt, aut ex coniecturis, aut aliorum auctoritate, eorum periculo dixero, satis habeam. fides tantùm auctores appellet. In Hispanicis mensuris & ponderibus, quoniam pro locis sæpe & regionibus varia sunt, Toletana prætuli, propter eius urbis principatum, & quoniam in ea hoc quidquid est operæ cudebamus, studio speque nostros hos conatus eruditæ vitæ & moderatis probandi, promiscuæ turbæ nulla cura, eorum præsertim qui studia utilitate metiuntur & lucro, magnum sapientiæ nomen barba tenus & pallio velantes, quorum est magnus numerus: ne eorum quidem, qui inepta semel persuasione occupati dinoueri se ab ea non patiuntur, eoq; præiudicio diuersa reprobare,

ac reijcere consueuerunt. A quibus, vt nostra patienter legant aut audiant, momentaque singula argumentorum expendant attentè, si impetrabimus, fortassis efficiemus, vt labore nostro profecisse se, & lucis aliquid in tãtis tenebris allatũ confiteantur. Si quis obscure multa dici accusabit, is consideret, quæ numerorum ratione explicãtur, attetione opus habere: nosque sæpe multa repetijse studentes perspicuitati, cuius maior ratio est habita, quã orationis styli. fastidiosi enim ingenij est, in his disputationibus sermonis elegantiam requirere, atque delicati in re seria voluptatem captare. In tuo quidem nomine, humanissime Antistes, hoc quidquid est operis, foras dare consilium fuit, non patrociniij causa, id enim vulgare & superuacaneum: sed vt obseruantia nostrã, & sinceri amoris à primis annis suscepti, accedenteque atate tuis beneficijs, nostrisque obsequijs confirmati, monumentũ aliquod extaret. Maioris quoque erit, quod tanto viro dicatur: nã & vilia quamuis dona valde pretiosa videntur, si templis & celestibus sint oblata: vitrũ in Pontificio anulo reuinctum pro adamãte accipiatur, pro vero pseudosmaragdus. Maior fulgor proxima

quæ-

quæque illustrabit etiam minuta. Simul diligentiam excitabo eo iudice ipsa operis nuncupatione vltro delecto, vnde prouocare ad alios non liceat. Supremum enim suæ causæ arbitrum facit, qui elegit ea præsertim dignitate, prudentia, eruditione. sic ex vsura quæstus multiplex existet. De tuis laudibus & meritis pauca dicere indecorum: multa, importuna narratio. Itaque de nobilitate, modestia, sapientiæ studijs, suauissimis moribus, alijsque animi & corporis dotibus, quas natura certè vis maior concessit benigna manu, silentium erit. Illud non prætermittam sæpe verum: quemque fortunæ suæ esse fabricum, suisque singulos moribus fingi, rarò ab indole, rarò ab ingenio rerum euentus discrepare. Nos inepti rerù æstimatores alienas felicitatis, infelicitatisque causas scilicet perscrutamur. Hoc sanè initio tui Pontificatus Toletani, quod Deo gratum, reip. vniuersæ salutare fore speramus, disputationem hanc de ponderibus & mensuris, quæ post nostros Annales de rebus Hispaniæ non ita pridem euulgatos, fortè his diebus erat in manibus, crasso quamuis filo, tenuique contextu, quasi primitias mittimus, & indicaturam earum

Reg.

lucubrationum, quæ superiori tempore institutæ de varijs Philosophiæ & Theologiæ partibus, hætenus in vmbra delituerunt, maiora daturi pares modò votis & voluntati vires contingant.

De asse & partibus eius. Cap. 2.

QVAEDAM Fundamenta ponenda sunt, quibus moles vniuersa disputationis incumbat. Ac primùm de asse & partibus eius dicendum est: deinde de pede, sextario, & vncia Romanis, quoniam ad hæc pleraque alia mensurarum & ponderum nomina reuocanda sunt atque ex illis examinanda. Romani veteres quoduis ferme totum assis nomine nuncuparunt, atque in duodecim partes diuiserunt, quas vncias libræ ad instar dixere. Eius consuetudinis origo & occasio fuit, quoniam primis vrbs Romanæ temporibus nummis vtebantur æreis quidem, singulis tamen libræ pondere, rudibus primùm & informibus, signatis deinde, quod accidit sexto demum Romanorum Rege.

Rege. Seruius enim Rex primus apud Romanos signauit æs, & quidem nota pecudis, vnde & pecunia dicta est, & quoniam ea vice pecudum in commercijs utebantur, vti Plutarchus ait in vita Publicolæ. Sic As, quasi æs, dictus est teste Varrone. & cum libra in duodecim vncias diuideretur à Romanis, factum est vt As etiam diuideretur in easdem, quod mansit imminuto quamuis pondere assis, redactoque primùm ad duas vncias tempore primi belli Punici, qui asses sextantarij dicti sunt, vti Plinius ait libr. 33. cap. 3. Deinde etiam consequentibus temporibus ad vnciam atque semunciam æris redacto asse, mansit tamen vetus consuetudo vt eius partes dicerentur vnciæ. Et quidem initio pristinus valor assis mansit. Deinde (vt fit) valde est imminutus, quando Plinius libr. 15. cap. 1. Appio Claudio, & Lucio Iunio cons. duodenæ, inquit olei libræ asse vendebantur, quod post imminutum assem nunquam contigisse puto, vt tanta olei vilitas esset. Ab ære ad alia traducta voce hæreditatem ceperunt assis nomine significare. Quod in iureconsultorum libris passim occurrit hæredem ex asse vocan-

vocantium, cui integra obuenit hæreditas nullo alio cum eo hærede, hæredem ex triente, aut ex vncia cui tertia pars hæreditatis, aut duodecima (id enim vncia est) testamento legatur. sic iugerum terræ Columella assis nomine intelligens, lib. 5. cap. 1. in duodecim vncias partitur, vnciamque ipsam in sicilicum, sextulam, scripulum, & semiscripulum, non secus, ac si de ponderibus ageret. Præterea pedem Architecti mensoresque cū sedecim digitos contineat, in duodecim vncias, hoc est, pollices diuiserunt. continet enim pollex digitum vnum ex communibus cum triente. Inde Bessales laterculos dixit Vitruuius lib. 7. cap. 1. qui vnciarum octo, siue pollicum essent. sic quatuor digitos, siue palmum, vt est in editione vulgata. 2. para. 4. ver. 5. illis verbis. Porrò vastitas eius habebat mensuram palmi (loquitur de mari æneo) idē interpres. 3. reg. 7. ver. 26. tres vncias dixit. Grositudo autem lateristrium vnciarum erat. vtrumque rectè, cum palmus, id est quatuor digiti, tribus pollicibus, siue tribus vncijs pedis æquales sint. Demum sextarius assis etiā nomine significatur a veteribus, & cū duodecim cyathos caperet, cyathi ipsi vnciæ
sexta.

sextarij vocabantur . sic in Martiali calices sextantes, hoc est, duorum cyathorum, quadrantes trium, trientes quatuor, deunces undecim cyathorum calices legimus. Præter hæc assis nomine signifer, dies, hora, vltima centesima intelliguntur, multaque alia suarum partium comparatione. Sunt autem assis partes, vncia nimirum duodecima pars. Sextans hoc est vncie duæ. Quadrans, id est tres vnciæ. Vnde Teruntius à tribus vncijs deducta voce, quarta pars assis siue quadrans dicitur. Quartin Italis à quadrante factus videtur: olimq; centum quadrantes pro sportula loco cœnæ rectæ dabatur, merces salutationum, Budæus de assē, lib. 5. Martialis: Dat Baiana mihi quadrantes sportula centum. Triens, hoc est, quatuor vnciæ, tertia assis pars. Quincunx, quinque vnciæ. Semis sex vnciæ assis dimidium. Septunx septem vnciæ. Bes duo trientes assis, id est octo vnciæ. Dodrans, tres quadrantes assis, id est, nouem vnciæ. Dextans decem vnciæ. Deunx undecim vnciæ. Sūt & vnciæ partes, nimirum semuncia pars assis vigesima quarta, sicilicus quarta vnciæ pars, assis quadragesima octaua, duella tertia pars vnciæ, sextula sexta vnciæ pars

B assis

assis septuagesima secunda. Sed & multiplicato asse alia nomina ponderum constabant. dicitur enim ab asse, tresis, quadrassis, nonussis, decussis, centussis pro tribus, quatuor, nouem, decem, & centum assibus. vel alio modo ab asse assarium dicitur eadem assis significatione & pondere, vel vt alij volunt dimidium assis assarium dicitur. Et cum libra seu as pondo etiam diceretur, ab ea voce factus dupondius continet duos asses. Sestertius genere masculino duos asses cum dimidio, dictus quasi semistertius, sic ait Volusius Metianus de asse, additque in legibus duodecim tabularum duos pedes & semis vocari pedem sestertium, sic locum legito, Sestertius autem nummus erat ex argento, quemadmodum maiores moneta. Præterea nummus absolutè positus sestertius idem est Budeus de asse libr. 3. Quinariatus seu Victoriatus, quinque assium valore, denarius decem, vnde & nomina manarunt. Erat & libella vnus quidem assis valore sed ex argento: nam asses semper ex ære cudebantur, valebantque singuli quantum quatuor nostri maravedini, quos latinè liceat quadrantes, aut teruntios dicere. Marci. 12.

ver.

ver. 42. vidua offert minuta duo, quod est quadrans, nempe illa minuta valebant quantum octava pars assis vti blanca nostra: dicebanturque minuta non vt minuta Græcorum medicorum, quæ sunt pondera minima omnium, sed quoniam minor illa moneta non signabatur. Porro Denarius valebat quantum quadraginta quadrantes. Sestertius genere masculino quantum decem: sed si sestertium dicas neutro genere mille sestertios intelligere debes, hoc est, decem millia quadrantes, nimirum quantum viginti quinque aurei nummi nostrates, quos coronas seu coronatos dicimus, singuli valore quadringentorum quadrantum seu maruedinorum, quo valore hoc quidem tempore aestimantur. Nam si sestertium cum ducatis nostratibus velimus comparare, quorum singuli continent maruedinos .375. sestertium vnum continebit ducatos viginti sex, præterea maruedinos.250. præcise. Quo loco oportet explicare formam numerandi qua veteres Romani utebantur, tum alijs rebus numerandis, tum præsertim pecuniæ quamuis summam ad sestertia fere referentes, &

quemadmodum Græci non vltra decē millia progrediebantur, hoc est myriada: sed eius numeri repetitione maiores summas explicabant, vt cum centum myriades dicunt, nempe decies centum millia, aut mille millia. *χιλιάδαι χιλιάδων*. qua etiam loquendi forma vtebantur Græci: ita Romani non vltra centum millia procedebāt. Sed eius numeri repetitione maiores summas numerabant, vti Budæus docet libr. 4. de asse ex Plinio, libr. 33. cap. 10. Ergo aut per sestertios numerabant, qui absoluta etiam appellatione nummi erant, aut per sestertia aut per alia, vt aureos, passus, pedes, de quibus omnibus dicendum est. Per sestertios quidem dicentes. quadraginta sestertij aut nummi, nēpe quadringenti quadrantes, quantum aureus nummus. Quadringenti sestertij aut nummi, quantum decē aurei. Cū ad mille sestertios perueniebatur, relicto sestertio masculini generis transibatur compendij causa ad sestertiū neutro genere, quod mille sestertios continebat. Quomodo cū numerabant, rursus id dupliciter faciebant: aut per nomina, vt si dicas decem sestertia, nimirum aurei nostrates. 250. aut centum sestertia, hoc est quantum aurei

aurei nostrates. 2500. Lampridius de Helioga-
balo, Nunquam, ait, minus centum H-S cœ-
navit, hoc est argenti libris triginta. legendū
pro triginta trecētis: trecentæ enim libræ ar-
genti valent quātum aurei. 2500. Sic quadrin-
genta sestertia, nimirum quantum decem au-
reorum millia, qui erat census equestris sub
Julio Cæsare. quemadmodum ea summa du-
plicata erat census senatorius. Erant &
mille sestertia quantum mille millia fester-
tij, viginti quinque millia nostrorum aureo-
rum. Licet & per aduerbia dicere bis cētum,
trecentum sestertia, aut biscentena, quater-
centena, decies centena sestertia hoc est mil-
le. Supra mille sestertia non amplius nomini-
bus, sed aduerbijs utebantur Romani, sum-
ma sestertiorum centuplicata hoc modo di-
centes: decies sestertium, id est, decies centū
sestertia siue mille sestertia, utroq; enim mo-
do latinè dicas, semperque aduerbia iuncta
sestertijs centuriam subintellectam secum af-
ferunt: perindē enim est decies sestertium, ac
si dicas decies centena sestertia: & quod am-
plius est ipsa vox sestertium aliquando non
exprimitur, idemque significare solet decies
absolutē positum aut centies quod decies

centis

B 3 cen-

centena sestertia, centies centena sestertia. Ergo decies sestertium continet quantum viginti quinque millia aureorum. atque ex eo castiganda est epistola Plinij ad Caluissium lib. quinto, & pro sedecies sestertium, nimirum quadraginta aureorum millibus, legendum, decies sestertium: cum quadringenta millia (que decem aureorum millia valent) idem dicat paulo amplius tertiam partem superioris summæ esse. Verùm ad alia pergamus Duodecies sestertium, hoc est duodecies centena sestertia, hoc est sestertia mille ducenta, quantum triginta millia aureorum. qui erat census senatorius sub Augusto. Vicies sestertium duo millia sestertia aurei quinquagintamillia, quanti æstimata est area domus Ciceronis ad Atticum lib. 4. Septuagies sestertio apud Tacitum lib. 20. efficit centum septuaginta quinque millia aureorum. Centies sestertiũ, hoc est, centies centum sestertia, quanti estimatus est vnio Cleopatraz, auctore Plinio lib. 9. capite. 35. nempe aureis nostratibus 250000. Quadringenties sestertium, hoc est quadringenties centena sestertia quanti apud eundem lib. 9. cap. 35. fuit ornatus Lolliaz. Sexcenties sestertium lib. 15. & .20. Taciti aureo-

aureorum millio cum dimidio. Tum libr. 5.
eiusdem Taciti disposito per mensas mil-
lies sestertio, hoc est duobus millionibus au-
reorum cum dimidio. Seneca termillies
sestertium quadriennio quæsisse ferebatur
apud Tacitum libr. 13. & de oratoribus ait
Eprium Marcellum seu Crispium Vibium
possidere tantundem, nempe septem mil-
liones cum dimidio. Vitellius Imperator
vti idem Tacitus ait libr. 18. paucissimis men-
sibus interuertisse creditur nouies millies se-
stertium, nimirum viginti quatuor millio-
nes cum dimidio. Vicies septies millies se-
stertium, quantum pecuniæ Tiberius corra-
sit & reliquit, vti Suetonius ait in Caligula
capite. 37. hoc est sexcenties septuagies
quingies centena millia aureorum, vel
vt nostro more loquamur milliones sexaginta
septem & semissem, ingens summa & vix
fidem factura, præsertim cum idem Suetonius
affirmer, tum loco eo, tum in vita Ne-
ronis cap. 30. ingentes eas opes à Tiberio re-
lictas breui spatio atque adeo non toto ver-
tente an no consumptas a Caio Caligula &
effusas fuisse. Plutarchus in vita Pompei post
victum Mithridatem ait tributa Romana
libom cre-

creuisse ad octuagies quinquies decies centena millia, (nimirum decies centena millia, seu decies sestertium, seu viginti quinque aureorum millia debent octuagies quinquies sumi) duos aureorum milliones, centum præterea & viginti quinque millia aureos. Augustus apud Suetonium moriens legavit populo Romano quadringenties, tribus trities quinquies sestertium. nempe populo legavit decies centena aureorū millia millionē vnum, tribus octoginta septem millia & quingentos aureos, certè cuique tribui centena sestertia aureos. 2500. erant enim tribus 35. Plinius lib. 12. cap. 18. millies centena millia sestertium omnibus annis India & Seres, peninsulaque illa imperio nostro adimunt, nempe propter vniones & alia quæ ornandis mulieribus inde aduehebantur. Si locus non est corruptus, credo perinde esse millies centena millia, ac si diceret tantum millies. nam aduerbia secum centena afferunt & sestertia singula mille sestertios valebant. vnde millenarium numerum in se includunt. Alioqui summa illa ad duo millia quingentos aureorum milliones excresceret: quantū pecuniæ in toto Romano imperio non erat. Ita in his modis

modis numerandi per aduerbia, centum siue centena subintelligi debent, quæ vox compendij causa desideratur. Quod non tantum contingit cum pecuniæ summam per sesteria vt monstratum est, sed etiam cum aut eadem alio modo, aut alia quæcunque numeramus. Vt si dicas decies millia aureorum, perinde est ac si dicas decies centena millia aureorum, centies millia passuum, id est centies centena millia, alioqui per nomina dicendum esset, decem millia aureorum, aut centum millia passuum, si id tantum significare velimus. sic quod diximus proximè, septuagies quinquies centena millia aureorum, eadem significatione dici potuit septuagies septies quinquies millia aureorum. & in Plinio sæpe millia passuum aut stadia eadem ratione debent intelligi. vti idem Budæus explicat l. 4. vti cum ait Plin. lib. 2. cap. 108. latitudo autem terræ à meridiano situ ad septentrionem dimidio fere minor colligitur, quinquies quater millia sexaginta duo, (sic Budæus & Hermolaus legerunt) intelligi debet vt perinde sit, ac si diceret: quinquagies quatercentena sexaginta duo millia, vti Martianus de re eadem agens explicat, hodieque in Plinij codi-

C cibus

cibusea lectio est, fortasse ex Martiano sumpta. Quæ quidem summa perinde valet ac si dicas, nouē milliones septingenta quadraginta octo millia passuum: qui passuum numerus efficit, milliarium nouem millia septingenta quadraginta octo millia. Atque cū multis exemplis illustrari hæc obseruatio possit, pauca attigisse satis habui: vnde colligitur illud Apoc. 9. ver. 16. & numerus equestris exercit⁹ vicies millies dena millia *Δύο μυριάδες* *μυριάδες* ex Græca forma loquendi dictum fuisse, cū ex Romana veteri dici ab interprete potuisset, bis millies cētena millia. Iam enim dictum est Græcos decem millibus replicatis maiores summas efferre, Romanos veteres centum millibus. Ad extremū scire oportet, centum æris aut mille æris, centū aut mille asses significare in veterum libris: adijci tur aliquando æris grauis propter asses librae pondere percussos, qui graues, eorum, qui postea percussi sunt imminuto pondere, cōparatione dicebantur. Aliquando etiam vox æris supprimitur, vt Liuius lib. 39. dixit: Senatus Fuluius quantum vellet impendere, (supple in ludis) permisit, dum ne summam octingentorum millium excederet.

nempe

nempe octoginta millia asse s, qui efficiunt ad nostram rationem aureos octo mille. acceperat autem à ciuitatibus ad eos ludos, vt ibidem dicitur, centum auri pondo. qui valebāt aureos nostros. 9600. Addo & à Boetio de Arithmetica numerum cubum à radice vocari. Sic .8. binionem .27. ternionem .64. quaternionem vocat. qua analogia quis contendat mille millia non omnino barbarè dici posse millionem, vt contendit Nebriffensis repetitione. 8. tametsi mille eius numeri radix quadrata est, non cubica: in quo ille errauit vir alioqui eruditus diligentia maxima.

De vncia & libra Romanis. Cap. 3.

NCIAE, Et libræ pondera à Romanis Græci acceperunt, quemadmodum & nomina ipsa. Græci enim mina vtebantur, & drachma. mina centum drachmas continet, cū libra Romana esset tantū drachmarū nonaginta sex, vnciarū duodecim. drachma octaua pars vnciæ erat nō tantū in cæteris mercimonijs, sed etiā medicorū vsu. sic enim Dios.

C 2 de men-

de menſu. & ponder. cap. 1. ait: vncia habet drachmas octo, ſcripulos. 24. cum quo conſentit Galen. lib. 6. de compoſitione medicamentorum ſecundum genera. Erant præterea vnciæ & libræ non modo ponderales ſed etiam menſurales tum Romanis tum Græcis: quod inter nos hodie etiã uſurpatur, præſertim inter medicos. Id conſtat ex Colume. lib. 12. cap. 21. cum de muſti conditura agens duabus vncijs iniſci mandat ſemunciam ſalis benè plenam: & ex Galeno lib. 6. de compoſit. medica. per genera cap. 18. his verbis: Ego ſanè olei libræ Romæ vocatæ, quam per inciſuris diſtincta cornua metiuntur, ponderaui quandoque diſcere cupiens quantum grauitatis pondus contineret: inueni duodecim olei menſurales, decem vncijs ponderum æquales. De menſuralibus vncia, & libra hoc loco non diſputamus, ſed de ponderalibus, quas Hebræis, Græcis & Romanis veteribus vnus ponderis fuiſſe magis creditur à doctis viris quia contrarium non probatur, quàm ſit certo argumento firmum. Sed & coniecturæ ſuppent, neque valide, neque prorsus reiſciende, Græcos, quæ à Romanis acceperant eodem pondere retinuiſſe, veriſimile eſſe:

Siculum

Siculum Hebraicum semuncia pondere non vulgaris sed Atticæ visum, quam unciam putant minorem aliquanto vulgari nostra esse, æqualem Romanæ veteri. Quantum autem Romana seu Attica uncia minor sit nostra nõ conuenit inter auctores: quidam veterem Romanam unciam libramque conuenire putant, parsque esse ponderibus medicis, quibus medicamentis conficiendis vulgò vti cõsueuerunt: quæ haud dubium minora sunt parte quintadecima alijs communibus ponderibus. Ita uncia medicorum drachmas septem & semissem continet, libra vndecim uncias & drachmas communes duas. Alij putant Romanam libram unciamque veterem minores esse nostris parte amplius vigesima: sic vt antiqua libra Romana contineat uncias vndecim nostras, scripulos decem, nostra maior sit Romana scripulis quatuordecim. uncia antiqua septem drachmas contineat, scripulum vñũ grana viginti, minor nostra uncia vulgari scripulo vno, granis quatuor. Sed quæ tanta asseueratione dicuntur, nescio an confirmari satis possint. nã ex pòdere denariorũ Romano rã leue argumentũ ducitur, cũ vsu & antiquitate sint detriti, neque eiusdem ponderis sem

per fuerint, Plinius enim lib. 33. cap. 9. septem denarios vnciæ tribuit, nimirum libræ. 84. quod sequitur Celsus lib. 5. cap. 17. at Galen. de cõposit. medicam. secundû genera, lib. 5. cap. 6. octo denarios vnciæ tribuit, nã septem vncias & semisẽ sexaginta denarios esse ait. neq; Plin. sibi cõstat cû lib. 21. cap. 34. denariû dicat drachmæ pondere esse. Quòd si nouo argumento, quo alij vtuntur, vetera pondera afferas quæ passim inueniuntur libræ, semissis, quadrãtis, sextantis e lapide aut ex ære nostris minora: respondebo, neque ipsa paria inueniri, vt ipsimet qui inuenerunt, confidentur: neque mirum est diuturnitate temporis aut detrita esse aut imminuta rubigine, vt certi nihil ex ijs constitui possit. Accredam potius vetera pondera cum nostris vulgaribus conuenire, quemadmodum cum Romanis Græca, & Hebraica consentire dant, magis quia diuersum probari nõ potest, quã certo aliquo argumento, nã & vulgares à Romanis sicut à Græcis Romana sunt accepta, neq; est verisimile omnes hodie nationes fere in eadem pondera conspirasse, nisi ea à Romanis antiquis imperij temporibus accepissent. Præterea eam rationem facillimam fore cogita-

gitabam pondera & mensuras inter se comparandi, si vnciam demus non diuersi ponderis antiquis temporibus & nostris fuisse. Tametsi diuersam etiam ratione consecretabimur ponderibus & mensuris diuersarum gētium exaquadis, præsertim eorum, qui vetera pondera Romanorum nostris medicis patria esse contendunt, ne laborem & molestiam calculandi & numerorum minutias subterfugisse nos a liquidis iure accusare possit. Præsertim cum vulgaria medicorum pondera cum antiquis & cum alijs ponderibus vulgaribus comparare constituerim. Atque de vncia & libra Romana hæctenus: ad sextarium progrediamur.

De sextario Romano. (ap. 4.)

EXTARII Non vnum pondus, neque vna mensura fuit, sed multiplex: nã præter vulgare Azūbris quadrantē, quē in hac diputatione sextarium Tcletanum vocabimus, erat Hebraicus sextarius, Atticus atq; Romanus. Sed de alijs alio loco copiosius explicabitur.

nunc

nunc de sextario Romano dicendum est, quoniam ex eo cognitio aliarum omnium mensurarum pendet, cum Hebraicus sextarius duas tertias Romani contineat, uti postmodum demonstrabitur aperte, Atticus tres quartas eiusdem. & si recipitur uncias Romanas veteres pares nostris communibus esse, Toletanus sextarius quatuor omnino quintas Romani sextarii continebit. Præterea amphora Romana capit sextarios Romanos, quadraginta octo, vna viginti quatuor sextarios, modius Italicus sextarios sedecim. Sic ex cognitione sextarii Romani aliarum mensurarum cognitio pendet, & cum ea est implicata. Facillima ratio inuestigandi quantum caperet is sextarius, ex pondere sumenda est eius, in vino aut aqua. parum enim hi duo liquores discrepant. nam oleum nona parte leuius est aqua, decemque unciæ aquæ nouem uncijs in oleo respondent. mel autem semisse grauius est aqua. Sic viginti uncijs in aqua triginta in melle respondent. Hoc est, si vas aqua repletum pendet uncias viginti, idem repletum oleo pendeat uncias decem & octo, idem repletum melle pendeat uncias triginta. Ergo de sextarii Romani pondere auctores

non

non conveniunt. Hefichius uncias viginti
 quatuor illi tribuit, quod sequitur Bodæus,
 & eius auctoritate alij recentiores. Isidorus
 huic sententiæ fauet cum libi. 16. cap. 25. He-
 mina inquit, appendit libram vnam, quæ ge-
 minata sextarium facit. & rursus modio attri-
 buit sextarios viginti duos, libras quatuor &
 quadraginta. Non pauci decem & octo un-
 cias sextarium Romanum pendere in aqua
 affirmant, quod dixit Galen. de ponder. &
 mens. sic enim ait: alij dicunt sextarium habe-
 re pondus libræ & semissis. & rursus, Trybliū,
 (quod est dimidium sextarij) habet uncias no-
 uem. Verum hoc in oleo intelligi sequentia
 declarant, sicut & Diosc. de pond. & men-
 sur. tribuens sextario aquæ uncias decem &
 octo viciatus est, vt Græci codices declarant
 non de aqua sed de oleo agere, neque aquæ
 pondus à vini seiungere, quod latini codices
 quidam corruptè habent. Peritiores tamen
 sextarium Romanum in aqua aut vino pen-
 dere uncias viginti malunt. Hermolaus Bar-
 barus, Leonardus Portius, alij omnes per mo-
 titum aliorum antiquorum auctoritate, tum
 Fannij, cum ait. Nam libræ, vt memorat, bes-
 sem sextarius addit: Seu pueros pēdas latices,

-noq

D

se

seu donaLyxi. Addunt semissem librę habentis oliui, Selibramq; ferunt mellis superesse bilibri. Vides sextario in aqua aut vino tribui pondus vnciarum viginti, in oleo. 18. in melle triginta. Quod sequitur etiam libellus Galeno attributus de pond. & mens. Hęc nobis sententia quę media est, duabus alijs præferenda videbatur: præsertim cüm antiquorum dicta facile explicari possint. nempe qui sextario vncias viginti quatuor dederunt, ijde mensuralibus locuti sunt, vti ex Galeno attulimus lib. 6. de composit. medica. per genera. c. 8. duodecim vncias mensurales decę vnciarum pondus habere. quod ab eo in oleo dictũ, Oribasius ex Adamantij sententiã dixit: sextarium Italicum vini quidem mensura vncias viginti quatuor pondere, libram nostrã ac vncias octo habere. Qui vero decem & octo vncias sextario dederunt, aut in oleo explicandi sunt, aut non de sextario Romano locuti sunt, sed de sextario Attico (sic nos interpretabamur) qui vncias quidem mensurales. 18. continet, nimirum pondus vnciarum omnino. 15. sic enim Galenus ait eodem opere libr. 5. cap. 6. Atticam Heminam nouę Italicas vncias conficere: additq;

pen-

pendunt enim. 9. Italicę vnciæ, quas in cornibus insectis metiuntur, septem vncias ponderales & semissem: quod de oleo etiam dictum placet ad vinum aut aquam traduci. Quo loco apertè perspicitur errasse quicūq; sextario Attico dat pondus vnciarum octodecim, Romano vncias viginti mensurales non ponderales, quod facit Georgi. Agricola lib. 1. errasse alios qui sextarium Romanum Toletano parè faciunt, cum huius pondus in vino aut aqua esse vnciarum modò sedecim minime dubium sit. Quod si Romanas vncias veteres pares communibus nostris esse recipitur, sextarius Romanus comparabitur cum nostro proportione sexquiquarta, seu quod idè est, Toletanus, quatuor quintas Romani sextarij continebit. Si autem veteres vncias malum medicis vncijs nostræ ætatis pares esse. viginti vnciæ veteres ex nostris communibus continebunt vncias. $18 \frac{3}{4}$. hoc est vncias octodecim octavas seu drachmas sex: quæ faciunt ad athenenses nostros duodecim. Comparabitur que hac ratione sextarius Romanus cum Toletano proportione quę est .75. ad .64. ut constat vtriusque sextarij vncijs in suas quartas partes diuisis. nempe proportio

1890

D 2 erit

erit ferme sesquifexta. Quæ omnia intelligencia comprehendenda & memoria commendanda putabam, magnam enim lucem vniuersæ disputationi afferre poterunt. Vitruuius lib. 7. cap. 8. sextarium argenti viii pondo ait esse viginti quinque. Nos facto periculo inuenimus ponderare libras viginti tres, vncias decem, octauas seu drachmas septem. fortassis argentum viuum illud non erat vsquequaque defecatum: sed ex quo certè perspicitur, neque Romana pondera minora esse nostris, neq; sextarium Romanum continere vncias ponderales octodecim, longè enim ratio Vitruuij à nostro experimento aberrasset.

De pede Romano. Cap 5.

ENSURA Pedis Romani si certa ratione esset explorata, magna nos molestia ceteris constituendis liberasset, ac præsertim quantus esset sextarius Romanus definire in præptu esset: atque ex eo quid de vncia & ponderibus Romanis sentiendum esset, vna opera

opera constitueretur. Pendit enim sextarius Romanus viginti uncias Romanas præcisè, idemque est amphoræ Romanæ pars omnino quadragesima octava. Amphora autè Romana pedis Romani mensuram quoque versus habet, unde & à forma quadratoq; pede, quadrant al dicitur. Sic enim Festus ait: Quadrantal vocabat antiqui: quam ex Græco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios. Idem Fannius alijque omnes tradunt quasi rem minimè dubiam. sic ex pede Romano iusto confecta amphora, de sextarij mensura & pondere iudicare facile erat, ea diuisa in octo & quadraginta æquas partes. Video tamen de pede Romano disceptationem esse, neque inter se eruditos conuenire. Tres enim pedis formas mensuralque afferunt, minimam, mediocrem, maximam ita inter se comparatas, vt maxima mediocrem superet ferme sicilico, id est parte pedis mediocris quadragesima octava, pes mediocris minimum superet sextula plus minus, hoc est, parte pedis minoris septuagesima quinta. Sic pes maximus minimum superat duella, hoc est minimi parte trigesima sexta. Maximum pedem pro vero, superiori

sub

D 3 sacu-

seculo eruditi habebant. & Philander in Vi-
 truuum lib. 3. cap. 3. ex columna Porphire-
 tica deprehendisse se Romæ ait. meminit
 eius columnæ etiam Marlianus de antiqui-
 tatibus vrbs Romæ. mediocrem Leonar-
 dus Portius primus pro vero tradidit ex mar-
 morea basse sepulcri CN. Cossutij sculpro-
 ris, quæ cum in hortis Angeli Colotij Romæ
 esset, Colotianus pes vulgò vocatur. quæ sen-
 tentia & mensura magno eruditorum plausu
 superioribus annis celebrata est. minimum pe-
 dem Petus inuexit de pond. & mens. libr. 1.
 ex tribus pedibus areis, quos se Romæ vi-
 disse affirmat, sumpta occasione nouandi.
 Verum nos cum sextarium sciamus, quod &
 ille fatetur lib. 3. viginti vncias pendere in vi-
 no aut aqua, siue æquales nostris vncijs sint,
 siue minores parte quintadecima, vti supe-
 rius est dictum: amphoram ex illo pede Ro-
 mano sextarios. 48. eius ponderis non cape-
 re manifestè deprehendimus. Congius. 8. pars
 est amphoræ Romanæ capiens sex omnino
 Romanos sextarios, fitque ex semisse pedis
 Romani quoquo versus. Factis ergo duobus
 congijs altero ad mensuram semipedis Co-
 lotiani, altero ad semipedis Porphiretici mo-
 dum

dum, Congium priorem capere animaduerti septem sextarios Toletanos. (singuli pendunt vncias sedecim) qui efficiunt addita tantum parte .32. vnius Toletani sextarij, sex Romanos vnciarum decem & octo, drachmarum seu octauarum sex, quod est iustum sextarij Romani pondus, si vncie veteres sunt pares nostris medicis. Congij octo, quos capit amphora, quorum singuli continent septem Toletanos sextarios & partem præterea .32. (quæ vix potest ob exiguitatem obseruari) efficiunt sextarios Toletanos 356. & $\frac{1}{4}$. qui subducta ratione efficiunt sextarios Romanos .48. quorum singuli viginti vncias medicas contineant, communes vncias .18. $\frac{3}{4}$. seu quod idem est vncias octodecim, octauas seu drachmas sex. Congius alter & maior capiebat septem Toletanos sextarios & semissem. sic vt amphora sexaginta sextarios Toletanos caperet, nimirum quadraginta octo Romanos singulos vnciarum communium viginti. Nam vt sextarius Romanus huius poderis comparatur cū Toletano proportione sexquiquarta, ita numerus .60. excedit numerum .48. eadem proportione, quocirca minimi pedis Romani effigiem

effigiem eius excludimus, quasi nothi pedis, certe posterioris temporis, cum Congius ex eius semisse factus sex sextarios. Romanos prioris aut posterioris ponderis non capiat, ne amphora quidem ex integro pede facta quadraginta octo sextarios id genus. mirorque Patum diversum se observasse facta amphora ex suo pede affirmare. Sed nimirum in lubrica observatione decipi facile fuit, & suis opinionibus semel susceptis fauet animus. Et ne quis accuset mensuras pedum in charta expressas minores quam in typis esse, propterea quod charta humore extenditur, atiditate contrahitur: is sciat ne id quidem in nostris observationibus fuisse pretermisum: sed triu pedum modum ut typis aereis responderent, & ipsis prototypis ex lapide, aut ex aere mada facta charta sumpsisse, ea mensura quam hoc loco exprimam, ut studiosorum conatus hac etiam parte iuventur. si prius addidero, nobis ex tribus pedibus maximum legitimum videri: qui expeditissimam rationem praebet pondera & mensuras comparandi inter se, credamque duos alios minores iusto esse. Sed ex pede Colotiano atque amphora ad eam mensuram extracta factum puto, ut recentio

maignis

res

res in eam sententiam abierint (cuius vestigium in paulo antiquioribus non inuenio) vncias Romanas veteres minores nostris communibus esse.

Tres semipedes Romanos non eadem mensura adijcimus, Porphireticum, Colocianum, & Pati: quorum ex parte vna quatuor digiti, ex altera tres pollices designantur. Continet enim pes digitos sedecim, pollices, seu manus, vncias duodecim.

)(:)

E

Semi-

Semipes maximus Porphireticus.

Semipes mediocris Colotianus.

Semipes minimus atatis posterioris.

De ponderibus Hebraicis. (Cap. 6.

DE Vncia, sextario & pede Romanis, quid sentiendum sit haecenus explicuimus: nunc ad alia pondera & mensuras progrediendum est. Et vt honos antiquitati habeatur, simul quoniam de diuinis libris praecipua cura erat, in singulis generibus, Hebraicis ponderibus & mensuris explicatis ad Graeca & Romana procedemus. Atque in singulis ea dicemus, quae nobis quidem verisimilia maxime esse videbuntur, magnorumque virorum fide & auctoritate fundata.

De Talento Hebraico.

TALENTVM Quod primum & maximum apud omnes nationes pondus proculdubio est, ab Hebraeis KiKar vocatur, id est torta seu massa, quod rudi ponderesset, neque percussa aliqua imagine, magis pondus, aut nummorum summa. Pendebat minas quinquaginta, drachmas duodecim millia, quod certa ratione colligitur

E 2 exodi

exodi cap 38. ver. 25. vbi Hæbraice Græcèq;
 ex hominibus sexcentis tribus millibus quin-
 gentis quinquaginta, cùm singuli soluissent
 per capita dimidium siclum, hoc est dra-
 chmas duas, redacta fuerunt centum Ta-
 lenta argenti, præterea scli. 1775. sic ex sex-
 centis millibus hominum centum Talenta
 redacta sunt, ex minori numero hominibus
 3550. siclorum numerus. 1775. atq; adeo sin-
 gula hominum sex millia, cùm quilibet dimi-
 dium siclum dedisset, talentum obtulerunt.
 Ergo talentum Hæbraicum drachmas pende-
 bat duodecim millia præcise. Hoc est si dra-
 chmæ illæ pares nostris erant, vti verisimilius
 iudicamus, Talentum quidem auri Hæbrai-
 cū continebat quantū aurei nostrates .12750.
 pendunt; cum ex octo vncijs auri seu bese
 libræ (marcum nos dicimus) 68 aureiudan-
 tur. Quod si Talentum argenti erat, pende-
 bat quantū argentei nummi nostrates 12562
 & semis, quia ex octo vncijs argenti, signan-
 tur argentei nummi 67. Epiphanius talentū
 facit librarum 125. libram duodecim vnciarum,
 quocirca drachmas pēdebit duodecim
 millia. Dionysius etiam Halicar. lib. 9. duo
 millia asses siue libras efficere ait sedecim ta-
 lenta

lenta æris. Sic cuilibet Talento ratione sub-
 ducta duodecim millia drachmæ proueniēt.
 Neq; dissentit Vitruuius eum lib. 10. cap. 21.
 Talentis quatuor .480. pondo tribuit, hoc
 est, cuiq; libras centū viginti: minas mallē di-
 xisset: nā. 120. minæ libras efficiunt 125. quas
 apud quosdā gentes Suidas ait Talentum cō-
 tinere: τὸ τάλαντον παρέ τίσιν ἔχει λίτρας. ρικε. Idēq;
 Hesichius ait Talentum apud quosdam mi-
 nas. 12. pendere. Vides non ex sacris litteris
 modo probari Talentum antiquissimū duo-
 decim millia drachmas continere, sed etiam
 eodem pondere extare apud alios scriptores.
 Verum ijs quæ dicta sunt ingens Talentorū
 numerus opponi potest passim occurrens in
 libris sacris II. Paral. 22. ver. 14. auri talenta
 centum millia, argenti mille millia Talento-
 rum relinquere se Dauid in thesauris templo
 ædificando ait. & cap. 29. ver. 4. tria millia Ta-
 lentorum de auro Ophir, & septem millia
 Talentorum argenti probatissimi deauran-
 do templo se relinquere ait. Quæ summæ si
 ad aureos nostros referantur, immēsum cres-
 cent, vix vt credi possit, ac ne vix quidem,
 vt ex tantulo regno Dauid tantum auri &
 argenti per totam vitam collegerit. Quare

placet quod Eupolemus, cum de templi Hierosolymitani structura & expensis in ea factis agens addit: Talentum autem dico, quod siclum appellant. affert Eusebius lib. 9. de præparatione Evangelica capite .4. Sic summa factæ expensæ quadragiessexies centena millia, quæ insumpta templo extruendo, idem Eupolemus ait, de siclis intelligatur. quæ nihilominus perueniet ad drachmas auri .18400000. nimirum quantum auri nostrates .19329990. nempe milliones amplius decem & nouem. Non discrepat ab hoc Talento drachmarum quatuor Homerus, cum Iliados. 23. inducit Achillem in funere Patrocli inter alia funebria præmia seruam cum tripode, equam prægnantem, lebetem, quarto loco proponentem duo auri Talenta τῶ δὲ τετρακτῶ βίαιε δ' ἓξ χροῖα κάλυτρα. Quod Suidas exponens ait Talenti voce ab Homero numerum quendam significari certè pecuniæ, exiguumque admodum. Vides Talenta apud Hebræos gemina haud dubium fuisse, alterum drachmarum .12000. alterum drachmarum quatuor tanto inter se interuallo discrepantia. Et qui dem de quo Talento agatur in quibusdam locis

locis statuere facile est, vti locis modò ci-
tatis, alijs locis difficilimum prorsus est,
arduaque res. Vt verissime Budæus dixe-
rit libr. 4. de asse, æstimationem opulentia
Hebraicæ fieri non posse ob Talenti varie-
tatem. Quis enim diuinet cuius generis Ta-
lenta auri centum viginti fuerint, quæ Re-
gina Saba dedit Salomoni .3. reg. 10. Si
enim siclos dixeris totidem, exigua sum-
ma, pondusque auri erit, donum inter Re-
ges exile: si Talenta primi generis ex-
crescet summa ad aureos .1530000. nimi-
rum millionem vnum cum dimidio, su-
pra fidem tantum auri allatum ab ea Re-
gina fuisse. Sed nimirum quidam mul-
ta alia Talentorum genera Hebræis vñta-
ta esse prædicant: quod vellem idoneo ar-
gumento confirmarent. Ac primum Ta-
lentum sanctuarij & Talentum congre-
gationis faciunt, certè Lyra Exod. 38. ex
sententia Rabbi Selomo, vt Talentum
sanctuarij sit de quo dictum est drachmarum
12000. Talentum congregationis sit drach-
marum. 6000. semis alterius. Quam di-
stinctionem à multis reprobaram videmus,
eamq; si probare nos vellemus, fortassis Ta-
len-

lentū potius cōgregationis vocaremus quod
 continet. 12000. drachmas: Talentum san-
 ctuarij crederemus. 24000. drachmas pende-
 re propter auctoritatem Iosephi: qui cum
 libr. 14. Antiq. cap. 12. minæ tribuat duas li-
 bras & semissem, nempe siclos sexaginta: idē
 lib. 3. cap. 7. agens de cādelabro aureo ait: Cā-
 delabrū quod vnius Talenti erat, minas centū
 pendere, nimirum drachmas. 24. millia. Affe-
 runt alij Talentum quod numismaticum vo-
 cant, & auro potissimum deputari credunt,
 mille drachmarū pōdere, qualia. 120. auri Ta-
 lēta à Regina Saba Salomoni dono data fuis-
 se affirmant. nimirū quoniam Iosephus vigin-
 ti modo Talenta dedisse ait, certè singula
 drachmarum. 6000. ex quanto pondere aiūt
 Talentum congregationis fuisse, ita vt sexta
 eius Talenti pars talentum etiam diceretur,
 3. reg. 10. ver. 10. quemadmodū apud Aegy-
 ptios drachma erat oboli pondere, nempe cū
 obolus iustæ drachmæ pars sexta esset. Ad-
 dunt Talenti decimam Talentum vocari, nō
 alio argumento quàm quòd lib. 1. Paral. cap.
 22. ver. 4. cū à Dauide relicta dicātur centū
 millia auri Talenta, argenti mille millia, Io-
 sephus lib. 7. cap. 11. eius summæ decimam
 scri-

scribit decem millia auri Talenta argenti centum millia. sed quid hoc sit nisi diuinare, & subterfugia quærere locis scriptorum conciliandis. Porro cum natura in se infinitam partiendi præbeat facultatem, in quot partes Talentum partiiri possumus, tot licebit genera Talentorum excogitare, præsertim si locis scriptorum discrepantibus commentum posset velari, cum in promptu potius sit existimare Iosephi numeros multis locis esse vitiatos: quod facile fuit, cum non per literas, sed per notas scriberentur. Alioqui quomodo explicabunt, quod eodem libr. capite. 8. legitur Absalonis casariam ducentos siclos pendere, eosque siclos quinque minas seu pondo facere. nisi forte de minis Romanis intelligatur aut Alexandrinis, quas viginti vnciarum esse singulas libellis de ponder. & mensur. Galen. & Dioscor. affirmatū reliquere. Relinquatur ergo Hebraica Talenta gemina manifestè fuisse, magnum drachmarum duodecim millium, minimum drachmarum quatuor. Inter hæc an alia fuerint Talenta, & credi posse, & certa id ratione aut auctoritate non posse probari.

De Mina Hebraica. *De Mina Hebraica.*
DE Minæ Hebraicæ pondere auctores va-
 riant, neque facile est opinionem opi-
 nioni præferre: maiori tamen auctoritate
 & numero Minæ Hebraicæ dant siclos sexa-
 ginta. quibus Ezech. verba fauent capite.
 45. ver. 12. dicentis. Porro viginti sicli, &
 viginti quinque sicli, & quindecim sicli mi-
 nam faciunt. Sic mina continebit drach-
 mas ducentas & quadraginta, vncias trigin-
 ta, libras duas & semissem, vti Iosephus af-
 firmat lib. 14. cap. 12. Vnus Lyra ad cap. Exod.
 38. ex sententia Rabbi Selomo minæ dat si-
 clos modò viginti quinque, Talento (quod
 centenarium vocat) congregationis qui-
 dem minas sexaginta, nempe sex millia dra-
 chmas, sanctuarij autem minas centum &
 viginti, summamque drachmarum duplica-
 tam. Quod cum sentiunt, Ezechielem expli-
 cant loco citato, non minæ tantum pon-
 dus integrum explicuisse, sed etiam eius par-
 tes, quatuor quintas siclis viginti, tres autem
 siclis quindecim. Convenit cum hac senten-
 tia Pollux, nam apud omnes gentes affir-
 mat, Talentum quidem minas sexaginta pen-
 dere. Minam autem drachmas centum in Mi-
 nas

nas & drachmas pro gentium varietate vario esse pondere. Nos tamen Iosephi sententiam sequemur magis vt apparet cum Ezech. verbis conuenientem: aut fortassis primis temporibus mina Hebraica siclorum sexaginta fuit drachmarum 240. consequentibus drachmarum centum exemplo nationum aliarum. Sed & minores quasdam minas quasdam fuisse confiteri oportet, cum 3. reg. 10. ver. 17. legamus: trecentæ minæ vnâ peltam vestiebant. Quis enim tam firmo esset corpore, vt clypeum trecentarum librarum, aut 750. si Iosephum in minæ pondere sequimur, brachio sustentaret. Sed nimirum locus hic vitiatu est, cum Hebraicè, Græcè, & Caldaicè tres tantum minas legamus vnâ peltam vestisse. aut cum. 2. Paralipomen. 6. ver. 16. legamus trecenta quoque scuta trecentorum aureorum, pro aureis, in libris Reg. interpres minas substituit: cum potius trecenti aurei drachmales faciant minas tres iuxta Lyrae sententiam siclos. 25. minæ tribuentis. Verum quo pacto Machabæorum. 14. ver. 24. Simon mittit Romam clypeum aureum minatum mille, nisi minæ multo minores erant, fortassis

audillim

F 2

sicli

sicli singulæ (vt de Talento diximus) aut drachmæ pondere. quod vt coniectura nititur probabili, ita vellem argumento aliquo posset confirmari.

De siclo. Siclus enim quatuor drachmas

SICLVS Haud d ubiū pēdit drachmas quatuor, sic enim Hiero. ait ad cap. 4. Ezech. Siclus autē, id est, stater habet drachmas quatuor: octo autem drachmæ latinam vnciam faciunt. Erat ergo sicli pondus semuncie sed & siclos minores dimidio fuisse persuaderi potest, quod vbi. 2. Reg. 14 ver. 26. cæsariem Absalonis dicitur pendere siclos ducentos pondere regio seu publico, septuaginta interpretes centum siclos posuerunt. nimirum quod siclum ponderis publici semissem esse existimarunt sicli maioris. Hinc nata est multorū opinio, siclum duplicem esse, publicum seu congregationis duarum drachmarum, alterum sanctuarij drachmarum quatuor. & quidem de minori siclo locutus est Epiphanius cum dixit. Siclus est quarta pars vncie dimidium stateris. De hoc siclo intelligi debet liber. 1. Machab: cap. 10. ver. 42. vbi Demetrius Rex remittere se ait Iudæis quinque millia siclorū: cum Iosephus lib. 13. cap. 5. proquinque millibus

millibus siclorū , posuerit decem millia drachmas. Tales sicli quinque millia fuerunt, quos pendebat Goliath thorax. 1. Reg. 17. ver. 6. alioqui maius pondus, quam quo portando vires vnus hominis essent. Quod cum in frequentiori vsu fuerit sicles minor didrachmus, factum est, vti didrachmi nomine promiscue vterque sicles a septuaginta interpretibus intelligatur. certe Exod 30. & Leuit. vlt. pro siclo quatuor drachmarum didrachmū ipsū posuerunt. Hanc sicli distinctionem, quam ad alia fere pondera & mensuras eius auctores extendunt, reijciunt alij recentiores quasi commentum Iudæorum, nulla certē ratione fundatum. Ea tamen quæ dicta sunt, & in posterū addentur, quid sentiendū sit declarabunt.

De Aureis Hebraicis.

CVM in Diuinis libris aureorum, aut argenteorum sit mentio, quod fere cōtingit hac forma loquendi, decem aut viginti aut triginta auri argente, plerisque aut omnibus locis sicli vocem subaudiendam viri eruditi existimarunt, quod noster etiam interpret secutus est. Gen. certē 24. ver. 22. quod Hebraice dicitur: duas armillas decem auri pondusearū, ipse dixit pondo siclorum decem. Gene. tamen

cap. 37. ver. 28. pro viginti argenti quibus venditus est Ioseph, noster interpret viginti argenteis dixit, cū dicere potuisset viginti argenti siclis, vti Chaldaice positū est. Itē. 3. reg. 10. ver. 29. educebatur quadriga ex Aegypto sexcentis argenti, quod repetitur. 2. Paral. 1. ver. 17. interpret tamen priori loco sexcentis argenti siclis dixit, posteriori, sexcentis argenteis eadem significatione. Idem obseruo Iud. 8. ver. 26. & 2. reg. 18. ver. 10. in simili forma loquendi sicli vocem in nostra editione esse expressā. Tales credimus triginta argenteos fuisse quos Iudas accepit a Iudæis proditoris pretium. Qui enim singulos decem denarios valuisse affirmant, eaq; summa Iudam compēlare voluisse vnguenti effusi æstimationem, acutè magis quam verè loquuntur. Atque quæ hæctenus dicta sunt cū vera sint, certe verisimilia admodum: adijciunt quidam pondera, & monetas aureas minores dimidio apud Hebræos quidem argenteis fuisse. sic siclum aureum sanctuarij duarum drachmarum, publicum vnus modo drachmæ fuisse. qua ratione cum 3. reg. 10. ver. 17. Hebraicè Græcèq; singulis peltis induxisse Salomonem dicatur tres auri minas. 2. Paral. 1. ver. 17.

rali. 9. ver. 16. trecentis aureis singula scuta
 tecta fuisse dicitur. nimirum cum mina cen-
 tum drachmas pendat, aurei illi singuli vnus
 tantum drachmæ pōdere fuerunt. Neq; enim
 commodiorem rationem conciliandi inue-
 nias, non etiam si minam feceris siclorum se-
 xaginta, quod Iosephum sentire diximus.
 Ni forte placet magis, suscepto eas minas cē-
 tum tantum drachmarum fuisse, confiteri eo
 loco, dimidium siclei aurei publici vocari ab-
 solute aureum, ne opus sit tot comminisci
 distinctiones, siclosq; aureos affirmare, ab
 argēteis sicles pondere discrepare. quod nō
 video certo aliquo ergumento confirmari.

¶ De Gheràh seu obolo Hebraico.

GHERA Sicli pars est vigesima, drachmæ
 pars omnino quinta. Ezech. 45. ver. 12. Si-
 cli viginti Gheras habet noster interpret obo-
 lū fere reddit, tamen si obolus Græcis pars 6.
 drachmæ est, sic Gherà obolum continet, &
 5. eius partem præcise. Chaldaus pro *Gheràh*
 vertit *Meghà* quam pendere dicunt sedecim
 hordei grana, cum obolus duodecim tritici
 grana pendat. atq; adeo *Gheràh* cum obolū cō-
 tineat, & quintā eius partē pender grana triti-
 ci quatuordecim cum dimidio fere: pōdusq;

Meghà

Meghà Chaldaici atque *Gheràh* Hebraice idem erit: quòd hordei grana leuiora sunt tritici granis. 8. circiter parte. Erat etiam in Arabia moneta *Qesitah* nomine eiusdem ponderis cum *Gheràn*: vnde. cùm ea voce ouis significetur, noster interpretes Gene. 33. ver. 19. pro centum *Qesitah*, quibus Iacob emit agrum à Sichimitis, posuit centum agnos. Tum Iob ultim. cap. ver. 11. vbi dicitur, amicos Iob dedisse illi singulos *Qesitah* vnum, dixit ipse ouem vnam: cùm Hebræi potius vtroque loco moneta ea voce significari credant, quæ ouis nomine vocabatur, quòd ouis imagine esset percussa: vti de antiquis Romanorum monetis superius dictum est: quæ posteriori tempore adulterata, pondereque imminuto *Gheràh* par fuerit, antiquissimis temporibus aurea magnique ponderis. Alioqui quid opis subleuandæ Iobi inopiæ viri copiosi contulissent oue vna data in tanta præsertim pecoris copia? Erat etiam Darchemon Esdræ. 2. capite ver. 69. drachmæ pondere nummus: putoque eodem pondere fuisse Esdræ cap. 8. ver. 27. Adarchon. nam & vocum similitudo est, & vtroque loco noster interpretes solidum posuit. Erat denique *Zuz* eodem drachmæ pon-

ponderē in libris tantum Rabbiorum , vt Elias affert in Thisbi, & hoc loco missum facimus cum multis alijs ponderum, monerarum & mensurarum nominibus Rabbinis vsi tatis quamuis. cum satis oneris sustineamus explicandis ijs inter Hebraica, quæ in diuinis libris reperiuntur. Ergo vt hæc pondera inter ipsa comparemus prius quàm ad alia progrediamur.

Talentum Hebraicum magnum continet minas. 50. siclos. 3000. drachmas. 12000. obolos Hebraicos siue Gheras. 60000. grana hordei. 960000.

Mina antiqua continet siclos .60. drachmas. 240. obolos Hebraicos. 1200. grana hordei. 19200.

Siclus continet drachmas .4. obolos Hebraicos. 20. grana hordei. 320.

Drachma continet obolos Hebraicos .5. obolus Hebraicus siue Ghera grana hordei 16. tritici. 14. & semissem fere.

Gaudi De

De Græcis ponderibus. Cap. 7.

R A E C A Pondera Hebraicis succedent, propter antiquitatem eius gentis & nobilitatem in omni parte philosophiæ. adiungentur autem quædam numismatum genera apud eam gentem vsitata. Inferenturque vetera Græcorum medicorum pondera suis locis, ne separata tractatione sit opus, sed sub vnum conspectum omnia Græcorum pōdera proponantur. Libram & vnciam, quoniã à Romanis acceperunt Græci pondere non mutato, ea hoc loco omittere & inter Romana pondera ponere consilium fuit.

De Talento.

M V L T A Talentorum genera Græcis & vicinis gentibus fuerunt, quæ ex Polluce pleraq; eius auctoritate ponentur, ex alijs auctoribus alia, immutato tamen ordine à minoribus ad maiora Talenta progrediendū erit. Ac primū Syrium Talentū Pollux ait, drachmas Atticas continere. 1500. nempe quantū aurei nostrates. $1593\frac{3}{4}$ Atticum Talentum pendit drachmas omnino. 6000. nēpe aureos nostros

nostros. 6375. quod Talentum à quibusdam
 Euboicum etiã vocabatur, seu Talentum
 Atticũ minus: & erat Euboea Atticæ proxi-
 ma, eiusq; ponderibus & mensuris utebatur.
 nos absoluta appellatione Talentũ hoc Atti-
 cum vocabimus. Talentũ Babylonicũ drach-
 marũ erat. 7000. nẽpe pondus æquans auro-
 rum nostrorũ .7436 $\frac{1}{2}$. Præterea erat Euboi-
 cum Talentũ minarũ .80. drachmarũ. 8000.
 quantum auri nostri .8500. hoc Talentum
 magnum à Virg. 9. A Eneidos vocari putant.
 cũ dixit: Et tripodas geminos auri duo mag-
 na Talenta. quod sequuntur Priscian. de pon-
 der. & Seruius ad eum Virgil. locum: bene in-
 quies addit magna: nã Talentũ potest & bre-
 ue aliquid & magnũ significare. Vocatur etiã
 Talentum Atticum maius minoris compara-
 tione eius quod pendebat drachmas. 6000.
 quomodo Liuius cũ ipsomet conciliatur. nã
 cũ lib. 37. dixisset, cũ Antiocho fœdus ea lege
 factũ, vt Talêta Euboica. 15000. certis pẽsioni-
 bus pẽderet, quod & Appianus dixit in Syria-
 co: Liuius quasi sui oblitus lib. 38. quo loco
 refert fœderis leges à senatu Romano com-
 probatas, ea Talêta Attica dixit. Verũm cũ
 addiderit illa verba, Talentum ne minus

G 2 pondo

pondo octoginta Romanis ponderibus pendat, de Euboico Talento, siue maiori Attico agere manifestum est. Sed vnde tamen noua difficultas nascitur. nam si octoginta pondo Romanis ponderibus id Talentum pendebat, hoc est libras Romanas octoginta. cum libra Romana pendat drachmas .96. Mina Attica semuncia minor, fiet vt Talentum Euboicum pendat drachmas tantum. 7680. nisi forte eas minutias Liuius persequi noluit, tamen si non ignoraret libram Romanam mina Attica minorem esse. Vtrouis modo constat Talentum Aegyptium pondo octoginta capere, vt Varronis verbis Plinius ait libr. 33. cap. 3. quem de mina Attica libram Romanam locutum possumus interpretari. Denique Talentum Aegyptium erat maius ceteris, pendens nimirum drachmas. 10000. aureos nostrates .10627. quæ omnia intelligenda sunt, vt Pollux ipse ait, si quis supputationem ad drachmas Atticas faciat, continere videlicet hæc omnia Talenta eum numerum drachmarum quem diximus. alioqui si quodque ad suæ gētis minora pōdera referatur: quoduis eorum minas sexaginta, mina quælibet cētum drachmas continebat. Sed eę minę & drach-

drachmæ comparabantur cum alijs aliarum gentium ea proportione quæ ipsa inter se Talenta, ita ut sicut Babylonicum Talentum Atticū superabat proportione sex quæ sexta, ita mina & drachma Babylonica Atticas minas & drachmas: quod magnopere considerandum est. Præterea idem Pollux affirmat Talentum sex drachmarum non solum apud Athenienses, sed & apud Siculos in usu fuisse, nimirum Hebræorum imitatione apud quos siclus, ut dictum est, Talenti etiam nomine vocabatur. Nos omisis alijs Talentorum generibus de Attico priori agemus pendente minas sexaginta, drachmas. 6000. quoniam maiori fama celebratur. De quo Fannius dixit: Cecropium superest post hæc dixisse Talentum. Sexaginta minas seu vis sex millia drachmas: Quod summum doctis perhibetur pondus Athenis. Titus Livius libro trigesimo quarto in Achaia redemptos fuisse ait mille ducentos Romanos centum Talenti, cum quingenos denarios in capita dedissent. sic subducta ratione Talenta singula sex millia denarios continebant.

De Mina Attica

G 3

Mina

MINA Capit drachmas centum libram
 Romanam semuncia superans. Romana
 enim libra uncias continet duodecim, drach-
 mas nonaginta sex. Erat autem Athenis du-
 plex mina, altera minor drachmarum septua-
 ginta quinque, de qua Fannius: Mnam vocit-
 ant, nostrique minam dixerere priores. Cen-
 tum hæ sunt drachmæ. Quod si decerpseris
 illis Quatuor, efficies hanc nostram denique
 libram. Attica quæ fiet, si quartam demple-
 ris hinc, Mna. Errat qui his versibus de libra
 Attica agi putant. Altera Athenis mina ma-
 ior. 100. drachmas capiebat. quod ex ijs omni-
 bus colligitur quicumq; Talētū Atticū minas
 sexaginta, drachmas Atticas sex millia pēde
 re dixerunt, dantes videlicet singulis minis
 drachmascentū. Sic qua proportione duo Ta-
 lēta Attica maius & minus inter se comparā-
 tur, nēpe sesquitertia: eādē hæ duæ minæ in-
 ter se habent. Erant præterea aliæ minæ, quod
 ex Galen. & Dioscor. de mensur. & ponder.
 colligitur, nempe medica: quam Gal. Atti-
 cam & Aegyptiam dicit unciarum. 16. drach-
 marum. 128. mina Italica unciarum octode-
 cim, drachmarum. 144. præterea mina unciarum
 viginti, quā Galen. Romanam Dioscor.
 Alexan-

Alexandrinam dicit drachmarum .160. De qua Iosephus lib. 7. cap. 8. intelligatur, cum comam Absalonis ducentos siclos penderait, hoc est minas quinque. Verum hæ maiores minæ medicis tantum modo in vsu erant: duę superiores in vsu Atheniensiu communi. Pendebat Attica mina maior quantum aurei nostri centum & sex addito insuper quadrante.

De drachma.

DRACHMA (Quæ & *δραχμή* Græcis dicitur id est pondus) octaua pars vnciæ est. Et quidem Attica cum Romana conueniebat sex obolos continens. Aeginea drachma, vt Pollux ait, obolos decem continebat, crassa drachma ex eo pondere dicta. Nimirum qua proportione Aegineum Talentum cum Attico comparabatur, eadem proportio erat inter duas illas drachmas vtriusq; gentis. Porro Græcorum nummi ad drachmæ pondus cudebantur. Primum enim stater erat quatuor drachmarum, quot siclus continet apud Hebræos. Sic sæpe in nostra editione vulgata pro eo substituitur, vt. 1. Reg. 9. ver. 8. Ecce, inquit, inuenta est in manu mea quarta pars stateris. in Hebraico. quarta pars sili. & Matth.

& Mat. 17. cū publicani accusassent, quōd Christus nō solueret didrachma ver. 27. iubet Petro staterē in ore piscis inuētū pro se & illo solui. nimirū duo didrachma, hoc est, quatuor drachmas pendeat. Quo pondere Darici (de quibus Xenophon lib. 1. de expeditione Cyri) percutiebantur, quamuis ex auro. nam Athenis stateres aurei didrachmi erant, vt Pollux ait lib. 4. his verbis: Aureus autem stater duas drachmas Atticas habuit. Sed cū idem Pollux affirmet, aureum staterem minam valere, & in ijs quæ appenduntur ex eo, pondus minæ staterem dici: colligit Budæus lib. 5. de asse fuisse stateres aureos. 8. drachmarum, nempe vt vncia auri duodecim argenti vncijs & semis, quod erat pondus minæ valore equaretur, auri ad argētum proportione duodecupla. Suidas Daricum affert valere quantum Atticus aureus, atque argenti drachmas viginti valore exæquare. Sic quinque Daricos minam argenti valere. Quibus ex verbis suspicabar, Pollucis locum esse castigandum, in eo quod aureum staterem minā valere habet. Thucydides libro octauo Iaso à Laconibus capta ait, captiuos omnes Tisapherni datos pretio in singula capita stateris Darici.

Darici. Erāt & nummi Cistophori qui. 7500. Euboicū Talentum implerent auctore Festo. atque adeo si vera sunt quæ diximus, amplius quam drachmæ pondus singuli continebant, ac fere quantum denarius Romanus. Tametsi quod in Festo sequitur, eam summam denarios .4000. efficere difficultatem patitur. nam si id verum est, parum amplius quam semidrachmæ pondus singuli Cistophori continebant. Sed locus ille planè vitiatus est, vt restitui non possit. Drachma Attica argenti paulò amplius nostro argenteo nummo, auri autem aureum nostrum pendebat, & partem aurei sextamdecimam precisè.

De Obolo.

OBOLVS Græcis sexta pars drachmæ est. tametsi vt Cleopatra ait, apud Aegyptios oboli pondere drachma erat, sexta nimirum pars Atticæ drachmæ. Drachma Hebraicam quinque obolos seu Gheras diuidebatur. sic Ghera continebat obolum Atticum & quintam eius partem. Denarius etiam diuidebatur in sex partes. sed cùm vncia pondus septem denariorum esset, denarius continebat drachmam & septimam eius partem, atque adeo maior obolo Attico sexta denarij

erat, vti Celsus ait lib. 5. de simplicium mixtura loquens. nimirum obolum continebat & septimam oboli partem. Atque hæc sunt Attica pondera communia.

De alijs medicorum ponderibus Græcis.

MEDICI Pharmacia conficiendis, temperandisque potionibus, proprijs vtuntur ponderibus: vnciamque & drachmam in minora pondera diuidunt, quæ in vnum locum colligenda putabam. Ac primum grama occurrit tertia pars drachmæ latinis scripulum. Vocatur autem grama quòd vncia scripula viginti quatuor habeat, quot sunt Græcæ literæ vti Fannius ait. Sequitur obolus scripuli semis, sexta drachmæ pars. quo pondere vtuntur etiã medici Græci. Ceratiõ aut si liqua oboli pars tertia est, drachmæ pars octa uadecima. Chalcus seu æreolus quarta oboli drachmæ pars vigesima quarta. Ita quõta scripulum pars est vnciæ, Chalcus drachmæ est. Sitarium seu granum dimidium Chalci. Sic drachma continet grana. 48. Demũ leptum est, hoc est minutum, Chalci pars septima. Ergo sitarium minuta tertia & semissem continet.

net. Superest explicare quoties maiora pondera minora contineant.

Mina Attica maior drachmas. 100. scripula seu grammata. 300. obolos. 600. Ceratia seu siliquas. 1800. Chalcos seu areolos. 3600. sitaria. 7200. septa seu minuta. 25200.

Drachma continet grammata. 3. obolos. 6. ceratia. 16. chalcos. 36. sitaria. 72. lepta. 252.

Gramma obolos. 2. ceratia. 6. chalcos. 12. sitaria. 24. lepta. 84.

Obol^o ceratia. 3. chalcos. 6. sitaria. 12. lepta. 42.

Ceratium chalcos. 2. sitaria. 4. lepta. 14.

Chalcus sitaria. 2. lepta. 7.

Sitarium lepta. 3. $\frac{1}{2}$ & leptum minimum Græcorum pondus.

Pondera Romana. Cap. 8.

A L E N T I Vocem & usum Romani penitus ignorarunt primis temporibus: neque prius acceperunt quam eorum arma in Græciam atque Asiam penetrarunt. Illis gentibus subditis tum multa ipsi dederunt iure & legibus commutatis,

H 2 tum

tum quædam ab illis mutuò acceperunt: præsertim ex eo tempore multæ voces Græcæ in latinam linguam commigrarunt: & cùm Græcis ipsi libram & vnciam dedissent, quas antea ignorabant, Talento & drachma quæ propria Græcorum erant, vsi ab eo tempore sunt. Maximum enim pondus veterum Romanorum libra erat; eaque multiplicata quæcumque pondera maiora explicabant. Sed erat centum pondium apud Catonem de re rustica cap. 15. qui & centenarius vocabatur respondens in numero librarum nostro Quintali, Græcoque Talento. & verisimile est Romanos habuisse massas. 100. 50. aut. 25. librarum singulas.

De libra Romana.

LIBRA Romana vncias duodecim continebat. qua significanda quatuor nominibus vti possumus. libra enim, as, & solidus vocatur, auctore Metiano, tum etiam pondo. Partes quidem libræ quæ essent, & quæ earum nomina capite. 2. explicatum est, nimirum eadem quæ assis. Illud hoc loco addimus, ex his quatuor libræ nominibus, pondo quidē tantū significari pondus, non autē nūmi genus, quamuis ex ea voce dupondium deductum duos

duos asses significare diximus. As & solidus fere non in significatione ponderis, sed nummi accipiuntur, hoc discrimine: quod as æreus erat, valebatque decimam denarij partē, solidus argenteus erat, vel etiā aureus. Si argenteus denario maior, valebat enim asses duodecim, si aureus eodē pōdere, valore itidē denariorū duodecim, quæ fere erat analogia auri ad argētū. Solidus recenti memoria æreus fere factus est veteri moneta sensim adulterata. Semper tamen retinuit ut duodecim denariolos cōtineret. Libræ vox frequētius pro pondere, aliquando etiam in significatione nummi vsurpatur. C. de appellat. l. omnes, & C. de modo multatum. l. illustres: ubi libra auri multari crimina quædam iubentur. quæ minus erat quàm auri vncia, ut ex eisdē locis perspicitur. & Budæus libr. 3. de asse cōijcit libram auri his locis & similibus esse aureum Romanum, quo duarum drachmarum frequenter utebantur duos aut eos nostros pendentem, & aliquid amplius. Sed quemadmodū primis temporibus asses maiores erāt singuli libræ pondere, quæ tamē pondere immunito valor tamen antiquus & nomen māsit: ita in solido & libra contigisse arbitror

H 3 pri-

primis temporibus maiores multo fuisse, atq; adeo unciarū argēti aut auri duodecim. quod nomina indicant tum libræ quæ constat uncijs duodecim, tum solidi quod integrum pōdus significat, propter numerum duodenariū qui perfectissimus est, nempe gemi natus senarius constās ex omnibus suis partibus aliquotis. Sed video tamen solidos (sic nostra coniectura est) eosdem progressu temporis imminutos eo amplius quod minor copia argenti & auri erat, & imminuto tamen pondere retentis nominibus pristinum valorem mansisse, vt solidus argenteus duodecim asses valeret, aure⁹ duodecim denarios. Quod vulgo hodie retinetur vt solidus, ære⁹ quāuis ferme factus contineat denarios duodecim vbicunque solidorum est vsus. In quo à marauedino differt, qui decem tantū denarios valebat, vti suo loco explicabitur. Sic sexta parte solidus æreus marauedinum æreum, argēteus solidus marauedinum argenteum, aureus aureum superare debuit. Cæterum solidos aureos Romæ inuenio duarum drachmarum in frequenti vsu fuisse tempore Alexandri Seueri: sicque solidi aurei de quibus in legibus eius temporis fit mentio intelligantur.

gantur. Iustiniani tēpore solidi aurei sex vnciam efficiebant : vnde & sextulares vocati sunt. Et ex libra auri signabantur septuaginta duo. vt constat ex lege quotiescunque. C. de suscep. Præposit. & Arcarijs libr. 10. tit. 70. Erat & drachmæ pondere solidus aureus. Præsertim in diuinis libris pro drachma Hebraica solidus ponitur latine : Esdræ libro primo capite octauo, & libro secundo capite septimo, & 1. Paral. 29.

De vncia Romana.

EST Ergo vncia pars libræ .12. cuius etiam partes sunt semuncia, duella (tertia vnciæ pars) sicilicus quarta, item sextula, quas hoc loco repetere non est necesse. Sed de vncia tamen Romana an cum nostra vncia conueniat pondere, passim dubitatur: ego in superiori sententia vnciam veterem Romanā minorem nostrā non esse amplius confirmabar visis duobus argenteis nummis vncialibus, altero Claudij Neronis, altero Hadriani siue antiquos, siue ad antiquorum exemplar conflatos: quos singulos vnciam nostrā continere & aliquid amplius consideravi. nimirū Claudij denari⁹ siue septuplex, siue octuplex vnciam nostrā duobus scripulis, Hadriani

vno

vno tantum in scrupulo superabat. Præterea aureum vnum Faustinae Augustae nactus sum satis elegantem. ex altera parte formam eius & nomen, ex altera foemina in throno sedentem manumque porrigentem habet cum hac inscriptione, Saluti Augustae, qui aureus sicilicum, hoc est duas drachmas nostras iustissime pendit. Tantundem aureus alter Vespasiani appendebat, quem postea elegantissimum sum nactus, ex vna parte Vespasiani facies & nomen, ex altera Martis stantis effigies his adiectis verbis, Ultor Mars. Tertius item & quartus Neronis Cæsaris Augusti expressa facie, & ex altera parte salutis effigie, duas drachmas pendebant minus duobus granis, non amplius, hoc est parte septuagesima quinta, vsu nimirum & tempore detriti aliquantum. & constat eos aureos Romanos didrachmos fuisse, vti Budæus affert lib. 3. de asse, idemque ex Plinio colligi videtur lib. 33. cap. 3. quantumuis locus planè sit deprauatus, vix vt intelligi, restituivè possit. Sed & pro moneta vnciam auri extare in legibus Romanis constat, & recenti memoria in Sicilia & Neapoli vsurpatur valore circiter duorum aureorum nostrorum & semissis. ta
metfi

metri iam non nummus aliquis est, sed num-
morum summa. Nam libra Ioan. 12. Accepit
libram unguenti, & .19. Ferens mixturam
mirrhæ & aloes quasi libras centum, pondus
est non monete genus haud dubium.

De Denario & eius partibus.

MEDICI Romani præsertim postero-
ris temporis Græcis medicorum ponde-
ribus utebantur. Vnde medendi ratione hau-
serant nominibus tantum commutatis, nem-
pe uncia, drachma, scripulo, obolo, filiqua,
æreolo, grano, minuto, de quibus iam dictum
est. Propria & antiqua pondera Romanorum
medicorum hæc erant: Vnciam primum diui-
debant in septem denarios. nam denarius mo-
neta erat & medicis etiam ponderis nomen.
sic denarius drachmam Atticam pendebat &
septimam drachmæ insuper partem. Quæ
cum sint vera & explorata, non ignoro tamẽ
Priscianum tribus denarijs drachmas quatuor
dedisse, Cleopatram cum denarium Italicum
fecisset drachmæ unius, in veterinarijs dena-
rio dare scripulos .4. hoc est tribus denarijs
drachmas quatuor. Sed his tamen omiſſis, De-
narius in sex partes diuidebatur, quos licet
obolos Romanos vocare, singulos oboli Atti-

I - ci pon-

ci pōdere & septima oboli parte. Celsus enim lib. 5. cap. 17. Sed & antea, inquit, sciri volo in vncia pondus denariorū esse septem: vnus deinde denarij pōdus diuidi à me in sex partes, id est sex vncias: vt idē vncia Denarij habeam quod Græci habent in eo quem obolū appellant. id ad nostra pondera relatū paulo post dimidio scripulo facit. Plin. sæpe denariū pro drachma ponit: ac lib. 21. cap. vlt. drachmam Atticā denarij pondere esse ait. Idēq; Cleopatra affirmat, denariū Italicū drachmæ pondus habere. Verum vbi propriè de denario agit lib. 33. cap. 9. iustum esse ait ex libra signari denarios. 84. nēpe ex vncia septē. hinc lib. 12. cap. 14. ex varijs lectionibus vera colligitur, nimirū denarios. 29. esse tertiam partē minæ. Præterea lib. 29. cap. 3. & locis alijs denariū in sexagesimas diuidit, quæ grana dici possunt. nam & medici vulgò suam drachmā granis sexaginta finiūt, atq; adeo denarius in sex obolos seu vncias cū Celso, obolus in decē grana diuidatur. Diuiditur etiā denarius à Metia. in duos victoriatos. Pēdebat denarius quātū argenteus noster & sexta eius pars, quadrantes quadraginta valore exæquās, seu maruedinos. Verum quoties maiora pondera

mino-

minora contineant explicandum.

Libra continet vncias .12. denarios. 84. victoriatos .168. obolos Romanos .504. grana. 5040.

Vncia continet denarios. 7. victoriatos. 14. obolos. 42. grana. 420.

Denari⁹ victoriatos. 2. obolos. 6. grana. 60.

Victoriatos obolos. 3. grana. 30.

Obolus grana .10.

Granum seu sexagesima denarij pondus Romanis medicis omnium minimum.

*Vulgaria pondera quibus Toletani
vtuntur. Cap. 9.*

IN Ordine nostrorum ponderum primum à magnitudine locum obtinet Quintal Talento Græco aut Romanocentenario respondens non eodē prorsus pōdere: cōtinet enim atrobas quatuor, libras centū, singulas vnciarū sedecim, maiores Romanis tri ente. Vnde tamē nomē huius pōderis deflexerit, quo nō Hispania tātū vtitur, sed Gallia & plerēq; aliæ prouinciæ, à multis dubitatur. Sunt,

I 2 qui

quia voce Hebraica, *KiKar*, id est Talento deducant, præsertim cum Græcè *κίχκαε* scribatur, ut ex Iosepho constat lib. 3. antiquit. cap. 7. Nos si vocem, *Qanter*, qua Rabini utuntur, uti Elias affert in *Thisbi*, in eadem significatione Talenti, Hebraicam prorsus putaremus, ab ea tum vocem Italicam, *Cantaro*, tum nostram *Quintal* fluxisse non dubitarem affirmare: cum Hebraica lingua omnium sit antiquissima, ab eaq; in alias linguas multæ voces deriuarint. Verum cum ea vox in sacris libris non extet, ubi Hebraica lingua sincera conseruatur, & Iudæi sæpe à gentibus, inter quas habitât, multas voces in suam linguam transferre consueuerint: credam potius omnes eas voces à *Cētenario* fluxisse: qua voce latini posteriori tempore, præsertim eo pondere aliqua ex parte mutato cœperunt Talenti significare, uti superius est demonstratum. Et *Isidorus* lib. 16. cap. 24. de Talento agens, *Centenariū*, inquit, numeri nomē est, eo quod centum librarum ponderis sit: quod pondus propter perfectionem centenarij numeri instituerunt Romani.

Sequitur *Arroba* quæ continet libras viginti quinque, *quintalis quadrās*. *Libra* nostra sede

cim

cim vnciarū est, Marcus pōderis vnciarū octo est, semis nostræ libræ, bes Romanæ. Vncia pars sextadecima libræ nostræ, Marci octaua: continetque adarames sedecim, singulas semidrachmæ pondere. Vulgò enim drachma non vtimur, sed pro ea tamen duas adarames, octauā dicimus: sicut quatuor adarames vocamus quartam, certè vnciæ. Neque plura vulgò pondera sunt inter mercatores & dardanarios. Aurifices tamen & medici alia ponderum nomina habent: neque eadem prorsus ratione in ponderum ratione progrediuntur sed diuersa, quam iam explicamus.

Aurificum pondera.

AURIFICES Marcū, hoc est, vncias octo auri quidem diuidunt in Castellanos quinquaginta: quod genus ponderis & nummi est drachma maioris atque denario Romano. Castellanus in octo Tomines diuiditur. Tomin in duodecim grana. Argenti autē Marcum diuidunt in vncias octo. Vnciā in totidē octauas siue drachmas. Octauā in grana. 75. Sic Marcus argenti auriq̄ eundem granorum numerum continent.

Vulgaria medicorum pondera.

I 3.

Medici

MEDICI Vulgò in Hispania ac præfertim Toleti tum alijs ponderum nominibus vtuntur, tũ eorũ pòdera minora sunt cõmunibus, & aurificũ parte communium. i 6. sic vncia communis continet adarames seu semidrachmas sedecim. vncia medica adarames continet quindecim præcisè: eademque ratione in libra est procedendum. Drachma medica multo minor octaua communi est, propterea quòd cùm vncia communis, quæ maior medica est, diuidatur in octo drachmas seu octauas, vncia medica in nouem drachmas diuiditur. Granũ tamẽ medicũ maius est aurificũ grano, propterea quod drachma medica in grana sexaginta diuiditur, octaua aurificum in. 75. Ergo libra medica duodecim minores vncias habet: nempe ex communibus vncias vndecim & quartam. vncia continet drachmas nouẽ, drachma scripulos tres, scripulus grana medica viginti, singula maioris ponderis quam grana aurificum, quæ vulgo grana Marci vocantur. Sed vt instituimus quoties maiora pondera minora contineant explicandum est.

Quintal cõtinet Arrobas. 4. libras. 100. Marcos. 200. vncias. 1600. Castellanos. 10000. octauas

uas. 12800. tomnes. 80000. grana. 960000.

Arroba continet libras. 25. marcos. 50. vncias. 400. castellanos. 2500. tomnes. 20000. grana. 240000.

Libra Marcos. 2. vncias. 16. castellanos. 100. octauas. 128. tomnes. 800. grana. 9600.

Marcus vncias. 8. castellanos .50. octauas 64. tomnes. 400. grana. 4800.

Vncia castellanos .6. $\frac{1}{3}$ octauas. 8. Tomnes. 50. grana. 600.

Castellanus tomnes. 8. grana. 96.

Octaua grana continet. 75.

Medica pondera sic maiora cum minoribus comparantur inter ipsa. Libra medica continet vncias medicas. 12. drachmas .108. scripulos. 323. grana. 6480.

Vncia drachmas. 9. scripulos. 27. grana. 540

Drachma scripulos. 3. grana. 60.

Scripulus grana. 20. Est autem granum sexagesima drachmæ medicæ pars, minimum inter pondera medica.

Pondera medica tū cum communibus cōparabuntur, cū alia pondera & mensuras opere separato inter se & cum alijs comparabimus, ijs tabulis quas facere adornamus.

De men-

De mensuris Aridorum Hebraicis.

(ap. 10.)

DE Ponderibus ea haec hactenus dicta sunt, quæ è re quidè fore videbantur nobis. Nunc ad mensuras oratio transferenda est, atque quo instituimus ordine & via, varia eorum genera explicanda sunt, tum Aridorum, tum liquidorum, Hebraica primum deinde alia. In quo nisi animus fallit, non pauca lector inueniet scitu digna, parumque ab alijs confiderata.

Corus seu Chomer.

INTER Hebraicas aridorum sed & liquidorum mensuras omnium maxima Corus est. Còtinet enim decem Ephî nihilominus totidem Bathos, vti Ezech. cap. 45. legimus ver. 11. Ephî & Bathus equalis & vnus mensuræ erunt: vt capiat decimam partem Cori Bathus, & decimam partem Cori Ephî. Sunt ergo Ephî & Bathus mensuræ pares, hoc tantùm discrepantes, quod Ephî mensura Aridorum est, Bathus liquidorum, vtrâq; Cori decima

decima, atque cum hac minimè dubia sint, tum non est promptum certa ratione designare quatum Corus caperet. Auctores discrepant in re hac maximè, neq; facile pronuncies quæ sit præferenda sententia. Ioseph. lib. 15. antiq. cap. 12. Corus ait capit medimnos Atticos decē. Quod si medimnus, vti suo loco demonstrabitur, continet modios Italicos sex, capiet Corus modios. 60. Modius autem quantum duo nostrates celemines capit circiter, quod suo etiã loco explicandum erit. Corus ergo iuxta Iosephi quidē sententiã celemines continebit. 120. nimirū Fanecas decē. Ephiq; cōtinebit medimnū vnū, celemines nēpe. 12. Quod cū mihi aliquando placuerit, remelius considerata, certa ratione constituo Corum continere quinque modò medimnos Atticos, hoc est, modios triginta. Sic Hiero. constanter sentit Ezech. 45. ad illud, statera iusta. Sic Leuit. 27. ver. 11. Isai. 5. ver. 10. pro Coro in nostra editione posuit triginta modios: & cōmentarijs ad eū locū Isaiæ idē sequitur: à quo recedendum temere nō putabā. Fauet Epiph. cū Corum ait continere modios. 30. additq; esse Cameli onus. constat autem Camelis duplo maius onus quã asino imponi. præsertim

K cum

cum letech, quod dimidiū est Cori & modios 15. capere ait, affirmet esse, quantum iuuenis leuare & asino potest imponere. quis autem modios. 30. quacumq; laterū firmitate leuare possit celemines nempe. 60. circiter: nā quod Diodor. lib. 3. cap. 12. quosdā in Arabia camelos esse ait supra decem medimnos portātes: id quasi peculiare refert, dignumque miraculo. Epiphan. de communi cameli onere locutū interpretabamur. Ad hęc si Corus modios cōtineret. 60. eōtineret Eph. 6. Bathusq; Eph. æqualis caperet sextarios Romanos. 96. cum modius capiat sextarios. 16. essetq; Bath⁹ duabus amphoris Romanis æqualis: quod qui cōcedat hactenus nullū inueni: ne ipse quidem Ioseph. Hęc mea sentētia est. fortassis etiā cū siclus & cætera pondera essent & publica & sanctuarij, atq; hęc illis duplo maiora essent: sic de mensuris iudicandū erit, Iosephūq; de Coro sanctuarij locutū esse, de publico Hier. interpretari licet, & iuuat. Nā quod idē Iose. lib. 3. extremo Coros. 70. farinæ efficere ait, medimnos Siculos. 31. Atticos. 41. quid sibi in eo velit nō assequor, & locū vitiatum putabam, hallucinandi certe occasio Budæo lib. 5. de asse & alijs. *Ephi.*

Expli-

EXPLICATA Cori magnitudine de ple-
risq; alijs mēsuris statuere facile est. ac præfer-
tim Ephī, qui est decima cori pars, capiet mo-
dios tres, hoc est, sex ex nostris quos celemin-
nes vocamus, sextarios Romanos .48. præci-
sē. Sic Isaia. 5. ver. 10. vbi Hebraicè legimus:
Corus sementis faciet Ephī, interpres latinus
dixit, triginta modij faciēt modios tres. His ta-
mē quæ verissimè dicūtur, primū Epiphaniij
auctoritas opponitur, deinde Hesych. Epiph.
enim chænix inquit & Hyphe eadē mensura
sunt, nimirū Hyphe pro Ephī dixit. Hesych.
autē Ephīn ait mensura Egyptia quatuor chæ-
nicū. capit autē chænix aut duos sextarios vt
pleriq; existimāt, aut quatuor, vt Fan. affir-
matū reliquit. de qua re post modū dicēdum
erit. Verum Hesychius de Ephī A Egyptio lo-
cutus est, nos de Hebraico: mutantur autem
mensuræ & pondera pro locorum varietate.
Epiphanius autem de alia mensura locutus est,
quam Hiphē dixit, aut de Ephī Samaritano-
rum, vnde ipse genus ducebat: ne quēm ho-
rum auctorum verba moueant. Ne nostri
quidē interpretis cūm Leuit. 19. ver. 36. pro
Ephī modium reddidit illis verbis: modius
iustus & sextarius iustus erit vobis.

Satum.

TERTIA Pars Ephī Corī trigesima satum est, capiens nimirum modium Italicū vnum. quod tametsi ex sacris litteris probari non possit, ex Chaldaico Paraphraste colligitur, qui multis locis pro Ephī mensura tria sata substituit. *Theleth ceain.* Certe *Leuit. 5. ver. 11. & 6. ver. 20. Nume. 5. ver. 15. Rhuth. 2. ver. 17. Isai. 5. ver. 10.* Septuaginta etiam pro Ephī Sæpe *Τετα μὲτ' ἑα.* Id est, tres mensuras ad idem respicientes, nimirum *exod 16. ver. 36. Isaiæ 5. ver. 10.* Est etiam communis sententia Hebræorum, sex Cabos vnum satum efficere. continet autem Cabus sextarios Hebraicos quatuor, qui sextarij cum Romanis cōparantur, vt postea monstrabimus, proportione sex quialtera. sic. 24. sextarij Hebraici, nimirum sex cabi continebunt quantum sextarij Romani. 16. qui efficiunt præcisè modium Italicum. Video tamē Hieronymum ad illa verba *Matth. c. 13. ver. 33.* quod acceptū mulier abscondit in farine satis tribus, affirmare satum modium cum dimidio continere: in quo Iosephum certè secutus est *lib. 9. antiq. cap. 2.* cum in Cori magnitudine ab eo dissentiat. *Isidor. lib. 16. c. 26.* tametsi aliud etiam satum ponit

ponit quasi modij mensura, secutus tamen Ioseph. & Hiero. satū dixit genus est mensuræ iuxta morē prouinciæ Palestinae vnū & dimidium modium capiens. Hæc si placet sententia, dicendum erit, satum semissem Ephie esse, mulieremque illam tria sata farinae, hoc est, modios quatuor cū dimidio ex nostris. 2. subegisse: cū iuxta priorem sententiā tres modios tantū sexq; ex nostris, hoc est, Ephie mēsurā subegerit. Illud obseruare conuenit nostrum interpretē num. 5. ver. 15. pro decima parte Ephie posuisse decimam partem sati. tum. 3. reg. 18. ver. 32. pro sato Hebraico reddidisse metretā. cū tamen metreta maior sit sato, satū Ephie minus semis eius aut triens, uti ex ijs que dicta sunt manifestum euadit.

Gomor Ghomer.

G O M O R Proculdubio decima pars est Ephie. sic enim dicitur Exodi. 16. ver. 36. Gomor autem decima pars est Ephie. cū ergo Ephie contineat tres modios Italicos, ex nostris sex, fit ut nostri modij dimidium & decimā eiusdem modij contineat, hoc est, sextarios nostros. 6. præcise, cū modius noster siue Celemin contineat. 10. sextarios Toletanos. Efficiunt autem sex nostri sextarij quatuor Romanos,

in anos, & quatuor quintas eiusdem sextarij, cum sextarius Romanus nostrum superet proportionem sesquiquarta. Isidorus libr. 16. cap. 25. sextarius quinques complicatus Quinaré seu Gomor facit. Robertus Senalis Iosephum ait Assaroni, hoc est, Gomor, ut mox dicemus tribuere Cotylas. 7. ipse interpretatur sextarios: qui si Hebraici sint, faciunt fere quinque Romanos. Sic Gomor erat cibus diurnus hominis a Deo ipso designatus Exodi 16. ver. 16. ubi manna Gomor colligi per singula capita precipitur. Iosephus ubique pro Gomor ponit Assaronem, praesertim lib. 3. antiquit, cap. 10. ubi Leuit. 5. & 6. num. 5. precipitur offerri farinae decimam partem Ephraim, nepe Gomor, ipse vertit Assaronem, nimirum a voce Hebraica. *Ghicarôn*. id est decima. qua voce in mensurae etiam significatione sacrae litterae utitur exod. 16. & 29. Vnde fortassis Assarium Latinis & as manavit, nimirum decima denarii, uti superius dictum est.

Cabus Qab.

MINIMA Inter Hebraicas mensura aridorum, si tamen aridorum & non etiam liquidorum, cabus est: de qua metio extat. 4. reg. 6. ver. 25. continet sextarios, quatuor, Iosephi quidem

fen-

sentētia: qui libr. 9. antiq. c. 2. pro quarta parte
 Cabi stercoreis, reddidit sextariū, Romanū an
 Hebraicū, qui log dicitur, non explicat: haud
 leui discrimine cū sextarius Roman⁹ sesqui-
 altera proportione cōparetur cū Hebraico,
 eū & semisē capiēs. quod superius dictū co-
 piosius deinde explicabitur. Quod si Cabum
 sextarios. 4. Hebraicos, quod magis puto, cō-
 tinere recipitur, fiet vt: cabus capiat duos sex-
 tarios Romanos & dodratē sextarij, nēpe tres
 quartas, hoc est, tres nostros sextarios cum
 triente circiter. Conuenit Hebræis Cabo cō-
 tineri cibi quantū in diem vni homini sit sa-
 tis: adduntque Cabum frumenti seti in cu-
 bitis decem quoquo versus: quod puto con-
 uenire in tres nostros sextarios eū triente, ni-
 mirum efficientes modij nostri Toletani seu
 Celemini triētē iustissimē. Nec plura de He-
 braicis mensuris aridorum. ad Græcas transea-
 mus, si prius fuerit explicatū, quoties mino-
 res hæ mensurę in maioribus contineantur.

Corus continet ephi. 10. sata. 30. gomor
 100. cabos. 180.

Ephi continet sata. 3. gomor. 10. cabos. 18.

Satum Gomor. 3. $\frac{1}{3}$ Cabos. 6.

Gomor continet cabos. 6. $\frac{1}{3}$

Cabus

Cabus minima aridorum mensura continens quatuor loghim seu sextarios, de qua mensura in liquidis dicendum est.

Græca mensura Aridorum. Cap. II

N T E R Græcas aridorum mēsuras primum sibi locum Cypsele vendicat, sex nihilominus continens Medimnos, maior Coro Hebraico, nimirum parte eius quinta. de qua Aristophanes in Pace, ac meam, inquit, iniecto lapide sex medimnos capientem Cypselem fregerunt. Suidas de eadem Græcè ait, *Κύψη ἐστὶν ἕξ μεδίμων ἢ ἕξ μεδίμων χωρῶσα*. Cypsele sex medimnorum sex medimnos capiens.

Medimnus Atticus.

M E D I M N V S Atticus senos modios Italicos capit, sic enim Suidas ait: medimnus mensura est aridorum, vt tritici vel Hordei, medimnus igitur mēsurā est sex modiorū. Cornelius nepos in Attici vita affirmat Atticū Athenienses vniuersos frumento donasse, ita vt singulis sex modij tritici (sic legito, non septem) darentur. qui modius mēsurā

Surā medimnus Athenis appellatur. Cic. li-
bro. 5. in Verrem Agri Leontini decum a an-
no tertio venerunt tritici medimna triginta
sex, hoc est, tritici modij. 216. Neque temere
medimnum Atticum dixi, Siculus enim me-
dimnus Attico maior erat quarta Attici par-
te. nam Ioseph. lib. 3. antiquit. extremo Sicu-
los medimnos. 31. & Atticos. 41. pro eodem
accipit. Dixi etiam modium Italicum, quo-
niam modius Siculus & Cyprius maior erat,
vt ex Epiphanio constat: & quinque modij
Siculi medimnum Atticum explebant. Sed
quod Epiphanius medimnum absolute ait
decem modios continere, in eo aut vitia-
ta lectio est, aut de alijs mensuris ipse locutus.
Ergo medimnus sex modios Italicos conti-
net, duodecim Toletanos. idem comparatus
cum mensuris liquidorum capiet duas am-
phoras Romanas, Chænicas quadraginta
octo, sextarios Romanos non aginta sex.

Hemiectum.

[N Multas partes medimnus à Polluce di-
uiditur, quæ & ipsæ mēsuræ sunt. Est enim
τρίτηνς tertia pars medimni continens chæ-
nices sedecim. est ἑξήτηνς sexta pars, nimirum
octo chænicas. est ὀκταβήνς nimirum octava

L pars

pars medimni chænicum sex. Est denique Hemiectum quasi Semisextum dixeris, hoc est, duodecima pars medimni Chænicæ habens quatuor vt Gale. etiam ait de pond. & mens. Verum quoniam hæ mensuræ ad chænicem reuocantur, eius magnitudo sigillatim explicanda est.

Chænix.

DE Chænicis magnitudine non eadem omnium sententia est. Pollux Cotylas tres illi dat, hoc est, sesquisextarium, sic enim lib. 4. ait: Cotyle est tertia pars chænicis. Alij continent chænicem duos sextarios Romanos capere: cui sententiæ Pollux ipse proximis verbis fauet, cum ait medimnum continere chænicas quadraginta octo. cōstat autem medimnū capere sextarios nonaginta sex. Priori sententiæ fauent Cleop. & Dioscor. vterq; enim, chænix ait habet Cotylas Atticas tres, posteriori tamen sententiæ Galen. fauet & ipse de ponder. & mensur. dicens, chænix sextarios duos. Vtrumque Fannius improbat cum sextarios quatuor chænici dat: de sextario enim agens addit: Qui quater assumptus fit Gratio nomine chænix. Conueniunt tamen omnes chænicem esse diurnum cibum vnius hominis.

minis. Vnde super chanicem ne sedes, veteri prouerbio dicitur aduersus eos, qui in diē viuunt nulla cura futuri. In hac varietate inclinabat animus, vt Fannij sententiam sequer: daremque quatuor sextarios Atticos chēnici, qui efficiunt tres omnino Romanos, cibum vni homini in diem vnū sufficientem, ne que audebam tamen recedere à Galeni sentētia, quoniā multorum ea communis est, præsertim cūm conueniat cum ijs quæ de mensuris superioribus dicta sunt. Neque verum est, neque nostri ingenij eruditorum placita passim cōuellere. & fortassis chēnix duplex fuit, Attica duorū sextariorū, cōmunis sextariorū quatuor, quod Alciato placuit ex parte de pōder. & mens. liberū tamē iudiciū lectori relinquitur ex ijs quæ dicta sunt, & ex aliorum lectiōne. Ezech. quidem .45. ver. 10. vbi legimus Hebraicè: Ephī iustum, & Bathus iustus erit vobis, Septuaginta pro Batho chanicem posuerunt, cūm Bathus multo maior chānice sit. Sed & Epiphanius ephī, & chanicem pares mensuras facit. Chānicique dat duos sextarios & aliquantulum amplius. Reliquum est, has Græcas aridorum mensuras inter ipsas comparare.

Cypsele continet medimnos .6. hemiecta
48. chanices. 192.

Medimn^{us} hemiecta continet. 12. chanices. 48

Chanix minima est inter Græcas aridorum mensura continens, vt plerique sentiunt sextarios Romanos duos, ponderis in vino aut aqua vnciarum Romanarum. 40.

Mensura Aridorum Romana. Cap. 12.

PAUCAS Aridorū mēsuras inter latinos obseruamus, nepe Græcis ipsi mēsurarū nominibus vtebātur, aut mēsuras liquidorū ad arida mensura cōuertebant. Ergo primū medimnus occurrit, quā vocē à latinis Græci videntur accepisse, auctore Epiph. Sed nihilo discrepat ab Attico nimirum cōtinēs modios Italicos sex.

Modius.

SE X T A Pars medimni modius est continens Atticas Chanices octo. vti ex Pollucis ratione ex Suida & Galen. de pond. constat, nimirum sextarios Romanos sedecim quantum duo modij Toletani, quos celemines dicimus. quatuor enim modij apud Romanos olim tum seruis tum militibus in mensurandabantur, vti ex Donato & Polybio intelligitur, nimirum octo modij frumenti nostrates

tes

tes vni homini mensuram annonam præbet,
ijs præsertim qui plurimum vescitur pane.
Epiphanius modij vocem ab Hebrais inuen-
tam ait, & continere sextarios viginti duos.
quod ab eo sumpsit Isidorus libr. 16. cap. 25.
quòd si 24. dixissent, poteramus de Hebraicis
sextarijs dictum interpretari, qui Romanis
tertia parte sunt minores. Hieronymus in vi-
ta Hilarionis, Maritam quemdam ait, quin-
decim frumenti modios diu longèque por-
tasse: & hanc habuisse palmam fortitudinis
sue, si asinos vinceret. Nimirū triginta cele-
mines tritici, præsertim longo itinere, non
quicunque asinus portet aut vix. Plin. lib. 18.
cap. 7. ait modij leuissimi tritici nō excede-
re vicenas libras. Nos Toletanum triticum
non grauisimum ad examen vocantes inue-
nimus, duos eius celemines, nempe modium
Italicum ponderare præcisè libras Romanas
decem & nouem cum semisse. Aeris autem
siccitati & quoniam triticum illud purgatum
planè non erat, tribuendum suspicabamur,
quòd vicenas libras non excederet. Deinde
grauissimi tritici duos celemines, viginti &
vnam libras Romanas, hoc est duodecim yn-
ciarum singulas, ponderare, deprehendimus:

libom

L 3 quod

quod pondus Bæotici tritici modio Plinius dat. Neque vero omittendum est, locum Plinijeodem capite esse vitiatum, vbi de Panico agens, nullum, inquit, genus frumenti ponderosius est, aut quod coquendo magis crescat, sexaginta pondo è modio reducunt. Legendum proculdubio triginta pondo. Quî enim credi possit cum è modio tritici panis viginti pondo proueniant, triplicatû idè panico reduci? Itaque è duobus celeminis paniceę farinaę, id est, modio experti sumus vix triginta libras Romanas panis reduci. Idem lib. 15. c. 1. ex olearû modio exprimi ait libras olei nô amplius sex. Sic ex vno clemine exprimentur summum. 36. vnciæ, ex faneca. 27. libræ nostrates, hoc est amplius aliquâto quâ Arroba, quę pendit libras nostrates viginti quinq; præcise. Quæ ratio in oleas fere conuenit optimas & præstantissimas, vti ex earum faneca olei Arroba exprimatur plus minus.

Demensum.

EX His colligitur demensum apud Terentium in Phormione, mensuram esse modiorû quatuor teste Donato: quæ etiã voce quidam abutuntur ad significandum diurni cibi, quæ seruis dabatur, mensuram, nepe

modij

modij Italici octauam partem nostri modij quadrantē circiter, hoc est, sextarios .2. Rom. Sic quod Hebreis gomor aut cabus erat, Graecis ebenix, nimirum mensura diurni cibi vni homini; idem putant voce demēsi apud Latinos significari, tamen si non omnino pares ea mensurę erant, sed pro regionibus aliquantum inter se discrepabant: vti ex ijs quę dicta sunt perspicui potest. Sic.

Medimus sex modios continebat de mensura diurna. 45.

Modius continet de mensa. 7. $\frac{1}{2}$ Demensum minima aridorum mensura.

Mensura aridorū Toletana. Cap. 13.

OSTRAE Etiam mensurę explicandę sunt, quibus aridis metiendis vulgo Toleti vti consueuimus. In quo numero cabiz maxima mēsurā est, capit fabecae duodecim, seu medimnos Atticos totidem, modios nostros. 144. quos celemines dicimus, Italicos seu Romanos veteres. 72. tantū, aut circiter. Succedit faneca medimno Attico par. 6. modiorum

diorum Italicorum Toletanos modios duodecim capiens.

Sequitur modius noster seu celemin, eiusque partes semodius, & modij quadrans. Continet autem ex liquidis modius noster sextarios Toletanos omnino decem, semodius quinque, quadrans modij continet duos sextarios nostros & semissem. Sic idem modius Romanos sextarios octo continet, semodius quatuor, quadrans nostri modij duos Romanos sextarios capit. Quae omnia comparatione modij Romani veteris duplicanda sunt: cum modius Romanus siue Italicus duos modios nostros contineat, si vera sunt quae de pede Romano superius à nobis sunt disputata. Ergo.

Cahiz continet fanecas .12. modios Toletanos. 144.

Faneca continet modios .12. quadrantes modij. 48.

Modius diuiditur in quadrantes quatuor.

Quadrans modij minima mensura aridorum Toletanis est. Nisi quis velit mēsuras afferre quibus cuminos mensurant aliaque id genus, ad nullam certam rationem reuocatas varias inconstantesque.

in uois

Hebrai-

Hebraica liquidorum mensura. Cap. 14.

MENSURAE Liquidorum
 maiori diligentia examinanda sunt: quoniam ex illis ferè de reliquis mensuris & ponderibus statuendum est, & in eorum tractatione auctores maxime hallucinantur, quas esse exploratas conueniebat in primis, ne turbatis fontibus quæ ex illis manant vitiosa essent. Corus quidem, quæ mensura inter Hebraicas liquidis & aridis seruebat (nam viginti coros olei legitur. 3. Reg. ver. 11.) quantum caperet, superius est explicatum. Nunc de reliquis dicendum est.

Bachus.

BATHVS Badus etiam vocatur teste Hieron. ad Ezech. cap. 45. & fere conuenit capere eum sextarios. 72. Sic Iosephus libr. 8. cap. 2. Badus, inquit, potest capere sextarios duos & septuaginta. & cum Iosepho consentiens Epiphani. Bathum ait continere sextarios. 72. cum septuaginta, & noster interpres lib. 2. Paral. cap. 4. ver. 3. pro ter mille Bathis,

M vt est

ut est in Hebraico, ter mille metretas posue-
 runt. Et constat metretam capere sextarios
 72. ab his recentiores scriptores quasi rem mi-
 nime dubiam receperunt: neque considera-
 runt tamen quanta id difficultate impeditū
 esset. nam cū Ezech. 45. ver. 11. dicatur: ephi
 & Bathus æqualia & vnius mensuræ erunt,
 consentaneum erat quantum ephi dabatur
 tantundem Batho tribuere. ephi autem iux-
 ta opinionem Iosephi corodantis decem me-
 dimnos Atticos, continet sex modios Itali-
 cos, sextarios Romanos nonaginta sex: at vt
 nobis videtur, & vti superius est explicatum,
 continet modios tres, sextarios Italicos qua-
 draginta octo. Quæ ergo, aut qua via possu-
 mus Batho tribuere sextarios. 72? Sed nimi-
 rum in sextarij voce ambiguitate laboratur.
 Negare enim non possumus Bathum capere
 modò sextarios Romanos quadraginta octo,
 quantum amphora Romana. Sed ij tamen sex-
 tarij cū Hebraicis comparati proportione ses-
 quialtera, vti paulo post dicetur, efficiunt sex-
 tarios Hebræos. 72. qui Hebraicè loghin nun-
 cupantur. quæ ratio conciliandi explicandi-
 que difficultatem verissima est, & multis præ-
 terea locis accomodata. aut certe duplex Ba-
 thus

thus erat minor æqualis ephi, & maior pro-
 portione sesquialtera cum minore compara-
 tus, nam cum. 3. Reg. 7. ver. 26. mare æneum
 dicatur continere duo millia Bathos. 2. Para-
 lip. 4. ver. 5. dicitur cōtinere ter mille Bathos
 Hebraicè: quod noster interpret & septua-
 ginta dixerit tria millia metretas. Addūt qui-
 dam Bathi decimam dici Bathum, Iosepho
 cum diuinis libris conciliando. cū enim. 2. Pa-
 lip. 2. ver. 10. Salomō pollicitus esset Hiram vi-
 ginti millia coros tritici, hordei totidē, prete-
 rea viginti millia Bathos vini, & totidē olei,
 pro quo noster interpret dixit vini viginti
 millia metretas, olei quoque sata viginti mil-
 lia: Ioseph. lib. 8. cap. 2. dedisse ait annuos bis
 mille coros tritici, & totidē olei Bados. Sed ni-
 mirū inaudita mēsurarum genera comminif-
 ci oportebit omnibus auctorū locis concilian-
 dis, & Iose. vt humanus falli potuit aut eius
 libri vitari, ne nos plus satis ea cura sollicitet.

Est etiam in sacris litteris vox *Salis* Psalm.
 octogesimo, vbi legimus: Ecce mensura-
 biles posuisti dies meos, & Isai. 40. quam
 quoniam à *Salòs* deducitur, quæ vox tria
 significat. Quidam existimarunt Bathi ter-
 tiam etiam significare, sextarios Romanos

nidgol

M 2

sede-

sedecim, Hebraicos viginti quatuor. Ego in Rabbino quodam ad eum Psalmi locum inveni *Salis* tria guletim, id est, tres vrceos esse. Non ergo quod sit tertia Bathi, ita nuncupatur: sed quia tres vrceos continet, vt ille quidem ait. quia tamen mensura singuli vrcei essent, non explicat.

HIN Duos Choas Atticos capit. Sic Iosephus lib. 3. antiq. cap. 10. quod Hiero. cum ex eo sumpsisset ad Ezech. cap. 4. de suo addidit, quos (supple Choas) nos sextarios possumus appellare. maluissem congios diceret, nam Fannius de sextario agens ait, Qui quater assumptus fit Graeco nomine chenix. Adde duos chus fit vulgo, qui est congius idem. Consentiant Galen. Cleopatra & Dioscor. choam Atticum continere sextarios sex, cotylas duodecim. Quod si Hin Hebraicum duas choas capit, sextarios duodecim efficiet, nimirum quod Hebraei alijs verbis eadem sententia dicunt, continere duodecim Loghin. Verum ij sextarij essent Romani an Hebraici non facile constitui potest. ipse crediderim potius Hebraicos esse. Neque enim Hebraei Romanis sextarijs utebantur, sed suis quos
loghin

loghin vocabant. Porro duodecim sextarij
 Hebraici octo Romanos exæquat. Noster in
 terpres vocem Hebraicam *Hin* aliquando re-
 liquit intactam Exo. 29. ver. 40. & 30. ver. 24.
 quod exemplo septuaginta interpretum fe-
 cit, nam posteriori loco ubi in Biblijs Regijs
 Græcè legitur oleum ex oliuis *iv*, legendum
 est *iv* vt est in Romanis biblijs septuaginta
 terpretum recens. in lucem editis. Leuit. ta-
 men. 19. ver. 36. ubi pro *Hin* Hebraico sep-
 tuaginta *xv* dixerant, noster interpres sex-
 tarium posuit. Epiph. *Hin* magnum sexta-
 riorū esse octodecim ait, sanctum sextariorū
 nouem. In quo quid sit secutus, diuinare nec
 possum, nec iuuat: illud si concedatur satis
 habeam, *Hin* capere duodecim sextarios He-
 braicos, Romanos octo. Qui duos Choas seu
 congios continere putarunt, ij sextariorum
 numerum respexere non modum.

Log.

HAC Voce Hebraicus sextarius signifi-
 catur minor latino proportione sesquial-
 tera. quocirca Hier. Leuit. 14. ver. 10. & 12.
 pro *log* sextarium reddidit, septuaginta co-
 tylam, quæ dimidium est sextarij. Nimirum
 cum præcisè neque sextarius esset neque Co-

XOV

M 3

tyla,

tyla per mensurarum vicinarum voces eius mensuræ modum explicarunt. Est enim vulgatum inter Hebræos, Log capere quantum sex oua non anserum, vt quidam finxit. Quid enim ad inuitata reuocarent? sed gallinacea, vt communis & recepta sententia est. Probauimus autem experimēto gallinæ ouum aquæ aut vini capere pondus vnciarum duarum & duarū drachmarū fere. atq; adeo sex oua præcipuæ magnitudinis pondus vnciarum tredecim & tertiæ insuper partis vnciæ, quæ duella dicitur Latinis, continebunt, id est, sextarium Hebraicum. nouem autem oua eiusdem magnitudinis pondus iustissimum efficiunt vnciarum viginti, quod pondus sextarij Romani esse superius est explicatum. Verum quoties maiores mensuræ minores contineant, etiam hoc loco ponendum est.

Bathus continet Hin sex, loghin duos & septuaginta, oua. 432.

Hin continet loghin. 12. oua. 72.

Log continet oua. 6.

Ouum minima inter Hebræos liquidorum mensura pondere in aqua vnciarū .2. & drachmarum .2. fere. Sed & Hebræi medici propria mēsurarū nomina habent *Qagheràh*, que

vox

vox scutellam significat, vtuntur ad significã
dũ acetabulũ octauã sextarij partẽ. Et Vulga
tanum. 7. ver. 39. pro ea voce Hebraica ace
tabulũ reddidit. *Caph*, id est, vola ad significã
dum Cochlear, id enim significat etiã num. 7.
ver. 78.

Græca liquidorum mensura. Cap. 15.

IMPLICITA Disputatio de
ponderibus & mensuris est:
multa saepe repetere necesse
est, multa prætermittere. quis
enim omnia colligat, quæ in
veteribus scriptoribus & re-
centibus innumera extant? saepe etiam cog-
nitio præcedentium cum posterioribus est
implicata, vt in præsentis accidit. Explican-
dis enim mensuris Græcis opus est intel-
ligere, quod deinde explicaturi sumus, am-
phoram Romanam capere urnas duas, mo-
dios tres, sextarios Romanos omnino octo
& quadraginta.

Amphora Attica.

CAPIT Amphora Attica choas. .12. sexta-
rios septuaginta duos, Romanos an Atti-
cos nõ explicat auctores: & possemus credere

Atti-

Atticos potius esse, ut mensura maior & minor eiusdem generis essent. Sic credit Robertus Senalis. Sed Fannius resistit amphoræ Atticæ tribuens urnas tres. Attica præterea dicenda est amphora nobis, seu Cadus: Hæc facies nostræ si adieceris urnam. Continet autem urna sextarios Romanos viginti quatuor, tres urnæ sextarios septuaginta duos. Porro ex verbis Fan. perspicitur Atticam amphoram & Cadum eandem mensuram esse (& si Pollux Cadum amphoræ Italicæ paræ faciat.) Est etiam alio nomine Ceramium: sic enim Hesychius ait: Cadus est ceramium. Ea dem etiam mensura metreta est. nam fere quibus locis Dioscor. metretam dixit, Plinius cadum vertit. Præterea Nicandri interpres, Cleopatra, Epiphanius metretæ dant Choas duodecim, sextarios, 72. Quod si sextarij Romani sint, amphora Attica seu metreta continebit sextarios Atticos. 96. nimirum cum quibus Romani comparantur proportione sequitertia: si sextarij Hebraici sint efficiet. 108. nihilominus. Quod conferre poterit ad intelligendum ea, quæ variè auctores de metreta affirmant. Quod vero Dioscor. libr. 5. ait. Est autem metreta Choes. 10. placet Alciati senten-

sententia, numerum esse vitiatum; quod facile potuit contingere in notis Græcis numerorum *β. β* post iota positum eradi. Ex ijs intelligitur quæ mēsuræ hydriæ illæ sex erant capientes singulæ metretas binas vel ternas, Ioan. 2. ver. 6. Nimirum metreta tres urnas capit, sextarios Romanos septuaginta duos.

Artaba.

AR T A B A, Græca mensura non erat sed barbaræ. de ea tamen hoc loco dicendum est, quoniam à quibusdam creditur metretæ esse par, & de ea in sacris litteris & earum explanatoribus mentio extat. Quam fuisse triplicem colligit Philander in epitome Georgij Agricolæ de ponder. & mensur. Nempe maxima erat capax medimni & chanicum trium: & dicebatur Persica, quoniam ea Persæ utebantur. Altera Medica erat, Medorum nempe propria, medimno Attico par. Tertia minima Aegyptia erat. de qua hoc loco agimus, quoniam frequens de ea mentio est, atque de eius magnitudine auctores variant trifariam diuisi. Fannius Artabæ Aegyptiæ tres modios & trientem dat his verbis: Est etiam terris, quas aduena Nilus inundat, Artaba, cui superat modij pars tertia post tres.

Nam

Namque decem modijs (sic lego pro, etiã modijs) explebitur Artaba triplex . Siciuxta Fannij sententiam hæc mensura continebit sextarios Romanos quinquaginta tres cum triente. Epiphanius ex multa diligentia inuenisse ait Artabam Aegyptiam esse sextariorum duorum & septuaginta: facitque eã metretæ æqualem. Alij Artabæ Aegyptiæ tribuunt modios quinque, nimirum sextarios octoginta. certe Gal. de pond. & mens. quod secuti sunt. Septuaginta interpretes Isa. 5. vero. cū pro coro, id est triginta modijs sex Artabas posuerunt, nimirum singulis, Artabis dātes modios quinque seu sextarios octoginta. Nā quod Hier. eo loco, Artaba inquit, mēsurā Aegyptia est, faciēs modios. 20. in eo quid sibi velit intelligere non possū. Sed certe omnes. 6. artabas voluit eos modios facere: quod verū est, si Artabæ dentur cū Fan. modij tres cū triente. Id me Nebrissenis admonuit repetit. 6. Neq; vero dicta aliorum auctorum conciliare liceat, nisi ex varietate sextarij: vt Fan. locutus, sit de Romanis, Epiphan. de Atticis, Septuaginta interpretes de Hebraicis. nā si numero .53. $-\frac{1}{3}$ addas tertiam eius partem, hoc est. $17.\frac{7}{9}$ efficiuntur sextarij. $71.\frac{1}{9}$ si vero eidem

eidem numero semissem addas, nimirum. 26. $\frac{2}{5}$ euadent. 80. sextarij præcisè. Porro ex .80. sextarijs, quos in aliquo auctore aliquis inuenit facile fuit .5. modios dicere. cum non intelligeret quantum singuli ex ijs sextarijs caperent, aut si qua alia commodior ratio his auctoribus conciliandis potest excogitari, ea nostræ præferatur.

Amphoreus.

METRETA Continet amphoreos duos. Sic se Cleop. in Georgicis inuenisse scribit. amphorea sextariorum esse. 36. metretâ sextariorum. 72. sic Nicandri interpres Amphoreus, inquit, capit sextarios sex & triginta, metretes duos & septuaginta. De hac mensura locutus est Aristophanes in Pluto cum dixit: *οἱ δ' ἀμφορέεσσι οἶνον μέλαινον ἀμβροσιόεσσι.* id est, amphoræ autem seu amphorei vini nigri atq; odorati (supple pleni sunt) & Herodot. lib. I. meminit crateris à Cræso missi Delphos, quem cepisse ait amphoreos sexcentos. Quod vero Cleop. eundem amphoreum dixit continere cotylas quadraginta octo, de alio genere cotylarum locutus est, nepe earum quæ tres quadrates sextarij continent, & Georgicæ vocabantur, ut ipsamet Cleop. ait: quemadmodum & aliud

niol

N 2 genus

genus cotylæ inuenio, quæ sextarij duos triētes continebat, tres duos sextarios implebant. Vnde varij loquendi modi inter scriptores. quod considerandum est, ne lectori confusionem pariant.

Chus.
PLERIQUE Omnes huic mensurę sextarios. 6. tribuūt. certè Cleopa. & Diosc. tū etiam Galen. chus, inquit, id est, congius sextarios sex. cum quibus consentiens Fannius de sextario agens ait: Qui quater assumptus fit Graio nomine chenix. Adde duos chus fit vulgò, qui est congius idem. Verùm hos sextarios crediderim non Atticos esse sed Romanos, propterea quod metretam quæ continet choas duodecim, diximus sextarios Romanos septuaginta duos capere. Itaque chus si ad sextarios Atticos referatur, octo cōtinebit. quod video Galenum etiam dixisse de signis & notis ponder. & mensur. cap. 2. seu qui cumque eius libelli fuit auctor. Sic enim ait: Chus habet Chēnicas duos, sextarios octo. si vero de Hebraicis sextarijs agatur, nouē sextarios continebit. Cleopatra fanè cū dixisset, chus habet cotylas Atticas duodecim, sextarios sex, chānicas quatuor: addidit
 se in

se in Georgicis choam inuenisse sextariorum nouem, cotylarū duodecim. Noster tamen interpretes Leuit. 19. ver. 36. cū septuaginta interpretes pro Hin chūm reddidisset, ipse sextarium substituit: & Hiero. ad Ezech. cap. 4. Hin dixit continere duos choas Atticos, quos nos sextarios possumus appellare. In quo fortassis Plinium est secutus qui lib. 14. de Nectarite vino agens, vbi in Dioscor. legerat vncias quinque eius radice in choas quinque musti addendas: ipse vertit in sextarios sex. nisi forte in Dioscor. choam legit, nō choas quinque. Vnus Suidas aliam rationem secutus videtur cū dixit: *χοός διέξω· χοός δὲ δύο ξίσαι· χοός δὲ ἕξ.* hoc est, choos duorum sextariorū: chus enim duo sextarij, choeus autem sex. Itaque iuxta eius sententiā differūt chus & choeus. Chus habet sextarios duos, choeus sex. Georgius tamen Agrico. contendit libr. 2. de ponderib. Suidæ verba esse corrupta, legendumq; , Chænix duo sextarij, choeus sextarij sex. Deniq; quod Iosephus lib. 3. antiquit. cap. 10. Hin dixit continere duos choas Atticos, nepe sextarios seu loghin duodecim, ad numerum sextariorum debet referri, non ad mensurarum equalitatem: cū ex ijs quæ dicta sunt, con-

stet Hin continere duodecim sextarios Hebraicos, duos tamen choas totidem quidem sextarios capere sed Romanos, qui maiores Hebraicis sunt: atque adeo cum illis proportionem sesquialtera comparantur.

Sextarius Atticus

SEXTARIUS Atticus ^{ἄττικός} Græcè vocatur voce à latinis accepta, minor tamē sextario Romano, vti Gal. ait lib. i. de cōpos. medicam. per genera. c. 16. in hæc verba. Cæterū sextarij (hoc est ^{ἄττικός}) Romani Herā meminisse puto. Nam apud Athenienses neque mensura neque nomen hoc erat. Nuuc ex quo Romani imperare orbi cœperunt, nomen sextarij apud omnes, qui Græca lingua vtuntur, nationes existit: ipsa verò mēsurā Romanæ æqualis nō est, quippe alij aliam sextarij mensurā vsurpant. Apud Romanos sextarius libram vnam & semissem, & sextā eius partem pēdet, vt simul omnes iunctæ vnciæ sint viginti. hæc ille. Quantus vero sit Atticus sextarius neque Galen. eo loco declarat, neque est facile certa ratione statuere. Quidam Attico sextario vncias dant octodecim Suidæ auctoritate dicentis: Medimnū modiorū sex, vt sit mensura xestas seu sextarios duos & septuaginta

ginta capiens, id est, libras. 108. quibus verbis significatur xestem sesquilibram Romanam pendere drachmas. 144. Alij Attico sextario uncias. 15. dant, certe Fann. Oxibapho, qui est octava pars sextarij, drachmas quindecim dat, Cyatho, qui est pars duodecima, drachmas decē. Sic enim ait: Bis quinq; hunc (nēpe Cyathum) faciunt drachmæ si appendere tētes: Oxibaphus fiet si quinque addantur ad illas. Quod cū ipse paulo post sextario aquæ det pōdus unciarū, 20. ne sibi repugnare videatur prius dictum de partibus sextarij Attici accipiendum, deinde de Romano sextario loqui credendus est. Idem secuta Cleopatra sextario tribuit drachmas centum & viginti, nimirum uncias quindecim. hæc illorum sententia fuit. Et quidem cum Fannio Suidam conciliare facile est, si Suidam de uncijs mensuralibus interpretemur, Fannium & Cleopatram de ponderalibus. utrasque enim olim fuisse neque pares prorsus, superius explicatum est. Galenus sanè libr. 5. & 6. de composit. medicam. per genera cotylem novem, & cotylem duodecim unciarum fuisse ait. Ergo sicut in priori cotyle loqui dicūt de uncijs mensuralibus, ita in posteriori dicendum est,

atque

atque adeo cotyle Italica non decem uncias
 mensurales capit (vt Georgius Agricola cre-
 didit libr. 1. & 2.) sed duodecim: sextarius vi-
 ginti quatuor certè mensurales. Nam quòd
 cotylem idem ait pro libra mensurali sumi,
 confictum cupiditate susceptam opinionem
 defendendi credebamus. Sed rursus recentio-
 res Fannium, cùm sextario dare videtur un-
 cias quindecim, nempe Oxybapho tribuens
 drachmas totidem, in oleo locutum interpre-
 tantur, quod nona parte aqua leuius est. ita vt
 nouem olei uncię mole sint pares decē aquę.
 cui interpretationi Galen. fauet lib. 5. de com-
 pos. medic. per genera. c. 6. cùm ait: Atticam
 Heminam nouem Italicas uncias conficere,
 quę pendunt septem uncias & semissem. lo-
 quitur autem in oleo, vtilocus ipse declarat.
 Itaque sextario Attico olei quidem uncias
 quindecim pōderales dant, vini autem, quo-
 niam oleo nona parte grauius est, uncias sede-
 cim, drachmas quinque, scripulum vnū. Sic
 Georgij Agricolę ratio procedit, & eorū qui
 bus eius sententia placuit. Nos sanè Galenū
 ei sententię & rationi fauere non negamus.
 Sed quoniam Fannius & Cleopatra absolutè
 sunt locuti, de aqua potius aut vino, quę in
 com-

communi vsu sunt, eorum dicta accipienda
 putabamus. præsertim cùm quod Galen. alio
 loco dixit olei vncias mensurales .12. effice-
 re decem ponderales, idem ex Adamátij sen-
 tentia in vini vncijs dixerit Oribasius, vti su-
 perius est à nobis allatū. Placet ergo sextariū
 Atticum vini aut aquæ pendere vncias quin-
 decim non amplius. Plin. profectò lib. 21. cap.
 vltim. professus se de Græcorum ponderum
 & mensurarum nominibus agere, Cyathus,
 ait, pendet per se drachmas decem: cùm Ace-
 tabuli mensura dicitur, significat hemina
 quartā partem, id est, drachmas quindecim.
 In quibus verbis vox, pendet, vt intelligatur
 de drachmis ponderalibus, est consideranda:
 simulque rectè colligi, si cyathus pendet dra-
 chmas decem, sextariū pendere vncias quin-
 decim, quoniam continet duodecim cya-
 thos, atque adeo drachmas centum & vigin-
 ti, quæ faciunt vncias quindecim. quod in vi-
 no aut aqua communibus liquoribus absolu-
 tè à Plinio positum sumatur.

Alia mensura Græcorum.

SVNT Et alia mensuræ Græcis, præsertim
 Athenis: quæ quoniam ad sextarium refe-
 runtur, breui percurrendæ sunt. Cotyle siue

Triblium sextarij dimidium. Quartarius seu hemicotylum quarta sextarij pars. Oxibaphū siue oxibaphus sesquicyathus octaua sextarij. Cyathus sextarij duodecima, capit enim sextarius cyathos. 12. quæ vnciæ etiam sextarij vocantur. Chōca semicyathus. Mystrum cyathi quadrās. Cheme cyathi quinta. Cochlear paruum, cyathi pars decima. Atque in hoc numero colligimus tum mensuras communes Atheniensem, tum eas, quibus eorum medici olim utebantur. De mensuris Georgicis & veterinariorum nihil dicimus confusione vitanda. Ex Georgio Agricola lib. 2. qui vult petat licet, Cleopatra & alijs. Nunc mensuræ allatæ inter se comparandæ sunt maiores cum minoribus.

Amphora Attica seu metreta continet artabam. 1. & $\frac{1}{3}$. fere, amphoreos. 2. choas. 12. sextarios Romanos. 72. Atticos. 96. cotylas Atticas (de his enim loquimur) 192. quartarios 384. oxibapha. 768. cyathos. 1152. choncas 2304. mystra. 4608. chemes. 5760. cochlearia. 11520.

Artaba irregularis est & barbara, neque partes eius præcise assignantur, numerorum minutijs vitandis. sed tamen continet amphoreos

reos. 1. $\frac{1}{2}$ fere, choas. 9. fere, sextarios Romanos
53. $\frac{1}{3}$. Atticos. 71. circiter cotylas. 142. semico-
tylas. 284. oxibapha. 568. cyathos. 852. cōchas
1704. mystra. 3408. chemes. 4270. cochlea-
ria. 8520.

Amphoreus choas. 6. sextarios Romanos
36. Atticos. 48. cotylas. 96. semicotylas. 192.
oxibapha. 384. cyathos. 576. conchas. 1152.
mystra. 2304. chemes. 2880. cochlearia. 5760.

Chus sextarios Romanos sex, Atticos octo,
cotylas sedecim, semicotylas. 32. oxibapha. 64.
cyathos. 96. conchas. 192. chemes. 480. co-
chlearia. 960.

Sextarius Atticus cōtylas duas, semicoty-
las quatuor, oxibapha octo, cyathos duode-
cim, conchas. 24. chemes sexaginta, cochlea-
ria centum & viginti.

Cotyla semicotylas. 2. oxibapha. 4. cyathos
6. cōchas duodecim, mystra. 24. chemes. 30.
cochlearia. 60.

Oxibaphum cyathum vnum & $\frac{1}{2}$ conchas
tres, mystra. 6. chemes. 7. & $\frac{1}{2}$ cochlearia. 15.

Cyathus conchas. 2. mystra quatuor, che-
mes. 5. cochlearia. 10.

Cōcha mystra. 2. chemes. 2. $\frac{1}{2}$ cochlearia. 5.

Mystrum chemes. 1. $\frac{1}{4}$ cochlearia. 2. $\frac{1}{2}$.

onam

O 2

Che-

Cheme cochlearia .2. Cochlear minima li-
quidorum mensura.

Romana liquidorum mensura. (cap 16.)

AXIMA Inter Romanas
mensuras liquidorum Cu-
leus est viginti amphoras Ro-
manas capiens. Fannius: Est
& bis decies, quam conficit
amphora nostris, Culeus.
Hac nulla est maior mensura liquoris. Capit
ergo congios .160. sextarios Romanos .960.
Toletanos autem sextarios capit. 1200. Sed &
hac saepe voce vtuntur veteres non in signifi-
catione mensurae, sed magni cuiusdam vasis.
quomodo in culeum insuere dicimus. Erat
autem forma vtris, nimirum ex corio bubu-
lo: alioqui viginti amphoras non caperet: sin-
gulisq; plaustris singuli culei vehi soliti erant,
vti veteres sculpturae marmoru indicio sunt.

Amphora Romana.

AMPHORA Romana Quadrantal etiam
vocatur. amphora quidem quod vtraque
ex parte ansam haberet ad commoditatem le-
uandi, Quadrantal autem quod ex pede Ro-
mano

mano in quadrum facto constaret, vti Fannius, & Festus Pompeius aiunt. Capit sextarios Romanos quadraginta octo, vti præter hos duos auctores tum Galen. his verbis docet: Amphora Italica habet choas octo. tum Volusius Metianus de asse his verbis: Quadrantal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios quadraginta octo, heminas. 96. quartarios. 192. cyathos. 768.

Urna.

VRNA erat vas, quo præsertim mortuorum cineres condebantur forma oblonga, atque in cuspidem ima in parte desinebat, gemina superius ansa. Sed et pro mensura accepta Romanæ amphoræ semissem continebat Atticæ trientem, nempe sextarios viginti quatuor, congios quatuor, nimirum quantum sequimodius aridorum. Fannius: Huius (scilicet amphoræ) dimidium fert urna, vt & ipsa medimni.

Congius.

OCTAVA Pars amphoræ Romanæ congius est capiens sextarios sex, cui æqualis erat chus Atticus. Formatur autem congius ex dimidio pede Romano omni ex parte qua

O 3 drato:

drato, capitque sextarios Toletanos septem cum dimidio, vti experimento comprobauimus facto congio ad mensuram pedis Romani è tribus maximi, vti superius dictum est. A congio tricógus dictus est Torquatus Mediolanensis à tribus congijs epotis vno impetu, inspectante Tiberio miraculi gratia, Plinius lib. 14. cap. 22. Tum Ciceronis filium Bicongium simili de causa dictum memorant. Plin. lib. 18. cap. 7. optimi frumenti modium ait in subactu cógium aquæ capere. Nos probauimus experimento duos celemines optimæ farinæ, hoc est modium, subigi duabus azumbris fere aquæ. Continet ergo congius sextarios $\frac{1}{2}$. Toletanos. 7. hoc est, duas azumbres minus sextarij semisse.

Sextarius Romanus.

EX His colligitur quátus esset sextarius Romanus, nimirum quarta parte maior sextario Toletano. Nā cum aquæ sextarius Toletanus pendat vncias sedecim, sextarius Romanus pendet vncias viginti, nimirum proportione sesquiquarta cū nostro sextario comparatus, cū Attico, quem diximus pendere in aqua vncias quindecim, proportione sesquitercia, cū Hebraico proportione sesquialtera:
quem

quem quantum sex oua capere dictum est, aquæ pondus vncias tredecim & trientem. Quæ quoniam superius pluribus sunt explicata, hoc loco repetenda non sunt.

Alia mensura Romana liquidorum.

HEMINA Latinis idem est quod cotyla Græcis, nimirum sextarij dimidium. tamen si ex Athenæo libr. 17. colligitur, veteres Græcos hemina etiam in significatione cotylæ vsos fuisse. Quartarius pars. 4. sextarij. Ace tabulum octaua sextarij pars, sesquicyathi mensura. Cyathus vncia sextarij, hoc est, eius pars. 12. Cochlear siue ligula cyathi quadrās, sextarij pars. 48. cum in Græcis mensuris cochlear sit pars cyathi decima. Ligulæ in aqua aut vino pondus est drachmarum. 3. scripuli vnius: siue nostro more dixeris, octauarum trium, granorum aurificum. 25. tantum. Nunc adijciamus quoties maiores mensuræ in minoribus contineantur.

Culeus continet amphoras. 20. urnas. 40. congios. 160. sextarios. 960. heminas. 1920. quartarios. 3840. acetabula. 7680. cyathos 11520. ligulas. 46080.

Amphora urnas. 2. congios. 8. sextarios. 48. Heminas. 96. quartarios. 192. acetabula. 384.

cya-

cyathos. 576. ligulas. 2304.

Vrina congios. 4. sextarios. 24. heminas. 48. quartarios. 96. acetabula. 192. cyathos. 288. ligulas. 1152.

Congius sextarios. 6. heminas. 12. quartarios. 24. acetabula. 48. cyathos. 72. ligulas. 288.

Sextarius heminas. 2. quartarios. 4. acetabula. 8. cyathos. 12. ligulas. 48.

Hemina quartarios. 2. acetabula. 4. cyathos. 6. ligulas. 24.

Quartarius acetabula. 2. cyathos. 3. ligulas duodecim.

Acetabulum cyathos. 1. $\frac{1}{2}$. ligulas. 6.

Cyathus ligulas. 4. Ligula minima Romanis erat mensura liquidorum.

Toletana mensura liquidorum. Cap. 17.

TOLETANA E Mensura liquidorum pauca sunt, ac ferre ad quinque mensurarum nomina reuocantur. In quo numero modius siue moius maxima omnium mensura vocatur. Continet arrobas seu amphoras Toletanas

tanus sedecim, arroba autem capit azumbres
 (seu congios Toletanos dicere malis) octo,
 sextarios Toletanos, nimirum congiij Toleta-
 ni quadrantes. 32. qui efficiunt Romanos sex-
 tarios viginti quatuor, pondere in aqua aut
 vino librarum nostrarum. 32. Romanarū. 42.
 cum bese, hoc est, vnciarū. 512. Utimur & di-
 midia arroba, quę respondet Romanorum
 vrnæ, minor tamen illa: continet enim qua-
 tuor congios Toletanos, sextarios sedecim,
 aquam aut vinum pondere librarum nostra-
 rum totidem. Sequitur Azūbre octava pars
 arrobæ, capiēs sextarios Toletanos quatuor,
 Romanos tres & quintam sextarij Romani
 partem, in aqua aut vino pendet libras qua-
 tuor Toletanas, hoc est vncias sexaginta qua-
 tuor. Minima mensura est sextarius Toleta-
 nus azumbris quarta pars, arrobæ. 32. pendet
 in aqua aut vino vncias sedecim, minor sexta-
 rio Romano. vncijs quatuor. His mensuris in
 Italia quidem vulgò respondent follieta sexta-
 rio nostro par fere. pendet enim in vino aut
 aqua vncias Romanas vulgares sedecim. Me-
 dius constat ex follietis duabus. Bocalis con-
 stans ex follietis quatuor nostræ azumbri res-
 pondens. Congitella constans bocalibus qua-
 tuor

sup 3

P

tuor

tuor. duæ verò congittelæ nostram arrobam circiter faciunt. In Gallia alijs nominibus pares mensuræ sunt, præsertim Parisijs. Ciopina sextario nostro respondet, Romanæ follietæ. Pinta duas ciopinas capit. Quartarius capit ciopinas quatuor. Sextarius ciopinas sedecim. Duo sextarij nostræ arrobe respondent, nam quinis sextarius in Gallia quatuor nostras azumbres circiter continet.

Oleimensura vulgares.

Superioribus mensuris vino alijsque liquoribus metiendis vulgò utimur. Oleum pondere venditur, emiturq; quemadmodum antiquis temporibus scimus fuisse factitatum inter Romanos. uti ex Plinio constat, lib. 18. cap. 37. Suet. in Cæsare. c. 38. l. si ex toto. ff. de legat. 1. Sed ex pondere tamen propria mensura olei facta est, Panilla vulgò dicta, pōdere quatuor vnciarū, quæ vix potest cum superioribus mensuris comparari. Sed sextarium Romanum quatuor panillæ olei & dimidia faciunt. Sextariū autē Toletanum implent tres panillæ, & tres panillæ quadrantes. sic panillæ. 31. efficiēt sextarios. 10. nempe duas azumbres & semissem, panillæ. 124. efficiūt sextarios Toletanos quadraginta, nempe arrobam mensuralem & qua-

& quadrantem. Mel etiam vulgò pondere vé
ditur, sed nulla ex pondere propria & caua
mensuramellis.

Mensura medicorum.

PHarmacis conficiendis peculiare mensurę
sunt, quas vncias vulgò vocant; neq; pares
inter se, nam vnciam triplicem habent. Olei
uncia maxima est trium: aqua sublimata
mensuranda mediocri vncia vtuntur. mini
ma syrupis. quę neque inter se comparari fa
cile possunt, neque cum superioribus. Sed il
lud verè dici potest, quamuis harum vnciarũ
si iusta sit, vncię pondus efficere, non commu
nis sed medicorum: ita vt vncia aquę sit mi
nor vncia olei nona parte, at cum syrupi vn
cia, proportione circiter comparatur subse
quialtera, quomodo aqua cũ melle: nisi quod
syrupi aliquid aquę miscetur, & saccarum ex
quo conficitur, melle aliquanto est leuius. Sic
sextarius Toletanus, quem diximus in aqua ef
ficere vncias communes. 16. ex ijs vncijs medi
cis, capiet. 17. & grana aurificum. 37. $\frac{1}{2}$ præ
cise: quę grana paulo amplius medicorũ vul
gari semidrachma sunt: totidemq; vncia sex
tarius capiet ex ijs, quibus aqua sublimata me
suratur. Olei vncias capiet quindecim $\frac{3}{4}$.

ferre. Syrupi vncias, quoniam syrupum melle
leuius est, capit. 23. $\frac{1}{2}$ vti experimento com-
probauimus. Quomodo hæ vnciæ mensura-
les medicorum possunt & debeat cum men-
suris alijs communibus liquidorum, & cum
ponderibus comparari, atque iuxta hanc ra-
tionem has mensuras comparabimus.

Modius seu moi us capit arrobas. 16. azum-
bres .128. sextarios Toletanos .512. panillas
1588 $\frac{1}{2}$.

Arroba continet azumbres. 8. sextarios To-
letanos. 32. Panillas. 85. fere.

Azumbre capit sextarios Toletanos. 4. Pa-
nillas. 14.

Sextarius capit panillas. 3. $\frac{3}{4}$ vncias medi-
cas olei .15. $\frac{3}{4}$ aquæ .17. $\frac{1}{2}$ circiter, syrupi vnc-
cias continet. 23 $\frac{1}{2}$.

Panilla capit vncias medicas olei. 3. $\frac{3}{4}$ aquæ
ferme. 4. syrupi ferme. 6.

Vncia minima omnium inter nos mensura
liquorum est pondere vnciæ vnus.

Hebrai-
fere

Hebraica interuallorū mēsurā. Cap. 18.

NON Putauī hanc disputatiōnem fore absolutam omni ex parte & perfectam, nisi de interuallorum mensuris ea dicere, quæ in diuinis litteris passim occurrunt, & quæ ab alijs scriptoribus animaduersa sunt. Ergo quo cepimus ordine progrediamur eatenus, ut primum de Hebraicis mensuris dicamus, sed à minoribus inchoantes, cōtra quam in alijs partibus est factum. In quo numero minima mensura Ezbagh, hoc est, digitus fuerit, quem vulgò Hebræi tā larum esse affirmāt, quā sunt lata sex hordei grana qua parte crassissima sunt. Quod si digitus Romanus quatuor hordei grana non superat, uti affert Philander in Vitruuium lib. 5. cap. 10. & est ab omnibus recepta sententia, fiet ut digitus Hebraicus cum digito Romano comparetur proportione sesquialtera, continens quantū sesquidigitus Romanus. Ex hac mensura cū omnes aliæ orientur, cōcedendum item erit, palmum Hebraicum, pedem, cubitum eodē

P 3 modo

modo parique mensura palmum, pedem & cubitum Romanum superare. Sed quoniam sex grana hordei experimento probauimus pollicem efficere seu vnciam pedis Romani, qui pollex digitum & trientem alterius digiti continet, verius arbitror digitum Hebraicum proportionem sesquitertia comparari cum Romano, quod de alijs mensuris pariter intelligatur.

Palmus Tophach.

DE Digito vt mensura est, nulla mentio in sacris litteris extat, sed in libris tantummodo Rabbiorum, atque in Misna propria de mensuris & ponder. disputatione. Nam in sacris litteris minima in hoc genere mensura palmus est, qui Hebraicè *Tophach* vocatur, nostro palmo respondens, nisi quod maior est illo, si vera sūt quæ de digito diximus: atq; adeo cōstans quatuor digitis Hebraicis, quinque Romanis & triente. Sic noster interpret palmum fere pro ea voce reddidit. exod. 37. ver. 12. Ezech. 40. ver. 5. tū. 2. Paralip. 4. ver. 5. vbi de mari Æneo seu labro magno agit, & tamen. 3. Reg. 7. ver. 26. vbi de eiusdem labri crassitudine agit, pro palmo tres vncias substituit. Nimirum quatuor digiti, quibus palmus

palmus constat apud quamque gentem, tres
 uncias, id est, pollices sui cuiusque pedis
 sunt, certe ex latina loquendi consuetudine
 sic vocari nihil prohibet. *nos non recognoscimus*

Palmus maior Zereth.

VVLGARI Consuetudine palmum dici-
 mus intervallum ab extremo pollice vsq;
 ad extremum auricularem, nempe quantum
 tres palmi minores seu digiti. 12. tamen si lati-
 nis palmi vox in ea significatione non vsurpe-
 tur. Sed Hebræis tamen *Zereth* vocatur pal-
 mus maior digitorum duodecim. de qua me-
 sura frequenter meminere sacra litteræ. nam
 exod. 28. ver. 16. vbi rationale palmi mensura
 fieri mādatur, hic palmus non superior intel-
 ligendus est. quemadmodum. 1. Reg 17. ver. 5.
 vbi dicitur Goliath fuisse altitudinis sex cubi-
 torum & palmi. eodē modo Isaiæ .40. ver. 12.
 quis mensus est pugillo, aquas & celos pal-
 mo ponderavit, de hoc palmo accipiatur. At
 vero apud Ezech. c. 40. ver. 5. in manu viri ca-
 lamus. 6 cubitorum & palmi, & c. 43. ver. 13.
 istæ autē mensuræ altaris in cubito verissimo
 qui habebat cubitū & palmū: palmi vox ijs lo-
 cis non pro palmo maiori sed minori sumi de-
 bet. vtcōstat ex lectione Hebraica Cōtra quod
 poste-

posteriori loco sequitur. Usque ad labiū eius in circuitu palmus vnus, de maiori palmo sumi debet. quod miror viros alioqui doctos & diligentes non considerasse.

Pes Paghàm.

PEDEM In significatione mensuræ in diuinis libris sumi non inuenio: ac ne ex libris quidem Rabbiorum colligi pro certo potest quantus esset pes Hebræis, quo proculdubio metiendis areis & spatijs vlos esse quemadmodum alias gentes minime dubium est. In Ezech. tantum .cap. 41. ver. 6. vbi nos legimus: latera autem latus ad latus bis triginta trium, Hebraicè legitur, & latera latus ad latus triginta trium Paghamin. qua voce Kimhi pedes significari interpretatur, in eo non omnino male. nam quod addit pedem continere quātum duo minores palmi, in eo quid secutus sit assequi non possum, quando apud omnes gentes mensura pedis ex naturalis pedis longitudine sumitur, proximèque ad illam accedit, & cum digitis comparatus digitos sedecim continet.

Cubitus Amàh.

Frequentissima in sacris litteris cubiti mentione est Gen. 6. cap. construenda arca, in
taber.

tabernaculi structura, atque templi Hierosolimitani. Et quidem cum *Amah* frequentius in Hebraica lingua vocetur, Ezechielis tamen. 41. ver. 8. *Acilah* etiam nuncupatur, id est, axilla à medio pectore ad cubitum: quatuor enim cubitis una constat, staturaque hominis. Præterea Iudic. 3. ver. 16. *Gomed* dicitur cubitus, quo loco de gladij Aiod longitudine agitur, quem ad occidendum Eglonem regem comparavit. Noster longitudine palmæ manus dixit .70. pro *Gomed* *ἑπτάπυλας* dixerunt, nempe palmum maiorem seu digitos duodecim, intelligentes. Addunt duplicem cubitum Hebræis fuisse, legalē maiore, nempe sex palmorum digitorum viginti quatuor. Præterea cubitum communem palmorum quinque, digitorum viginti, quales fuisse lecti Og regis Basan longi cubitos novem, latii cubitos quatuor. quoniam additur eos cubitos fuisse ad mensuram cubiti virilis manus Deuter. 3. ver. 11. nempe cubiti communis, quanta est longitudo à cubito ad extremos digitos, quinque cuiusque palmorum, digitorum viginti non amplius. Porrò ex hac distinctione quidam explicant Ezech. locū cap. 40. ver. 5. nā ubi nos legimus, & in manu

Q viri

viricalamus sex cubitorum & palmo, Hebraicè legitur ad verbū, & in manu viri calamus sex cubitorum in cubito & palmo. Quo indicatur non palmum vnum sex cubitis adiectum, sed quemuis è sex cubitis cubito & palmo cōstare. nimirū vt significaret cubitos sex calami nō cōmunes & vulgares esse digitorū viginti, sed legales siue sanctuarij digitorum viginti quatuor, quātus est sesquipes Hebraicus. Alioqui cū hæ mēsuræ cū Romanis eius generis proportione sesquitertia cōparētur, cubitus Hebraicus maior, quantū duo pedes Romani, seu digitos. 32. cōtinet nihilomin⁹.

Calamus Qanèh.

Continet calamus Hebraicus cubitos sex legales, digitos Hebraicos seu pollices 144. Quod si editionē nostram sequimur, palmus seu digiti quatuor ei numero adijciātur, propterea quod calamū quē vidit Ezech. in manu viri. c. 40. ver. 5. fuisse ait sex cubitorū & palmi. Qui certe palmus nō digitorum 12. fuit, vt quidā putauit, sed quatuor, cū Hebraicè vox *Topach* sit nō *Zereth*: & Septuaginta *παλμῶν* reddiderunt, qui est palmus digitorū quatuor. Verum quod de cubito diximus duplicem fuisse, idem in calamo accipiēdum cogitabam,

gitabam, calamum legalem sex cubitorū leg alium fuisse, calamū vulgarem totidem quidē, sed minorum cubitorum & vulgarium.

Passus, iugerum, milliare.

PAssus Hebraice *Zaghà* vocatur. 2. reg. 6. ver. 13. sed quæ ea mēsurā fit & quāta, nō explicatur. Græcis passus sex pedum est, quinque Latinis. Ex ijs gētibus quātus Hebræis passus esset, conijcere facilius est quā certa ratione pronūciare. Est & iugerum Hebraicè *Zemed* 1. Regum. 14. ver. 14. *Quin* & *Beràth*, pro milliari legitur. Gen. 35. ver. 16. & 2. reg. 15. ver. 19. constans, vt Hebræi sentiunt, mille cubitis atq; ad eò latino milliari multo minus.

Alia mensura Hebraica.

HActenus eā mensurā sunt explicate, quæ in diuinis libris reperiūtur. in libris Rabbi norū multæ aliæ mensuræ occurrūt. *Zith* digitus minimus. *Cith* longitudo palmæ a carpo seu iunctura ad digitornm radicē paulo amplius quā digiti. 4. *Salil* calamus. *Qumàh* statura hominis. *Rus* mensurā septuaginta calamorum est, cubitorum. 420. si sequimur calamum sex non amplius cubitos continere. *Parshah* milliare magnum est, constans quatuor minoribus milliariibus, vti Elias

Q 2 in

in Thilbi auctor est. Maiores superest mensuras in hoc genere cum minoribus comparare, non omnes tamen sed præcipuas, quæ in sacris libris extant, & quarum longitudo cognita erat.

Milliare continet calamos. 166. $\frac{1}{3}$. cubitos 1000. pedes Hebraicos. 1500. palmos maiores 2000. palmos minores. 6000. digitos seu pollices. 24000.

Calamus continet cubitos. 6. pedes. 9. palmos maiores duodecim, palmos minores. 36. digitos. 244.

Cubitus pedes. 1. $\frac{1}{2}$ palmos maiores. 2. palmos minores. 6. digitos. 24.

Pes palmos maiores. 1. $\frac{1}{4}$. palmos minores. 4. digitos. 16.

Palmus maior minores palmos tres, digitos duodecim.

Palmus maior digitos quatuor. Digitus mensura minima est: tametsi quantum sex grana hordei continere, superius dictum est.

Græca

Græcia interuallorum mensura. Cap. 19.

DE Græcis interuallorum mensuris pauca quædam dicenda sunt ex Herodoto in Euterpe, ex Polluce, Hesychio & Suida collecta magis, quàm longo sermone explicata, aut veterum testimonijs sigillatim confirmata. Ergo à minoribus si inchoemus, Dactylus, id est, digitus primum occurrit. Palestē παλαιστή est palmus minor digiti quatuor, cubiti pars sexta, vt Hieron. affert ad Ezech. cap. 40. vbi & illud addit ad obseruationem in signe, à quibusdam distinctionis causa hūc palmum absolutè, maiorem de quo diximus, dicemusque rursus, vocari palmam. sic Iud. 3. ver. 16. vbi pro Hebraico Gomed Septuaginta posuerūt *Σπιθαμῶν*, nempe palmum maiorem, Latinus interpres longitudinē palmæ eorum auctoritatem secutus dixit. Leonar. Aretinus hoc secutus. 5. Poli. cap. 3. pro. *Σῶμα δύοῦ πωθαμῶν* Latinè vertit, corpus duarum palmarum. quod fecisse etiam obseruo. libr. 7. cap. 4. credo & Gazam locis nō paucis. Porro palmus minor

Q 3

Græcè

Græcè etiam Dochme, Dactylodochme, Doronq; vocatur, vti Pollux ait lib. 2. ne nominũ multitudo fallat. Plin. lib. 35. c. 14. genera eorum (laterum) tria. Didoron, quo vtimur, longum pedelatum semipede (sic legito) alterũ tetradoron, tertium pentadoron. Græci enim antiqui doron palmum vocabant: & ideo dora munera, quia manu darentur.

Lichas digiti decem, longitudo interpollicem & indicem extensos, quod vulgò xeme dicitur.

Orthodoron ορθόδορον digiti vndecim, longitudo palmæ hominis à carpo seu iunctura ad summum digitum medium Pollux lib. 2.

Spithame σπιθαμή maior palmus digiti. 12. quam vocè Septuaginta substituuut fere pro Zereth Hebraico, certè Ezech. 43. ver. 13. vbi nos legimus, & definitio eius vsq; ad labium eius in circuitu palmus vnus: Græcè σπιθαμή vti & locis alijs obseruamus. Philander in lib. 3. Vitru. cap. 1. affirmat pro σπιθαμή Plinium vertisse palmum libr. 21. capit. 7. & Græcos alterum pro altero vsurpare παλαιών pro σπιθαμή & écontrario pari libertate.

Pes palmorum quatuor est digitorum. 16.

ma-

maior pede Romano semuncia, minor Hebraico quadrante circiter.

Pygme digiti octodecim, nempe à curuatura brachij ad digitorū radices: aut potius cubiti mensura, digitis tamen contractis. Est & Pygon digitorū viginti cubitus, Pygme maior, neque iustus tamen, longitudo à curuatura ad digitos complicatos, neque contractos tamen profus, seu ad mediam iuncturam digiti medij, & vocari potest Palmipes, nempe ex pede & palmo.

Cubitus *πῆχυς*, qui est cubitus integer à curuatura vsque ad summos digitos, nempe sesquipedis longitudo, digiti .24. Nā quod Suidas affirmat. *πῆχυς* cubitum duorum pedum esse, pedem digitorum sedecim, in eo quid sit secutus ignoro: nisi fortassis ad Hebraicum, aut Hebraico parem alicuius gentis cubitum respexit.

Orgyia passus, pedes sex, cubiti .4. Alij vltimam interpretantur, quantum vtraque extenditur manus, Seruius Ecloga .3. Quæ *ἀλένη* etiā Græcis dicitur: tametsi Pollux *ἀλένη* cubitum esse vult: nimirum *πῆχυς*: ne variæ opiniones conturbent.

Plethron *πλήθειον* sexta est stadij pars pedes centum

centum. Suidas, Plethron, inquit, stadij sexta pars, quod est cubitorum. 68. totum enim stadium quadringentos, aut omni ex parte habens pedes triginta octo. Quod postremo dictum non satis intelligo.

Stadium Orgyias seu passus centum habet, cubitos quadringentos, pedes sexcentos. Herodotus in Euterpe non multò ante finem. Cétum autem iusti passus stadium vnum sexplethrorum. Passus inquam mensuræ sexpedum siue quatuor cubitorum. Pedes autem quatuor palmorum, cubiti verò sex palmorū.

Diaulus stadia duo.

Hippicon stadia quatuor.

Milliare stadia octo continet, Græcè *μῖλιον* dicitur: tametsi Græca mensura non est, sed à Romanis cū alijs immutato imperjo sumpta. continet pedes quidem Græcos. 5400. Romanos autem sex millia.

Dolichos *δολιχος* stadia duodecim, se squimilliare. Suidas Dolichos, ait, est stadia .24. quod si verum est, neque numerus est vitiat, tria miliaria Dolichos efficiet.

Est etiam apud Herodotum in Euterpe Parafanga triginta stadiorum, & schœnos *χοῖνος* id est, funiculus continens stadia sexaginta,
eius

eius verba sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident parasangis: qui plurimū schœnis. Cōstant autem parasanga tricenis, schœni sexagenis stadijs. Hæc Herodotus de Ægypto loquens. Plin. lib. 12. cap. 14. Schœnus, ait, patet Eratostenis ratione stadia quadraginta, hoc est, passus quinque millia. Aliqui triginta duo stadia singulis schœnis dedere. Quæ ratione mirificè cum Leuca Hispaniensi convenit. Maiores nunc mensuras cum minoribus comparabimus.

Schœnus continet parasangas 2. dolichos 5. miliaria .7. $\frac{1}{2}$. hippica 15. diaulos 30. stadia 60. plethra 360. orgyias 6000. cubitos 24000. pedes 36000. palmos 48000. palestes seu palmos minores 144000. digitos 576000.

Parasanga dolichos 20 $\frac{1}{2}$. miliaria tria $\frac{3}{4}$. hippica 7. $\frac{1}{2}$. diaulos 15. stadia 30. plethra 180. orgyias 3000. cubitos 12000. pedes 18000. spithamas 24000. palestas 72000. digitos 288000.

Dolichos miliarie .1. $\frac{1}{4}$. hippica 3. diaulos 6. stadia 12. plethra 72. orgyias 1200. cubitos 4800. pedes 7200. spithamas 9600. pale-

R stas

stas. 28800. digitos. 115200.

Milliare hippica. 2. diaulos. 4. stadia. 8. plethra. 48. passus. 1000. cubitos. 4000. pedes 6000. spithamas. 8000. palestas. 24000. digitos. 96000.

Hippicon diaulos. 2. stadia. quatuor. plethra. 24. passus. 400. cubitos. 1600. pedes 2400. spithamas. 3200. palestas. 9600. digitos. 38400.

Diaulus stadia. 2. plethra. 12. passus. 200. cubitos. 800. pedes. 1200. spithamas. 1600. palestas. 4800. digitos. 19200.

Stadium plethra. 6. passus. 100. cubitos 400. pedes. 600. Spithamas. 800. palestas 2400. digitos. 9600.

Plethron passus. 16. $\frac{2}{3}$. cubitos. 66. $\frac{2}{3}$. pedes centum, spithamas. 133. $\frac{1}{3}$. palestas. 400. digitos. 1600.

Orgyia, hoc est, passus seu vlna cubitos. 4. pedes sex, spithamas octo. palestas. 24. digitos nonaginta sex.

Cubitus pedem vlnum $\frac{1}{2}$ spithamas. 2. palestas. 6. digitos. 24.

Pes spithamas. 1. $\frac{1}{3}$. palestas. quatuor, digitos sedecim.

Spithama palestas. 3. digitos. duodecim.

Pale-

Palestes digitos .4. Orthodoron est intermissum, quoniam cum alijs mensuris vix potest comparari, continens digitos .11. Sic pygme, lychas & pygō comparata simili de causa non sunt, & quoniam minus nobiles mensuræ, simul ad prolixitatem vitandam.

Romana intervallorū mēsurā. Cap. 20.

ENSVRÆ Romanæ intervallorum fere respondēt Græcis: sed & eæ propria disputatione explicandæ sunt, ac ad pedem fere reuocandæ. Rectè enim Columella libr. 5. cap. 1. modus, inquit, omnis areæ pedali mensura comprehenditur, qui digitorum est .16. pes multiplicatus in actus & passus, & climata & iugera & stadia, centuriasque, mox etiam in maiora spatia procedit. Quod de areis dictum ad longitudines potest traduci, omnes longitudinum mensuras ad pedem reuocari, hoc tantùm discrimine, quod in his pede simplici, in illis pede quadrato utimur. Verum cū de pede Romano inter auctores nō coueniat, in ceteris mensuris, quæ ab illo

R 2 pen-

pendent, aut ad illum referuntur, simili ratione discrepent necesse est: & nos superius quise tribus qui circumferuntur pro Romanis pedibus, verus ac legitimus esset, si non certa probabili saltem ratione constituimus.

Est ergo minima mensura inter Romanas digitus pedis pars sextadecima. Sed digitus rotundus est atque quadratus in hoc differentes: quod rotundus minor tribus quatuordecimis suis quadrato digito est. Succedit Pollex vnciapedis, hoc est, pars duodecima. Vnciales littere apud Hiero. prologo in Iob, erant pollicis magnitudine, sicut bestiales littere vocantur, quae duas tertias pedis longitudine aequat. Quatuor digiti palmum faciunt, duodecim palmum maiorem quantum vterque digitus pollex & minimus quam maximè extenduntur. Hunc palmum saepe Plinius dodrantem nimirum pedis vncias .9. vocat. lib. 7. cap. 3. Pygmaeos ait ternas spithamas longitudine habuisse, hoc est, ternos dodrantes: aliquando, vti ex Philandro adduximus, palmum. Quam vocem alij negant in ea significatione à Latinis auctoribus vsurpari. Sed ex quatuor tamen palmis minoribus, digitis sedecim pes constat. Sed est pes simplex & pes quadratus, quometimur

timur areas. aut potius vt Iuli. Frontinus de mensuris: Pes triplex est, porrectus semipedes duo, nimirum ipsa longitudo pedis. contractus nimirum semipes quadratus, in cuius ambitu sunt semipedes quatuor. Porro pes quadratus, in cuius ambitu octo semipedes sunt, nihilominus. Cubitus sesquipes, palmorum sex, digitorum viginti quatuor. Rectè Vitruuius libr. 3. cap. 1. cubitumque, inquit, animaduertent ex sex palmis constare, digitis. 24. Est & cubitus regius Græcis tamen, trium amplius digitorum, ex Herodoto lib. 1. & cubitus Ægyptius seu geometricus communium cubitorum sex. Aug. lib. 15. de ciuit. cap. vltim. tales cubitos fuisse ait arca quã Noe extruxit, Orig. etiã auctoritate. Alioqui genera animantiũ omnia quã posset capere.

Gressus duorum pedum & semisis. Passus à passibus, siue diductis pedibus, quinque pedes habet, vti Columella ait lib. 5. cap. 1. maiori que longitudine est vna vno pede ex Vitruvio lib. 3. cap. 1. nimirum quantum vtraque extenditur manus, vti Seruius ait Ecloga. 3. Suetonius tamen vnam vnum cubitum esse tantũ modo vult: in quo de vna Græca auctores etiã discrepare diximus. Pertica,

R 3 seu

seu decempeda pedum decem, vti nomen declarat.

Stadium passus cōtinet. 125. pedes. 625. quę sunt Plin. verba lib. 2. c. 23. Quòd cūm stadiū Græcum passus. 100. pedes. 600. efficiat præcise, ex eo colligitur primò passum Græcū sex pedum esse, deinde pedē Græcum Romano maiorem semuncia esse, hoc est, parte. 24. nā sexcentæ semuncię efficiunt pedes viginti quinque, quibus numerus pedum stadij Romani Græcum numerum superat, cūm longitudo vtriusque stadij sit eadem.

Milliariū seu milliare ex octo stadijs, passibus mille cōstat, pedibus. 5000. Atq; hæc milliaria lapides a Romanis vocantur: vt cūm dicimus ad tertium ab vrbe lapidē processisse: quoniam columnis lapideis milliria distinguere consueuerant, instituto, quòd primus Caius Gracchus excogitauit: vti ex Plutarcho in eius vita colligitur.

Actus minimus latitudine pedes. 4. longitudine pedes. 120. complectitur. Clima quo versus pedū est. 60. Porca apud Colum. longitudine habet pedes. 120. latitudine. 30. Ex. 4. porcis cōstans actus quadratus vndiq; finitur pedibus. 120. Hoc duplicatum facit iugerum

gerum, & ab eo quod erat iunctum nomen iugeri usurpavit, quæ sūt ipsa verba Colum. lib. 5. c. 1. Sic iugerum pedes. 240. longum, latum pedes centum viginti, pedes quadratos continebit viginti octo millia octingentos. Qui addit lib. 2. c. 9. iugerum agri pinguis plerumque modios tritici quatuor, mediocris quinque postulare (memento quatuor modios efficere celemines octo medimni besse) Idem proximo. c. iugerum agri non amplius quatuor sextarijs naporum feminis ait ferendum esse. Vnde facile conijcere licet, quanta iugeri mensura esset. Plinius lib. 18. cap. 3. Iugerum, ait, vocabatur, quod vno iugo bouum in die exarari possit. Errant ergo qui iugerum quoquoersus ducentos & quadraginta pedes patere volunt. Sic enim non geminum actum contineret, sed quadruplicatum, pedesque quadratos. 57600. Centuria continet centum iugera: quæ postmodum duplicata nomen tamen centuriæ retinuit, vti Varro ait de re rustica libro .1. capite .12. sic centuria simplex pedes quadratos continebit. 11520000. hoc est, si Latinè dicas, centies quindecies milia centena

centena viginti millia. Saltus continet quatuor centuriasconiunctas, nimirum simplices, vt sint in vtramque partem binæ centuria, vt idē Varro loco citato ait. Neque plura de Romanis mensuris interuallorū tantum quod superest, & vt instituimus maiores cum minoribus comparabimus. Sed hæ mensuræ duplices sint, aliæ quibus longitudinem & latitudinem mēsuramus, hoc est, superficiem, vt iugerum, clima. Aliæ quibus longitudinē tantum, id est, lineam quemadmodum linea & superficies diuersi generis sunt, ita vtræque mensuræ comparari non possunt, sed alterutræ cūijs quæ sui generis sunt. Primum ergo mensuræ latitudinum & longitudinum hoc modo possunt & debent comparari.

Saltus cōtinet cēturias. 4. iugera. 400. actus quadratos. 800. climata. 3200. actus minimos. 96000. pedes quadratos. 46080000. sup

Cēturia iugera. 100. actus quadratos. 200. climata. 800. actus minimos. 24000. pedes quadratos. 11520000. sup

Iugerū actus quadratos. 2. climata. 8. actus minimos. 60. pedes quadratos. 28800. sup

Actus quadratus climata. 4. actus minimos. 30. pedes quadratos. 14400. sup

Clima

MENSURÆ inter tallorū vulgò v̄sitate inter nos, siue in mercimonijs, siue dimetiendis agris aut arcis, siue in reliquo vitæ vsu, omnes fere ad virgam mercatorum (genus id mensuræ est Hispanis notæ) siue v̄nam reuocantur: atque ex illa peti debet, quantæ sint mensuræ aliæ. Sed vt quò cœpimus ordine progrediamur, à minoribus ad maiores, digiti magnitudo explicabitur primum.

Minima mensura nostris digitus est, vti omnibus alijs de quo verius quam de Romano digito dici puto, tantum spatium continere quantum quatuor hordei grana: minor enim Romano digito est duodecima circiter Tolentani parte. Hebraicusque digitus maior Tolentano est proportionè amplius sesquitercia. Quod ex ijs, quæ dicentur de pede, melius intelligetur. Neque enim aliter digitus cum digito, quam cum pede pes comparatur.

Pollex à nostris pulgada dicitur, pedisque pars duodecima est.

Sunt .4. digiti quantū manus secundū latitudinē extenditur palmus latinis, vt dictū, minor

nor tamen illo, vti de digito dictum est.

Si .4. digitis imponas & protendas pollicē noua mēsurā existet digitorū .6. Cetus vulgò dictus, neq; vlliveterū respōdens, octaua tantum est virgæ nostræ, semis maioris palmi.

Sequitur mensura alia digitorum octo, quātum pollex index que extenduntur, sexta virgæ seu vlnæ pars, pedis Toletani semis: vnde & xeme vulgò dicitur à semis, sic ipse cogitabam: aut fortassis à cheme dicitur mensura Græca, que sicut pars quinta est Cyathi, ita nostrum Xeme virgæ quinta sit: iuxta quam rationem non octo, sed decē fere digitorum erit, vtilychas Græcorum.

Palmus digitorū est .12. quemadmodū alijs nationibus, virgæ nostræ quatta.

Pes legalis Toletanis tertia virgæ præcisē est, minor Romano vncia vna. Continet autē digitos se decim. sic pes Hebraicus Toletanū continebit, & amplius trientē, Græcus Toletanū continebit, & octauam ferme Toletani.

Cubitus sesquipies est, hoc est, virgæ seu vlnæ Toletanæ semis, digitorum quatuor & vnginti. Virga seu vlna trium pedum mensura est, palmorū nostrorū .4. digitorū .48. aliarum mēsurarum fons, ad quem examinari debent.

S 2 Passus

Passus pedes quinque, raroque ea mensura
utimur. Status pedum sex, quanta hominis
statura existit.

Cana ab Italis accepta palmorum 10. Restes
palmorum maiorum 33. Octingenta restes leuca fa-
ciunt. Porro reductis palmis ad pedes, restes
800. continent pedes 19800. nimirum 4800. pas-
sus fere. Sed leuca duplex est legalis quin-
que milliū nepe continens passus 5000. pedes
25000. Leuca comunis & vfitas avnius mensu-
ra nō est sed varia, pro regionū varietate. Cō-
sentiant tamen auctores, quatuor fere Italica
millia efficere. Mesonius de viris illustribus
in Asturio Complutum Toletū distare, cui
ferme sexaginta passuum millibus. & sanē
quindecim hodiē leuca numerantur.

Sunt & agrorum mensuris propria men-
sura. Stadalis ab Italico Staiolo manavit. Sed
staiolus Romē quinque palmorum & dodra-
tis est, nimirum digitos continens. 69. Stada-
lis vndecim pedum est Toletanis nihilomi-
nus. Faneca terra sic dicta, quod fanecastrum ē
ci seratur, si hordei stadales quadratos conti-
net quadringentos, si tritici sexcentos, media
stadales continet quingentos.

Aranciata, qua mensura vineas metiri soles
mus

mus, apud quosdam numero vitium defini-
tur, Toletanis stadales continet quadringen-
tos: respondetque Aranciata fanecæ, siue lati-
no iugero, maior illo tamen: nam Aranciata
fanecaq; hordei vndiq; finitur pedibus .220.
stadalibus viginti, cōtinens pedes quadratos
48400. Sed pedem Toletanum memento mi-
norem esse Romano. Itaque continebit faneca
nostra circiter iugerum & semissem. Et in-
uenio tamen in agri Toletani faneca, si irrigu-
us sit, quinque naporum seminis sextarios
nostros feri, nepe quatuor Romanos. Quod
tantundē in iugero sereretur, id bonitati agri
Italici tribuebam. Nam quo pinguior gleba
est, plus seminis eius capit vsque adeo, vt in-
tenti solo, neque irriguo, dimidium tantum
eius mensura seminis seratur. Contra in Mur-
ciani agri faneca inuenio feri septem nostros
sextarios eius seminis cum dimidio, certe sex
Romanos sextarios. Quæ observatio cū Pli-
nij ratione mirificè cōuenit. lib. 18. cap. 13. &
cum Columella dicente in iugero feri napo-
rum seminis sextarios quatuor.

Postremo loco Iugada est, continens quin-
quaginta fanecas terræ: respondetque cen-
turiæ simplici Latinorum, quāuis minor illa.

X

S 3

Ac fe-

ac fere quantum agri par boum colit vno anno. nec plura de his mensuris Toletanis. maiores tantum mensuras cum minoribus comparabimus.

Leuca continet Cannas. 2833. $\frac{1}{3}$. status. 1166. $\frac{2}{3}$. passus. 5000. virgas. 8333. $\frac{1}{3}$. cubitos. 16666. $\frac{2}{3}$. pedes. 25000. palmos. 38333. $\frac{1}{3}$. xemes. 57500. cotos. 73333. $\frac{1}{3}$. pollices. 310000. digitos. 460000.

Canna status. 1. $\frac{1}{4}$. passus. 1. $\frac{3}{4}$. virgas duas. $\frac{1}{2}$. cubitos quinque, pedes. 7. $\frac{1}{2}$. palmos decem, xemes quindecim, cotos. 20. pollices. 90. digitos. 120.

Status passus. 1. $\frac{1}{5}$. virgas. 2. cubitos. 4. pedes. 6. palmos. 8. xemes. 12. cotos. 16. pollices. 72. digitos. 96.

Passus virgas. 1. $\frac{2}{3}$. cubitos. 3. $\frac{1}{3}$. pedes quinque, palmos. 6. $\frac{2}{3}$. xemes decem, cotos. 13. $\frac{1}{3}$. pollices. 60. digitos. 80.

Virga cubitos. 2. pedes. 3. palmos. 4. xemes. 6. cotos. 8. pollices. 36. digitos. 48.

Cubitus pedes. 1. $\frac{1}{2}$. palmos. 2. xemes. 3. cotos. 4. pollices. 16. digitos. 24.

Pes palmos. 1. $\frac{1}{3}$. xemes. 2. cotos. 2. $\frac{2}{3}$. pollices. 12. digitos. 16.

Palmus xemes. 1. $\frac{1}{2}$. cotos. 2. pollices. 9. digitos. 12.

Xeme

in Xeme cotos. i. $\frac{1}{3}$. pollices. 6. digitos. 8.

Cotus pollices quatuor, $\frac{1}{2}$ digitos. 6.

Pollex digitos .i. $\frac{1}{3}$.

Mensura agrorum. Iugada continet fanecas 50. Si hordei stadales. 20000. pedes quadratos 2420000. Si autem tritici stadales. 30000. pedes quadratos. 3226666.

Faneca terrae si hordei stadales 1400. pedes quadratos. 48400. si tritici stadales. 2600. pedes quadratos. 72600.

Stadalis pedum est quidem. 11. ex omni parte: quare pedes quadratos continebit. 121. Pes quadratus minima mensura dimetiendis agris.

De monetis nostratibus. Cap. 22.

DE Monetis Hebraicis, Graecis, & Romanis, cum de ponderibus ageremus, quae nosse opus erat, dicta sunt. De monetis nostratibus paulo plura extremo opere adijcere visum est, ac fere ex Antonio Nebrissensi in repetitionibus. & Did. Couar. disputat. de numismat. quod ad rem praesentem spectat, summa capita delibanda sunt. Quae disputatio impedita in primis

primis est propter temporum & numerorum
 maximam varietatem in Hispania, vix vt ex-
 plicari possit. tentandum est tamen, ne hac
 parte vniuersa disputatio defecta videatur.
 Ac primum moneta Vellonis Hispanis vul-
 gò dicitur, quæ ex ære signatur. Sed & argen-
 tea, cui admixta erat quarta aut quinta pars
 ætis, eodem nomine censebatur: quales Tar-
 gicæ erant, parentum ætate quatuor quadran-
 tum valore (maruedinos hoc opere quadran-
 tes vocamus) quædam nouæ, aliæ viginti qua-
 drantibus æstimabantur: quibus antiquatis
 in earum locum succedere Quartilli, quos Lati-
 nè sestertios dixeris, valore tamen quadrantū
 tum $8 \frac{1}{2}$ quæ quarta pars argentei est. In eo
 genere maruedini sunt. tamen si primis tēpo-
 ribus Regum Legionis, sed & Gotthorum tē-
 pore ex auro signabantur, Castellani, de quo
 mox dicemus, valore & pondere. Quare in le-
 gibus Partitarū, & in Foro iudicū sæpe obser-
 uamus pro solido in legibus Iustiniani posito,
 substitui maruedinum aureum. (Solidus
 Iustiniani tēpore, quo pondere esset, superius
 est dictū.) sic monete aureæ Gotthorum, quæ
 passim reperiuntur ex auro nõ probo ponde-
 re scriptulæ & granorū aliquot, Tremisses (eius
 alimiq
 vocis

vocis vsus etiã est in Gotthorum legibus) eorum marauedinosaurum erant, hoc est, tertiam partem continentes. Fuere etiam in vsu marauedini argentei: quod nomen Blancæ, id est, candidæ declarat, quo hoc etiam tempore, quamuis adulterato eo genere atque æreo facto, marauedini semissem vocamus. Cuius valor pro varietate temporum, & vt plus aut minus æris miscebatur, varius extitit. Tempore Alfonsi decimi, vt patet ex legibus styli ab eo Rege promulgatis, fuit marauedinus, qui valebat quantum marauedini hodierni sexaginta aut triginta sex, vt sentiunt alij. tamen si hunc marauedinum aureum vocant, fortassis quoniam pars exigua aliqua auri miscebatur: ego ex argento plurima ex parte signatos puto, quod valor indicat. Erant marauedini Boni dicti, valētes singuli quātum decem è nostris, aut quantum sex, vt alij iudicant. Qua æstimatione Alfonsi cognomēto Sapiētis tempore marauedinus cudebatur, vt constat ex lege styli. 114. sex eius temporis æquasse vnum è prioribus pondere, de quo .l. i. tit. 5. lib. 7. fori. Quem etiã à quibusdam video aureum marauedinum vocari. Sed & marauedinus Vetus in Regum legibus passim extat re-

omib

T

cen-

centioris temporis, valens nostrum & semissem. Atque hoc triplici valore marauedini in paulò antiquioribus legibus & Regum diplomatis æstimantur à iudicibus litibus æstimandis, atque in mulctarum modo. Et si marauedinus auri, quem diximus sexaginta è nostris valere, video triginta sex tantum in litibus æstimari. Nam & si valor multis alijs modis variauit, litibus tamen finiendis ratio aliqua & æstimatio excogitanda fuit minor quàm tumuis vera & antiqua: quod in legibus etiam Imperatorum factum obseruamus. Non ignoramus, tamen ex historijs Regū nostrorū, Alfonsi vndecimi regno octo vncias argenti æstimatas marauedinis .125. nimirum singuli ij marauedini quindécim è nostris valore æquabant. Sed & Henrici secundi ætate argenteus nummus, quem regalem dicimus, tribus marauedinis pendeatur. Castellanus marauedinis triginta. Nimirum marauedino valor is circiter redierat, quem Alfonsi decimi ætate habuit. Rursus cum Ioannis primi temporibus octo vnciæ argenti seu Marcus valeretur marauedinos .250. fit vt marauedini valore esset octo fere nostrorum marauedinorum. At Henrici tertij regno maraue-

dino

dino imminuto dimidia rursus parte, Marcus argenti æstimatus fuit maravedinis quingentis. & quod perinde est, aliquando Castellanus centum viginti maravedinis permutabatur. Enimvero maravedinus ad valorem nostrorum maravedinorum quatuor erat redactus. Sub Ioanne secundo, argenti Marcus valore fuit maravedinorum. 1000. regnoq; amplius Henrico quarto rege perturbato, ad maravedinos. 2000. atque etiam. 2500. Marci valor peruenit. Qua tamen adulterandi licentia ex parte castigata Ferdinandi Catholici lege, quæ in hunc diem seruatur, argenti Marcus æstimatur. 2278. quando argentei. 67. cuduntur ex vno Marco argenti valentes singuli maravedinos triginta quatuor. Præterea lege eiusdẽ Regis ex Marco seu octo vncijs æris, quibus argentei vnus & semissis pondere argentum miscebatur, maravedini cudebantur. 96. Nostra ætate ex eodem æris pondere cuduntur maravedini centum & decem, admixto argentei vnus pondere non amplius. sed argenti Marco pristinus valor manet maravedinorum. 2278. Fuit autem omnibus maravedinis commune, præsertim maravedinis

T 2

argenteis

argenteis atque æreis, vt singuli diuiderentur in duas blancas, valerent sex coronatos, decem denarios, sexaginta meagias, argumento maioris valoris marauedini quam hodierni: imo vt contineret decem denarios, ex marauedino aureo relictum suspicor. Hoc quidē tempore marauedinus non vnus nummus est, sed duæ blancæ id nomē habent. Deinde marauedini bonitate sensim imminuta, tantaque argenti atque auri copia anniuersarijs nauigationibus aduecta, non modò monetæ inferiores, sed & ipsi marauedini ferme euauerunt. ac iam euduntur monetæ maiores ferme tantūm duplicatō, aut quadruplicato marauedinerum valore & pondere. Quemadmodum aliæ monetæ æræ euauerunt alijs temporibus vsitatae. nimirum Cruciatī duorū coronatorum valore, Blancus valens quantum noster marauedinus, decem denarios, deinde imminuto valore ad sex denarios. Agnus Dei valuit primum quantum noster marauedinus, deinde ad coronatū est imminutus. Fuit & blancæ dimidium. quæ omnes monetæ antiquatæ sunt. Et quidem tantæ varietatis causam inueniebam inopiam ærarij extitisse. nā ea supplēda Reges sæpe pondus & bonitatem mone-

monetæ minuerunt valore antiquo retento. quod iniquum est, neque nisi asperrimis reipub. temporibus vsurpandum: præsertim cū commercia impediuntur moneta adulterata, neque diuturna respiratio sit sed breuissima nouæ pecuniæ valore, cum pondere aut bonitate breui etiam imminuto. Quod omnibus temporibus, & apud omnes gentes contigisse obseruamus. Atque hæc de monetis æreis sint dicta.

Argenteus qui regalis vulgò dicitur, pondere ferme drachmæ, à multo tempore immutatus non est. nam licet aliquando tres maruedinos valeret, nõ eius valor, sed maruedini valor & bonitas mutabatur. Nunc quidem lege à Ferdinando Rege Catholico lata anno. 1497. ex octo vncijs argenti nempe Marco, cui miscetur duodecima pars æris, signantur argentei. 67. Ducatus fortassis aliquando ex auro fuit, nunc nummorum summam vulgò tantum significat, vndecim argenteos atque maruedinum vnum, qui efficiunt maruedinos. 375. Ad aureas monetas veniamus. Et quidẽ de maruedinis aureis quid sentiedum esset explicuimus. Sed præter illos recẽti memoria ex auro cudebantur monetæ, quę

Castellani vulgò dicuntur ex octo vncijs auri, quinquaginta singuli pondere drachmæ atque oboli præcipua bonitate. Sed ijs hoc tēpere consumptis nomen retinetur & æstimatione maruedinorum in singulos.480. quod & duplis aureis antiquis accidit, quæ pares Castellanis erant pondere æstimationeque, argumēto quòd qui ad supremos iudices regni prouocat pecuniæ periculo depositæ apud sequestrū, si mala causa fuerit, pro mille quingentis duplis, quæ multa lege est constituta, totidem Castellanos victi pendunt. Recentiore memoria lege Ferdinandi Regis Catholici ex octo vncijs auri cudebantur .65. aurei singuli drachmæ fere pondere excellenti bonitate. nam cū summa bonitas auri non vltra viginti quatuor characteres procedat, illi nūmi ex auro erant characterum. 23. $\frac{1}{2}$ vnde aurei excellentes dicti sunt, singuli vndecim argenteorum circiter æstimatione antiqua, maruedinorum. 375. Ex eo genere non pauci inueniuntur, præsertim duplo pondere, vnde & duplones vulgò dicuntur emunturque maioris, vti mercium genus. Sic fere in vsu communi aurei relictī sunt, quos coronas vulgus vocat, lege Caroli quinti Imperatoris signati
ex auri

ex auri characterum. 22. vncijs octo, siue Marco sexaginta octo nihilominus. quorum ætimatione superioribus annis in singulos erat marauedinosaurum. 350. Hoc tempore lege Philippi secundi Regis Hispani ante paucos annos lata, creuere ad marauedinos. 400. Atq; propter magnam copiam auri non simplices cuduntur modo, sed duplices, quadruplices, maiorique pondere. Cum his aureis & argenteis, atque marauedinis, Hebraica, Græca, & Romana conferenda sunt numismata, cum antiquis inanis labor esset & grauis.

Vetus annonæ taxatio. Cap. 23.

X. Ea pecuniæ varietate, sed & minori copia argenti factum est, vt superioribus temporibus pretia rerum multò minora quam nostro fuisse videantur. quod in historijs nostratibus maximè obseruauimus rerum gestarum in Hispania, ante ducentos circiter annos fanecam hordei, hoc est, modios sex duobus tantùm marauedinis emi consueuisse. Ac verò in summa caritate annonæ ad ma-

ad marauedinos triginta creuisse: cui pretio aliarum rerum pretia respondebant proportionem quadam. Verum vt melius hoc intelligatur, operæpretium facturum putauimus, si Ioannis primi Castellæ Regis legem adscribe relata[m] Era. 1406. hoc est, anno Ceristi. 1368. qua rerum multarum pretia taxantur: quamque ex amici schedis desumptâ ex Hispanica Latinam fecimus in hæc verba. Nos Ioannes Rex, cum nobiscum essent Tauri (Sarabis veteribus in Vaccæis fuit) Filius noster, fratres, patruique, tum multi antistites, proceres, nobilesque regni nostri, pro iure & debito acceptæ potestatis, iustitięque cultu, sine qua indigni essemus imperio, publicæ utilitatis studio hanc constitutionem fecimus in hunc modum. Præcipimus, vt tritici faneca quindecim marauedinis vendatur, secalis quatuor, hordei decem, auenæ octo, aut minoris, vt inter partes conuenerit. Vini veteris sextarios quatuor, marauedinis tribus vendere conceditur, noui duobus & semisse. si maiori copia per urnas aut amphoras vedatur, ex vniuersa summa, parte quarta decima detracta. Vestis Gallicæ seu panni vlna vendatur marauedinis sexaginta, Belgici aut Anglici quinquaginta

ginta. Neque fas sit mercatori veste in artificio extendere, alioqui publicetur, & illius amissione mulctetur. Purpuræ Gandauensis vlna centum marauedinis, Hiprensis .110. ea tamen lege, vt puluere purpura infecta sit, crassaque. Neque quisquam Brusselis, Mompellerio, Londino, Valentiaque vestem laneam seu pannum inuehat, nisi nobilem fœminam ducturus, aut ex Regis voluntate. A mense Nouembri vsque ad Martium diurnæ operæ merces viro quidem tres marauedini veteres sunt, fœminæ autem nouem denarij vsuales, si ab ortu solis ad occasum fuerint operati. A Martio vsque ad Nouembrem viro dentur quatuor marauedini veteres cum semisse, fœminæ duo marauedini dimidio demenso addito ad eius voluntatem. Aratoris merces diurna sint decem marauedini veteres & dimidiatum demensum. Vinemiarum tempore homini & iumento maiori septem marauedini dentur: quod si victum acceperit, tres non amplius accipiat, modò ante solis ortum semel, deinde post occasum solis onus domum portauerit. Famulo merces annua sint centum marauedini veteres, famulæ si iunior sit, quinquaginta, seni qua-

V dragin-

draginta additis, quæ dari minutia consue-
runt. Spicas in melle vxores aratorum & mel-
lorum ne colligant, non iuuenis idoneus diur-
no labori: senes tantum, pueri, & pauperes id
faciât. Calcei maiores è caprina pelle. 6. mara-
uedinis vendantur, minores tribus. quod si
arietinae pelles fuerint, eius pretij, dimidium
dare & accipere fas sit. Quod si soleæ geminae
fuerint, addatur quod conuenerit inter par-
tes. Pro ephippijs equi ex caprinis pellibus
centum marauedini dentur, pro mulæ sella vi-
ginti marauedini, adiecto vno marauedino
pro fræno. Par pellium caprinarum centum
marauedinis vendatur modo probatæ præstâ-
tesque sint: alioqui triginta marauedini pre-
tium sit. quod si vitio deprauatæ fuerint, eas
vendere nemini liceat. Qui gladios poliunt,
terguntque, pro ense poliendo tres marau-
edinos, pro cultro mactatorio marauedinum
vnum accipiant, pro hastæ ferro duos mara-
uedinos, pro lorica sex marauedinos aut eo
minus, si inter partes conuenerit. Veste vul-
gari fulcienda pellibus, tres marauedini den-
tur. Pro veste pellicea nobilium viginti ma-
rauedini dentur, pro communi non amplius
duodecim. Aurifices Burgenfes Toletani,
nigris V
Legio-

Legionenses, Segobientesque argenti Talen-
tum opere simplici faciāt pro quindecim ma-
rauedinis: si addita maior elegantia fuerit, vi-
ginti marauedinos accipiant. Qui ingenua
conditione non sit, argenti facti ultra tria Ta-
lenta nō habeat (Talēti voce hac lege Marcū
significari puto.) Scuta duplicia. 20. maraue-
dis vendantur: si addita pictura insignis fue-
rit, viginti quinque marauedini pretium sit,
si aurata, triginta. Clypeus è corio ex Argio-
na quidem seu Aurigia, viginti quinque mara-
uedinis vendatur. qui aliunde sunt, quindec-
cim. neque eo vtantur, aut domi habeant, ni-
si qui ingenua conditione fuerint. Veterina-
rij iumentis calceandis ferro, pro quaque so-
lea tribus marauedinis contenti sint, si è Can-
tabria soleæ fuerint: alioqui duo marauedini
pretium sit. Molæ frumentariæ pro faneca
tritici duo marauedini dentur. Si præfectus
molæ alicui foeminæ ex ijs, quæ ad molen-
dum venerint, iniuriam fecerit, morte ple-
ctatur. Dardanarij item leporem tribus tan-
tū marauedinis, cuniculum duobus ven-
dāt, gallinam quatuor, anserem sex, porel-
lum octo, palumbem tribus, perdicem quin-
que marauedinis. Neque ea comparare.

fas sit fabro aut artificis, præterquam in pascha
 te aut nuptiarum sollemnitate. Mille tegulæ
 60. marauedinis, mille lateres. 55. dentur. Gip
 si in puluerem contusi faneca, hoc est, modij
 sex, marauedinis. 6. calcis faneca. 5. maraue-
 dinis taxatur. vtrūq; mēsurā Burgēsi vēdatur.
 Bouis ad Anam nutriti. 200. marauedini pre-
 tiū esto, aliorū. 180. Capitaleq; sit bouē, vaccā
 iuuenū extra fines regni educere. In macel-
 lo arietinarū carnū libra duobus marauedi-
 nis vendatur: quod si aliquis flatu carnes gra-
 uiores fecerit, pœna sitijs publicatis spolia-
 ri. Taxationes quæcumq; in hac constitutio-
 ne continētur, in cōmercijs seruari emendo
 vendendoq; mandamus. Quæcūq; hic omis-
 sa sunt, volumus à senatu & magistratu per
 vrbes & oppida designari vsq; ad mēsem Ia-
 nuarium proximū. Hac ergo cōstitutio est,
 quā nos Rex Ioannes facimus, cū nobiscum
 omnes proceres & nobiles regni nostri essēt.
 Cōmunis autē consensus omnium nostrum
 argumentū, subscriptiones erūt, quibus hæc
 lex approbatur. Vides ex hac lege, quāto pere-
 rerū pretia mutata sint ab antiquo. Cuius mu-
 tationis duplex causa extitit. pecuniæ olim
 probitas, maiorq; valor, vti proximo capite
 dictum

dictum est. Præterea argenti antique multo minor copia quam nostra ætate.

Pondera & mensura in templis servabantur. Cap. 24.

DE Mēsuris & ponderibus ea hæctenus dicta sunt, quæ nobis quidem scitu digna fore videbantur. Absoluta disputatio est, multis quamvis implicita difficultatibus: ac illud tantum superest, singula genera ponderū & mensurarū inter ipsa & cū nostris vulgaribus comparare. Illud hoc loco si adiecero finē faciā disputādi: fuisse antiquis tēporibus observatū, ut mēsuræ & pōdera publicè servarētur, ne possent à quoquā populariū vitiari. Videbāt enim, si secus fieret, cōmerciij fidē inter homines constare nō posse, magnāq; rerū perturbationē fore, si in singulis domibus aut oppidis varia essent. quod futurū prouidebant, nisi magna diligētia, magnāq; cautione publicè adhibita. Itaq; in sacratissimis tēplis ea servare mos fuit. quod Fan. explicat illis verbis, Amphora fit cubus, quam ne violare liceret,

Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites. Romæ etiam congius æreus uisitur in Bibliotheca & domestica supellectile Alexandri Cardinalis Farnesij cum inscriptione, quæ indicat in Capitolio sacratum fuisse Vespasiani imperio, & pondo decem fuisse. Nimirum sextarij singuli aquam aut uinum pondere uiginti unciarum capiebant, uti superius dictum est: sextarij sex, hoc est congius, libras decem Romanas efficiebant. Porro eius congij inscriptionem Patrus lib. 3. de ponder. & mens. affert; formam modumque ad calcem operis urcei adinstar, ima atque suprema parte angustiori, media latiori. Ad hæc Iustiniani Imperatoris lex extat, quæ lex ultima est authent. de collation. collat. 9. ubi mensuras & pondera in sacratissima cuiusque ciuitatis ecclesia custodiri mandat. Nimirum nihil securius antiqui iudicabant, quam cui species religionis prætendebatur: cum esset hominibus persuasum, violanda religione iram numinum uel maxime concitari. Ex hoc instituto inuenio qui explicet, sielum sanctuarij siue pondus sanctuarij in libris sacris sæpe dici, non quod maius esset publico (ut iudæi uulgò, sed & peritiores persuadent) sed quoniam pondera
cius

eius gentis iustissima & mensuræ, sicut in alijs gentibus in templo seruare susceptum fuit. & fortassis vtrumque verum fuit, initio pondera legitima in templo seruata, ne adulterari possent: & nihilominus procedente tempore diuidio minora apud populum esse facta. De quare liberum iudicium cuique relinquatur. Illud addam Valentinianum Augustum lege cauisse id tantum, vt per singulas Romani imperij ciuitates pondera & mensuræ publicè collocarentur, quo fides publica constaret. Quæ lex est Codicis libro. de Susceptoribus & Arcarijs, in hæc verba. Modios æneos vel lapideos cum sextarijs atque ponderibus, per mansiones singulasque ciuitates iussimus collocari, vt vnusquisque tributarius sub oculis constitutis rerum omnium modijs, sciat quid debeat susceptoribus dare: ita vt si quis susceptorum, conditorum modiorum, sextariorumque, veletiam ponderum normam putauerit excedendam, pœnam se sciat competentem esse subiturum. Quæ autem hæc esset pœna à Valentiniano constituta explicat Suidas dictione *μαραιμ*: vbi quòd duodecim modios frumenti amplius numismate, vt erat

erat taxatum, mercator quidam vendidisset, manus illi præcisa est, atque rei gestæ argumêto manus in horreo publico depictas fuisse, vbi æneus modius præcepto eius Imperatoris seruabatur (nimirum Constantinopoli) quo loco deinde columna extabat victoriæ monumentum de Scythis duce Manaim, antiquis temporibus partæ. Vides quanta diligentia olim adhiberetur pōderibus & mensuris conseruandis: quod institutum nostro tempore negligi videmus magna ex parte: vt mirum non sit etiam in hoc genere tantam perturbationem esse, vt non in vicinis vribus & oppidis mensuræ aliæ sint & pondera, sed etiam intra eandem vrbe[m] sæpe varient, multis modis commutata.

(.?.)

(.§.)

TABVLAE DVAE
 & viginti, quibus antiqua po-
 dera & mensuræ inter ipsa
 & cum Toletanis cõ-
 parantur.

Abulas, quas toto ope-
 re sumus polliciti, ex-
 tremo adiūgere visum
 est: vnaq; opera fidem
 nostram liberare, alio-
 rumq; studia iuuare. Si
 quis tamen tanti puta-
 bit, numerorum minutijs & molestia de-
 uoratis, ad hęc animum & cogitationem
 applicare tantisper: quod non sine fructu
 contingat, nisi nostra nos opinio fallit.

Nobis sanè maioris, quàm facilè credi possit, hæc postrema ponderum & mensurarum comparatio constitit. Ita est ingenium; cum difficultatibus luctari iuuat. An quæ alijs potius essent procliuia, nobis propter tarditatem videtur ardua. Ea verior & modestior interpretatio. Fortassis etiam, vt sunt hominum ingenia varia, frustra & inaniter tempus & operam in re ludrica positam aliquis accusabit. A quo impetrare certè æquū est, ne ex suo modulo aliorum omnium ingenia & studia metiatur. Det potius alienæ imbecillitati, & imperitiæ veniam facilis, vt suis occupationib⁹ haud maioris fortasse mōti, neque magis serijs, aliquando impetret. Atque concedat vt rudioribus ingenijs, neque numerandi peritis, hac qualicumque opera consulatur.

Tabula prima.

163

sestertij. Maravedini. Aurei nostrates. Argentei.

1	10	00001			
2	20	00002			
3	30	00003			
4	40	00004			
5	50	00005			
6	60	00006			
7	70	00007			
8	80	00008			
9	90	00009			
10	100	000010			
20	200	000020			
30	300	000030			
40	400	000040	I	II	
50	500	000050	$1\frac{1}{4}$	14	24
60	600		$1\frac{1}{2}$	17	22
70	700		$1\frac{3}{4}$	20	20
80	800		2	23	18
90	900		$2\frac{1}{4}$	26	16
100	1000		$2\frac{1}{2}$	29	14
200	2000		5	58	28
300	3000		$7\frac{1}{2}$	88	8
400	4000		10	117	22
500	5000		$12\frac{1}{2}$	147	28
600	6000		15	176	16
700	7000		$17\frac{1}{2}$	205	30
800	8000		20	235	10
900	9000		$22\frac{1}{2}$	264	24
1000	10000		25	294	4

Marau

6.

16

26

2

12

22

32

30

28

26

24

22

20

18

16

14

28

8

22

28

16

30

10

24

4

Sestertia. istur Aurei. turdon Manued. hori Argentei. Managa

1	25	10000	01	294	1	6
2	50	20000	02	588	2	12
3	75	30000	03	882	3	18
4	1100	40000	04	1176	4	24
5	1125	50000	05	1470	5	30
6	1150	60000	06	1765	6	2
7	1175	70000	07	2059	7	8
8	1200	80000	08	2353	8	14
9	1225	90000	09	2647	9	20
10	1250	100000	01	2941	0	26
20	2500	200000	02	5883	0	18
30	3750	300000	03	8825	0	10
40	5000	400000	04	11767	0	2
50	6250	500000	05	14708	0	28
70	8750			000		00
90	12500			000		00
100	15000			008		08
200	30000			000		00
300	45000			000		00
400	60000			000		00
500	75000			000		00
600	90000			000		00
800	120000			000		00
900	150000			000		00
1000	200000			000		00

Ultra mille sestertia nō proceditur per nomina; neque recte dixeris, Duo millia, aut tria millia sestertia, sed per aduerbia proceditur, uti proxima tabula indicabit.

Tabula tertia.

165

	<i>Sestertia.</i>	<i>Aurei.</i>	<i>Argen. Mar.</i>
<i>Decies sextertiū.</i>	1000	25000	294117 22
<i>Vndecies.</i>	1100	27500	323529 14
<i>Duodecies.</i>	1200	30000	352941 6
<i>Tredecies.</i>	1300	32500	382352 32
<i>Decies & quater.</i>	1400	35000	411764 24
<i>Quindecies.</i>	1500	37500	
<i>Sedecies.</i>	1600	40000	
<i>Decies & septies.</i>	1700	42500	
<i>Vicies.</i>	2000	50000	
<i>Trecies.</i>	3000	75000	
<i>Quadragesies.</i>	4000	100000	
<i>Quinquagesies.</i>	5000	125000	
<i>Sexagesies.</i>	6000	150000	
<i>Septuagesies.</i>	7000	175000	
<i>Octuagesies.</i>	8000	200000	
<i>Nonagesies.</i>	9000	225000	
<i>Centies.</i>	10000	250000	
<i>Trecenties.</i>	30000	750000	
<i>Quatercenties.</i>	40000	1000000	
<i>Quinquescenties.</i>	50000	1250000	
<i>Septiescenties.</i>	70000	1750000	
<i>Octiescenties.</i>	80000	2000000	
<i>Millies.</i>	100000	2500000	
<i>Bismillies.</i>	200000	5000000	
<i>Termillies.</i>	300000	7500000	

Ex his licet duplicare aduerbia. Recte dicas, centies vicies & semel, vt significes sestertia 12 100. ac pariratione, ceties vicies & bis. Licet & cū aduerbijs componere nomina, si dicas, decies & vnum, hoc est mille & vnum sesterties, decies & duo.

X 3

Talentis Mosis tempore.	Drachmae Romanae.	Aurei.	Argentei.
1	12000	12750	12562½
2	24000	25500	25125
3	36000	38250	37687½
4	48000	51000	50250
5	60000	63750	62812½
6	72000	76500	75475
7	84000	89250	88037½
8	96000	102000	100600
9	108000	114750	123162½
10	120000	127500	135725
20	240000	255000	271450
30	360000	382500	407175
40	480000	510000	542900
50	600000	637500	678625
70	840000	892500	950075
80	960000	1020000	1085800
90	1080000	1147500	1321525
100	1200000	1275000	1457250
120	1440000	1530000	1728700
100000	1200000000	1275000000	1256250000
1000000	12000000000	12750000000	12562500000

In aureis & argenteis nummis non valorem hoc loco sed pondus consideramus. Ex drachmis uncias & libras conficere facile est. Simul considera libro. 3. Reg. cap. 10. & 1. Paral. 22. quantum summae ijs locis posita crescant, si ea talenta paria Mosaicis fuerunt.

Mina

Tabula quinta.

Mina Hebraice. Sicli. Drachma comunis. Aurei. Argentei.

	Mina Hebraice.	Sicli.	Drachma comunis.	Aurei.	Argentei.
1	1800	60	240	255	251 $\frac{1}{4}$
2	3600	120	480	510	502 $\frac{1}{2}$
3	5400	180	720	765	753 $\frac{3}{4}$
4	7200	240	960	1020	1005
5	9000	300	1200	1275	1256 $\frac{1}{4}$
6	10800	360	1440	1530	1507 $\frac{1}{2}$
7	12600	420	1680	1785	1758 $\frac{3}{4}$
8	14400	480	1920	2040	2010
9	16200	540	2160	2295	2261 $\frac{1}{4}$
10	18000	600	2400	2550	2512 $\frac{1}{2}$
20	36000	1200	4800	5100	5025
30	54000	1800	7200	7650	7537 $\frac{3}{4}$
40	72000	2400	9600	10200	10050
50	90000	3000	12000	12750	12562 $\frac{1}{4}$
60	108000	3600	14400	15300	15075
70	126000	4200	16800	17850	17587 $\frac{3}{4}$
80	144000	4800	19200	20400	20100
90	162000	5400	21600	22950	22612 $\frac{1}{4}$
100	180000	6000	24000	25500	25125
200	360000	12000	48000	51000	50250
1000	1800000	60000	240000	255000	251250

Minam sexaginta siclos continere arbitramur. Quae ratio videbatur magis Ezechielis verbis cōsentanea. c. 45. Qui Minā putabit siclos viginti quinque cōtinere, is ex tabula mine Atticae, quomodo cū nostris pōderibus & monetis cōparetur, dignoscatur.

Talenta

Talenta. Attica.	Drachmae.	Auret. COMMUNIS	Argentei. PRACICI	
1	6000	6375	6281	$\frac{1}{4}$
2	12000	12750	12562	$\frac{2}{4}$
3	18000	19125	18843	$\frac{3}{4}$
4	24000	25500	25125	1
5	30000	31875	31406	$\frac{1}{2}$
6	36000	38250	37687	$\frac{3}{4}$
7	42000	44625	43968	1
8	48000	51000	50250	$\frac{1}{2}$
9	54000	57375	56531	$\frac{3}{4}$
10	60000	63750	62812	1
20	120000	127500	125625	$\frac{1}{2}$
30	180000	191250	188437	$\frac{3}{4}$
40	240000	255000	251250	1
50	300000	318750	314062	$\frac{1}{2}$
60	360000	382500	376875	$\frac{3}{4}$
70	420000	446250	439687	1
80	480000	510000	502500	$\frac{1}{2}$
90	540000	573750	565312	$\frac{3}{4}$
100	600000	637500	628125	1
200	1200000	1275000	1256250	$\frac{1}{2}$
1000	6000000	6375000	6281250	$\frac{1}{4}$
2000	12000000	12750000	12562500	$\frac{1}{2}$

Talenta aliarum gentium nolimus cum nostris ponderibus aut monetis conferre. Ex talent o Attico eam rationem institue t, si quis voluerit experiri.

Tabula septima.

169

Mina Atti. Mina Atti. Libra Romana. Drachma.
 & maiores. & minores.

1	$1 \frac{1}{3}$	1 Drach.	4		100
2	$2 \frac{2}{3}$	2	8		200
3	4	3	12		300
4	$5 \frac{1}{3}$	4	16		400
5	$6 \frac{2}{3}$	5	20		500
6	8	6	24		600
7	$9 \frac{1}{3}$	7	28		700
8	$10 \frac{2}{3}$	8	32		800
9	12	9	36		900
10	$13 \frac{1}{3}$	10	40		1000
20	$26 \frac{2}{3}$	20	80		2000
30	40	30	120		3000
40	$53 \frac{1}{3}$	40	160		4000
50	$66 \frac{2}{3}$	50	200		5000
60	80	60	240		6000
70	$93 \frac{1}{3}$	70	280		7000
80	$106 \frac{2}{3}$	80	320		8000
90	120	90	360		9000
100	$133 \frac{1}{3}$	100	400		10000
300	400	300	1200		30000
1000	$1333 \frac{1}{3}$	1000	4000		100000

Non facile mina Attica cum nostris ponderibus & monetis comparatur. Sed tamen mina Attica maior continet librae nostrae 25. partes ex 32. aureos nostros 106. cum quadrante. Quos numeros duplicare facile est. Fontes indicasse sit satis,

Y

Librae

Libra nostra. Vncia. Libra Medice. Libra Romæ

1	16	1 Vncia	5 $\frac{1}{15}$	1 $\frac{1}{3}$
2	32	2	10 $\frac{2}{15}$	2 $\frac{2}{3}$
3	48	3	15 $\frac{3}{15}$	4 $\frac{1}{3}$
4	64	4	20 $\frac{4}{15}$	5 $\frac{2}{3}$
5	80	5	25 $\frac{5}{15}$	6 $\frac{2}{3}$
6	96	6	30 $\frac{6}{15}$	8
7	112	7	35 $\frac{7}{15}$	9 $\frac{1}{3}$
8	128	8	40 $\frac{8}{15}$	10 $\frac{2}{3}$
9	144	9	45 $\frac{9}{15}$	12
10	160	10	50 $\frac{10}{15}$	13 $\frac{1}{3}$
20	320	20	100 $\frac{20}{15}$	26 $\frac{2}{3}$
30	480	30	150 $\frac{30}{15}$	40
40	640	40	200 $\frac{40}{15}$	53 $\frac{1}{3}$
50	800	50	250 $\frac{50}{15}$	66 $\frac{2}{3}$
60	960	60	300 $\frac{60}{15}$	80
70	1120	70	350 $\frac{70}{15}$	93 $\frac{1}{3}$
80	1280	80	400 $\frac{80}{15}$	106 $\frac{2}{3}$
90	1440	90	450 $\frac{90}{15}$	120
100	1600	100	500 $\frac{100}{15}$	133 $\frac{1}{3}$
200	3200	200	1000 $\frac{200}{15}$	266 $\frac{2}{3}$
1000	16000	1000	5000 $\frac{1000}{15}$	1333 $\frac{1}{3}$

Libra medica haud facillè cum nostra cõparatur. Sed pars quinta-decima vncie medicæ facit fere semidrachmam communem. Itè triens libræ Romæ quatuor vncias continet. Perinde ergo est ponere libram $1 \frac{1}{3}$ ac si dicas, Libram vnam, & vncias insuper quatuor: sic $2 \frac{2}{3}$ duæ nimirũ libræ Romanæ sunt, & vncia octo.

Libra

Tabula nona.

171

Libra medica.	Drachmæ medicæ.	Libra Romana.	Drachmæ Rom. & communes.
1	108	Vncia II $\frac{1}{4}$	90
2	216	I 10 $\frac{3}{4}$	180
3	324	2 9 $\frac{3}{4}$	270
4	432	3 9	360
5	540	4 8 $\frac{1}{4}$	450
6	648	5 7 $\frac{3}{4}$	540
7	756	6 6 $\frac{1}{4}$	630
8	864	7 6	720
9	972	8 5 $\frac{1}{4}$	810
10	1080	9 4 $\frac{3}{4}$	900
20	2160	18 9	1800
30	3240	28 1 $\frac{3}{4}$	2700
40	4320	37 6	3600
50	5400	46 10 $\frac{3}{4}$	4500
60	6480	56 3	5400
70	7560	65 7 $\frac{3}{4}$	6300
80	8640	75	7200
90	9720	84 4 $\frac{3}{4}$	8100
100	10800	93 9	9000
200	21600		18000

Ex drachmis vncias vtriusque generis medicas & Romanas facies, si medicas per novem partiaris, Romanas per octo. Vncia duodecim vtriusque generis sui modi libram efficiunt. Nostram libram sedecim vnciæ Romanæ complent; medicæ vncia 17 $\frac{1}{15}$ eadem libra nostra continentur.

Y 2

Denarij

Denarij Romani. Drachme. Argentei quoad pondus & valore. Aurei quoad pondus.

001	1 $\frac{1}{7}$	1	1 $\frac{11}{56}$	1 $\frac{3}{14}$
002	2 $\frac{2}{7}$	2	2 $\frac{22}{56}$	2 $\frac{6}{14}$
003	3 $\frac{3}{7}$	3	3 $\frac{33}{56}$	3 $\frac{9}{14}$
004	4 $\frac{4}{7}$	4	4 $\frac{44}{56}$	4 $\frac{12}{14}$
005	5 $\frac{5}{7}$	5	5 $\frac{55}{56}$	5 $\frac{15}{14}$
006	6 $\frac{6}{7}$	6	6 $\frac{66}{56}$	6 $\frac{18}{14}$
007	7	7	7 $\frac{77}{56}$	7 $\frac{21}{14}$
008	8	8	8 $\frac{88}{56}$	8 $\frac{24}{14}$
009	9 $\frac{1}{7}$	9	9 $\frac{99}{56}$	9 $\frac{27}{14}$
010	10 $\frac{2}{7}$	10	10 $\frac{110}{56}$	10 $\frac{30}{14}$
020	22 $\frac{6}{7}$	22	22 $\frac{242}{56}$	24 $\frac{6}{14}$
030	34 $\frac{2}{7}$	35	35 $\frac{50}{56}$	36 $\frac{14}{14}$
040	45 $\frac{5}{7}$	47	47 $\frac{48}{56}$	48 $\frac{10}{14}$
050	57 $\frac{1}{7}$	59	59 $\frac{46}{56}$	60 $\frac{12}{14}$
060	68 $\frac{4}{7}$	71	71 $\frac{44}{56}$	72 $\frac{11}{14}$
070	80	83	83 $\frac{42}{56}$	85
080	91 $\frac{3}{7}$	95	95 $\frac{40}{56}$	97 $\frac{2}{14}$
090	102 $\frac{6}{7}$	107	107 $\frac{38}{56}$	109 $\frac{4}{14}$
100	114 $\frac{2}{7}$	119	119 $\frac{36}{56}$	121 $\frac{6}{14}$

Memento, denariorum pondus varijs temporibus immutatum fuisse. Verissima tamen & iustissima ratione, uti ex Elinio adduximus, ex uncia argenti cudi solitos, & signari septem omnino, ex libra Romana octoginta quatuor.

Arroba

Tabula undecima.

173

<i>Arroba pondus.</i>	<i>Castel- lani.</i>	<i>Denarij Romani.</i>	<i>Argentei.</i>	<i>Aurei.</i>
1	2500	2800	3350	3400
2	5000	5600	6700	6800
3	7500	8400	10050	10200
4	10000	11200	13400	13600
5	12500	14000	16750	17000
6	15000	16800	20100	20400
7	17500	196000	23450	23800
8	20000	22400	26800	27200
9	22500	25200	30150	30600
10	25000	28000	33500	34000
20	50000	56000	67000	68000
30	75000	84000	100500	102000
40	100000	112000	134000	136000
50	125000	140000	167500	170000
60	150000	168000	201000	204000
70	175000	196000	234500	238000
80	200000	224000	268000	272000
90	225000	252000	301500	306000
100	250000	280000	335000	340000
200	500000	560000	670000	680000

Libra Toletana pendit uncias sedecim, drachmas centum viginti octo, argenteos nummos 134. aureos 136. denarios Romanos 112. Castellanos centum. Porro arroba nostra, quarta centenarij nostri, siue quintalis, pars, continet libras nostras 25. Quot aurei aut argentei curru aut iumento portentur, ex hac tabula dignoscitur.

Y 3

Modij

<i>Modij Romani.</i>	<i>Celemines.</i>	<i>Sextarij Romani.</i>	<i>Sextarij Toletani.</i>
1	2	16	20
2	4	32	40
3	6	48	60
4	8	64	80
5	10	80	100
6	12	96	120
7	14	112	140
8	16	128	160
9	18	144	180
10	20	160	200
20	40	320	400
30	60	480	600
40	80	640	800
50	100	800	1000
60	120	960	1200
70	140	1120	1400
80	160	1280	1600
90	180	1440	1800
100	200	1600	2000

Quatuor sextarij Toletani congium Toletanum seu azumbrem faciunt: octo azumbres amphoram seu arrobam mensurā. Sextarij Romani sex congi Romano continentur: octo congi complent amphoram Romanā: quæ cōtinet sextarios Romanos 48.

Sexta-

Tabula tertiadecima.

175

Sextarius Roman.	Sextarius Toletan.	Sextarius Atticus.	Sextarius Hebraic.
1	$1 \frac{1}{4}$	$1 \frac{1}{3}$	$1 \frac{1}{2}$
2	$2 \frac{1}{2}$	$2 \frac{2}{3}$	3
3	$4 \frac{3}{4}$	4	$4 \frac{1}{2}$
4	5	$5 \frac{2}{3}$	6
5	$6 \frac{3}{4}$	$6 \frac{2}{3}$	$7 \frac{1}{2}$
6	$7 \frac{3}{4}$	8	9
7	8	$9 \frac{1}{3}$	$10 \frac{1}{2}$
8	10	$10 \frac{2}{3}$	12
9	$11 \frac{1}{4}$	12	$13 \frac{1}{2}$
10	$12 \frac{3}{4}$	$13 \frac{2}{3}$	15
20	25	$26 \frac{2}{3}$	30
30	$37 \frac{3}{4}$	40	45
40	50	$53 \frac{1}{3}$	60
50	$62 \frac{3}{4}$	$66 \frac{2}{3}$	75
60	75	80	90
70	$87 \frac{3}{4}$	$93 \frac{2}{3}$	105
80	100	$106 \frac{2}{3}$	120
90	$112 \frac{3}{4}$	120	135
100	125	$133 \frac{1}{3}$	150

Fermutato ordine è sextarijs Toletanis Romanos facies, si pro uno Toletano posueris quatuor quintas Romani, ex Atticis, si pro uno sextario Attico posueris tres quartas Romani: pro Hebraico pones duas tertias eiusdem. Quo duplicato numero sextarios cuiuscumque generis inter ipsos comparabis. Quæ cum sint explorata, tabulam tamen proximam adijcimus. Sexta-

Sextarij Toletani. Romani. Attici. Hebraici.

1	$\frac{4}{5}$	1	$\frac{1}{15}$	1	$\frac{1}{5}$
2	$\frac{8}{5}$	2	$\frac{2}{15}$	2	$\frac{2}{5}$
3	$\frac{12}{5}$	3	$\frac{3}{15}$	3	$\frac{3}{5}$
4	$\frac{16}{5}$	4	$\frac{4}{15}$	4	$\frac{4}{5}$
5	4	5	$\frac{5}{15}$	6	6
6	$4\frac{4}{5}$	6	$\frac{6}{15}$	7	$\frac{1}{5}\frac{2}{5}$
7	$4\frac{8}{5}$	7	$\frac{7}{15}$	8	$\frac{2}{5}\frac{3}{5}$
8	$4\frac{12}{5}$	8	$\frac{8}{15}$	9	$\frac{3}{5}\frac{4}{5}$
9	$4\frac{16}{5}$	9	$\frac{9}{15}$	10	$\frac{4}{5}$
10	8	10	$\frac{10}{15}$	12	
20	16	21	$\frac{5}{15}$	24	
30	24	32		36	
40	32	42	$\frac{10}{15}$	48	
50	40	53	$\frac{5}{15}$	60	
60	48	64		72	
70	56	74	$\frac{10}{15}$	84	
80	64	85	$\frac{5}{15}$	96	
90	72	96		108	
100	80	106	$\frac{10}{15}$	120	

Memento, sextarium Toletanum in vino aut aqua pendere uncias sedecim. Romanum uncias viginti. Atticum uncias quindecim, Hebraicum uncias $13\frac{1}{3}$ si vera sunt, quæ superius sunt posita.

Cori

Tabula decima quinta.

177

<i>Cori Hebraici.</i>	<i>Modi Romani.</i>	<i>Medimni seu faneca.</i>	<i>Amphora Romana.</i>
1	30	5	10
2	60	10	20
3	90	15	30
4	120	20	40
5	150	25	50
6	180	30	60
7	210	35	70
8	240	40	80
9	270	45	90
10	300	50	100
20	600	100	200
30	900	150	300
40	1200	200	400
50	1500	250	500
60	1800	300	600
70	2100	350	700
80	2400	400	800
90	2700	450	900
100	3000	500	1000

Ex medimnis seu fanecis fient modij & celemines, si cuilibet fanecæ dentur modij sex, celemines duodecim. Ex amphoris Romanis fient vnæ seu arrobæ Toletanæ. Continet amphora Romana quindecim congios Toletanos seu azumbres. Sic decem amphoræ seu corus continet arrobæ octodacim, azumbres sex: uti proxima tabula indicabit.

Z

Bathus.

Bathus. Metreta. Artaba Aegyptia. Azumbre.

1	$\frac{2}{3}$	$\frac{9}{10}$	15
2	1 $\frac{1}{3}$	1 $\frac{8}{10}$	30
3	2	2 $\frac{7}{10}$	45
4	2 $\frac{2}{3}$	3 $\frac{6}{10}$	60
5	3 $\frac{1}{3}$	4 $\frac{5}{10}$	75
6	4	5 $\frac{4}{10}$	90
7	4 $\frac{2}{3}$	6 $\frac{3}{10}$	105
8	5 $\frac{1}{3}$	7 $\frac{2}{10}$	120
9	6	8 $\frac{1}{10}$	135
10	6 $\frac{2}{3}$	9	150
20	13 $\frac{1}{3}$	18	300
30	20	27	450
40	26 $\frac{2}{3}$	36	600
50	33 $\frac{1}{3}$	45	750
60	40	54	900
70	46 $\frac{2}{3}$	63	1050
80	53 $\frac{1}{3}$	72	1200
90	60	81	1350
100	66 $\frac{2}{3}$	90	1500

Bathus & Ephi eiusdem mensurae sunt, capientes singuli tres modios, hoc est, celemines sex. Tantundem capit Amphora Romana: quae continet vnam seu arrobam Toletanam & septem azumbres. Azumbres octo in arroba mensura continentur, satum trientem ephi capit, nempe modium vnum, siue celemines duos.

Metre-

Tabula decimasptima. 179

<i>Metre-</i> <i>te.</i>	<i>Artaba</i> <i>Ægyptia.</i>	<i>Amphora</i> <i>Romana.</i>	<i>Azum-</i> <i>bres.</i>	<i>Arro-</i> <i>ba.</i>
1	1 $\frac{7}{20}$	1 $\frac{1}{2}$	22 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{13}{16}$
2	2 $\frac{14}{20}$	3	45	
3	4 $\frac{1}{20}$	4 $\frac{1}{2}$	67 $\frac{1}{2}$	
4	5 $\frac{8}{20}$	6	90	
5	6 $\frac{15}{20}$	7 $\frac{1}{2}$	112 $\frac{1}{2}$	
6	8 $\frac{2}{20}$	9	135	
7	9 $\frac{9}{20}$	10 $\frac{1}{2}$	157 $\frac{1}{2}$	
8	10 $\frac{16}{20}$	12	180	22 $\frac{1}{2}$
9	12 $\frac{3}{20}$	13 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	
10	13 $\frac{10}{20}$	15	225	
20	27	30	450	
30	40 $\frac{10}{20}$	45	675	
40	54	60	900	112 $\frac{1}{2}$
50	67 $\frac{10}{20}$	75	1125	
60	85	90	1350	
70	94 $\frac{10}{20}$	105	1575	
80	108	120	1800	225
90	121 $\frac{10}{20}$	135	2025	
100	135	150	2250	281 $\frac{2}{8}$

*Met retam maiorem facimus amphora Romana. Artaba, cum
si i mensura barbara, a gre cum alijs mensuris potest com-
parari. Bat hum & amphoram Romanam pares prorsus facimus.*

Z 2 *Artaba.*

Artaba. Metreta. srodq Bathi. Azumbres.

1	$\frac{19}{27}$	1	$\frac{1}{9}$	16	$\frac{2}{3}$
2	$\frac{11}{27}$	2	$\frac{2}{9}$	33	$\frac{1}{3}$
3	$\frac{3}{27}$	3	$\frac{3}{9}$	50	
4	$\frac{22}{27}$	4	$\frac{4}{9}$	66	$\frac{2}{3}$
5	$\frac{14}{27}$	5	$\frac{5}{9}$	83	$\frac{1}{3}$
6	$\frac{6}{27}$	6	$\frac{6}{9}$	100	
7	$\frac{25}{27}$	7	$\frac{7}{9}$	116	$\frac{2}{3}$
8	$\frac{17}{27}$	8	$\frac{8}{9}$	133	$\frac{1}{3}$
9	$\frac{9}{27}$	10		150	
10	$\frac{1}{27}$	11	$\frac{1}{9}$	166	$\frac{2}{3}$
20	$\frac{2}{27}$	22	$\frac{2}{9}$	333	$\frac{1}{3}$
30	$\frac{3}{27}$	33	$\frac{3}{9}$	500	
40	$\frac{4}{27}$	44	$\frac{4}{9}$	666	$\frac{2}{3}$
50	$\frac{5}{27}$	55	$\frac{5}{9}$	833	$\frac{1}{3}$
60	$\frac{6}{27}$	66	$\frac{6}{9}$	1000	
70	$\frac{7}{27}$	77	$\frac{7}{9}$	1166	$\frac{2}{3}$
80	$\frac{8}{27}$	88	$\frac{8}{9}$	1333	$\frac{1}{3}$
90	$\frac{9}{27}$	100		1500	
100	$\frac{10}{27}$	111	$\frac{1}{9}$	1666	$\frac{2}{3}$

Quedam mēſura & pondera ab Hiſpanis minora dimidio ſunt facta quā̄m Romana. Nam amphora Toletana continet azumbres octo, Romana quindecim. Modius Romanus continet quantum duo modij Toletani, quos celemines dicimus. Tantundem in drachma contigit ſemiſſem eius ad aramem vulgò dicimus.

Pes.

Tabula nonadecima.

181

Pes Grecus.	Romanus.	Toletanus.	Hebraicus.
1	1 $\frac{1}{24}$	1 $\frac{2}{17}$	$\frac{25}{32}$
2	2 $\frac{2}{24}$	2 $\frac{4}{17}$	1 $\frac{18}{32}$
3	3 $\frac{3}{24}$	3 $\frac{6}{17}$	2 $\frac{11}{32}$
4	4 $\frac{4}{24}$	4 $\frac{8}{17}$	3 $\frac{4}{32}$
5	5 $\frac{5}{24}$	5 $\frac{10}{17}$	3 $\frac{29}{32}$
6	6 $\frac{6}{24}$	6 $\frac{12}{17}$	4 $\frac{22}{32}$
7	7 $\frac{7}{24}$	7 $\frac{14}{17}$	5 $\frac{15}{32}$
8	8 $\frac{8}{24}$	8 $\frac{16}{17}$	6 $\frac{8}{32}$
9	9 $\frac{9}{24}$	10 $\frac{1}{17}$	7 $\frac{1}{32}$
10	10 $\frac{10}{24}$	11 $\frac{2}{17}$	7 $\frac{26}{32}$
20	20 $\frac{20}{24}$	22 $\frac{6}{17}$	15 $\frac{20}{32}$
30	31 $\frac{6}{24}$	33 $\frac{9}{17}$	23 $\frac{14}{32}$
40	41 $\frac{16}{24}$	44 $\frac{12}{17}$	31 $\frac{8}{32}$
50	52 $\frac{2}{24}$	55 $\frac{15}{17}$	39 $\frac{2}{32}$
60	62 $\frac{12}{24}$	67 $\frac{1}{17}$	46 $\frac{29}{32}$
70	72 $\frac{22}{24}$	78 $\frac{4}{17}$	$\frac{32}{32}$
80	83 $\frac{8}{24}$	89 $\frac{7}{17}$	54 $\frac{22}{32}$
90	93 $\frac{18}{24}$	100 $\frac{10}{17}$	62 $\frac{16}{32}$
100	104 $\frac{4}{24}$	111 $\frac{13}{17}$	70 $\frac{10}{32}$
			78 $\frac{4}{32}$

Grecus pes continet Toletanum, & ferme octavam eius: que ratio exacta prorsus non est. Sed certe Grecus Romanum superat parte. 24. Romani. Romanus Toletano maior est duodecima Toletani. Reducto utroque excessu ad Toletanum pedem, subductaque per numeros ratione, inuenias, pedem Grecum continere

Z 3

nerve

Pes Romanus.	Toletanus.	Hebraicus.	Græcus.
1	$1 \frac{1}{12}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{24}{25}$
2	$2 \frac{2}{12}$	$1 \frac{1}{4}$	$1 \frac{23}{25}$
3	$3 \frac{3}{12}$	$2 \frac{1}{4}$	$2 \frac{22}{25}$
4	$4 \frac{4}{12}$	3	$2 \frac{21}{25}$
5	$5 \frac{5}{12}$	$3 \frac{3}{4}$	$3 \frac{20}{25}$
6	$6 \frac{6}{12}$	$4 \frac{1}{2}$	$3 \frac{19}{25}$
7	$7 \frac{7}{12}$	$4 \frac{3}{4}$	$4 \frac{18}{25}$
8	$8 \frac{8}{12}$	$5 \frac{1}{4}$	$4 \frac{17}{25}$
9	$9 \frac{9}{12}$	$5 \frac{3}{4}$	$5 \frac{16}{25}$
10	$10 \frac{10}{12}$	$6 \frac{1}{2}$	$5 \frac{15}{25}$
20	$21 \frac{8}{12}$	7	$6 \frac{5}{25}$
30	$32 \frac{6}{12}$	$15 \frac{2}{4}$	$6 \frac{4}{25}$
40	$43 \frac{4}{12}$	22	$7 \frac{20}{25}$
50	$54 \frac{2}{12}$	$30 \frac{2}{4}$	$7 \frac{19}{25}$
60	65	$37 \frac{2}{4}$	$8 \frac{18}{25}$
70	$75 \frac{10}{12}$	45	$8 \frac{17}{25}$
80	$86 \frac{8}{12}$	$52 \frac{2}{4}$	$9 \frac{16}{25}$
90	$97 \frac{6}{12}$	60	$9 \frac{15}{25}$
100	$108 \frac{4}{12}$	$67 \frac{2}{4}$	10
200	216	75	196
		150	

nere Toletanum, & partes præterea Tolctani. 37. è partibus 288. in quas eum pedem dividere necesse est. Nos tamen eas minutias vitauimus, & ad maiores numeros reuocauimus, tantundem ferme valentes.

Stadia

Tabula vigesima prima. 183

Stadia.	Passus Græci.	Pedes Græci.	Passus Rom.	Pedes Rom.
1	100	600	125	625
2	200	1200	250	1250
3	300	1800	375	1875
4	400	2400	500	2500
5	500	3000	625	3125
6	600	3600	750	3750
7	700	4200	875	4375
8	800	4800	1000	5000
9	900	5400	1125	5625
10	1000	6000	1250	6250
20	2000	12000	2500	12500
30	3000	18000	3750	18750
40	4000	24000	5000	25000
50	5000	30000	6250	31250
60	6000	36000	7500	37500
70	7000	42000	8750	43750
80	8000	48000	10000	50000
90	9000	54000	11250	56250
100	10000	60000	12500	62500

*Memento, pedem & passum Græcum Romano maiorem esse:
paria vtriusque gentis stadia atque miliaria.*

Leuce.

Leuca.	Mill.	Stad.	Pedes	Stadia	Restes	Pedes Tolet.
1	3	5	25	$29 \frac{1}{25}$	800	19800
2	7	2	50	$58 \frac{2}{25}$	1600	39600
3	10	7	75	$87 \frac{3}{25}$	2400	59400
4	14	1	100	$116 \frac{4}{25}$	3200	79200
5	17	6	125	$145 \frac{5}{25}$	4000	99000
6	21	3	150	$174 \frac{6}{25}$	4800	118800
7	25		175	$203 \frac{7}{25}$	5600	138600
8	28	5	200	$232 \frac{8}{25}$	6400	158400
9	32	2	225	$261 \frac{9}{25}$	7200	178200
10	35	7	250	$290 \frac{10}{25}$	8000	198000
20	71	6	500	$580 \frac{20}{25}$	16000	396000
30	107	6	125	$871 \frac{5}{25}$	24000	594000
40	143	5	375	$1161 \frac{15}{25}$	32000	792000
50	179	5		1452	40000	990000
60	215	4	250	$1742 \frac{10}{25}$	48000	1188000
70	251	3	500	$2032 \frac{20}{25}$	56000	1386000
80	287	3	125	$2323 \frac{5}{25}$	64000	1584000
90	323	2	375	$2613 \frac{15}{25}$	72000	1782000
100	359	2		2904	80000	1980000

Pars. 25. stadij efficit pedes Romanos. 25. nam stadium continet pedes Romanos. 625. Ita ubi posuimus stadia $29 \frac{1}{25}$ potuimus dicere stadia 29. & pedes 25. Milliare sumimus iuxta mensuram pedis Romani. Alioqui leuca pedes Toletanos continet 198000. atque ferme quatuor eius generis pedum milliaria, quorum singula contineant pedes Toletanos 5000. passus mille. Restis palmos maiores continet triginta tres.

Plures

PLVRES Conficere tabulas non est ne-
cesse. Qui volet, alias adiungat. Inuē-
tis addere non erit difficile. Sed & his
conficiendis tabulis, vti alio loco est dictum,
pondera nostra antiquis exæquamus his indu-
cti rationibus. Primum quoniam ea via faci-
llima erat, pondera omnia inter ipsa quamuis
diuersi generis, & nationum aliarum, & men-
suras comparandi. Deinde quoniam antiqua
minora nostris fuisse certo argumento confir-
mari non potest: ac contra potius aut maiora
nostris esse tum ratione tū experimento cer-
tiori fixum habeo, aut paria prorsus, certe To-
letanis vnciam, & drachmam Romanam, vn-
de reliqua pendent. Ad hæc, vt fateamur anti-
qua fuisse minora, nulla fida ratione constitui
poterit, quantum superentur a nostris. Falli
haud dubium possumus vt homines: neque
in tantis tenebris obseruationis lubricæ hallu-
cinari mirum est. Ac satis habeam si inter dis-
crepantes aliorum sententias, propius cæteris
ad veritatem nos accessisse credetur. Quod si
nobis arrogamus, magna diligētia excusabit,
quam singulis rebus examinandis adhibui-
mus. Sic omnes qui scribunt prædicant, cer-
tius aliquid afferre, aut scribendi arte priores

Aa supe-

superare. Video. sed qui a suscepta prius opinionione nō dimouebitur, ei nihilominus ex nostro labore hisque tabulis fructus constabit: si eam partem ex numero mensurarum, ponderum, monetarū à nobis descripto detraxerit, quota ipse à nostris vetera pondera superari putabit. Exempli gratia, Tabula quarta Talentum Hebraicum valere diximus pēdereque quantum aurei nostrates 12750. Qui pondera Hebraica minora nostris credet parte octaua aut sexta, is dicat detracta eius summæ octaua, Talētum id pendere aureos nostros 1156. & dodrantem. Item tabula octaua libras quatuor Romanas continere designamus, vncias communes 48. Qui pondera Romana vetera nostris minora facit parte quintadecima, is dicat continere vncias nostras quadraginta quatuor, & quatuor vnciæ quintas. Idem iudicium esto de mensuris fere aridorum, & liquorum: quoniam & ipsæ ad pondera reuocantur, atque ex illis examinari debent. Similique ratione procedat, qui pondera Romana vetera nostris minora faciet parte vigesima aut vigesima secunda. Plura adijcere non est opus: Lectorem de his monuisse extremo opere fore commodum existimabam. Quolo

co finis disputandi esto, exorato eo, qui hæc
 examinare aggredietur, ne nostra prius dam-
 net, quam argumentorum momenta singula
 consideret. In supputationibus cogitet, nu-
 meris persequendis ratione, aut describendis
 stylo facile cõtingere lapsum. Cuius nos si mo-
 nuerit, magnam à nobis habebit gratiam.
 Neque Criticos quosdam imitari debet aliena
 damnantes pãsim sine iudicio, neque affe-
 rentes tamen meliora, quibus censu-
 ram suam cõfirment, publica &
 priuata aliorum studia
 iuuari possint.

A a 2 A

A.	Bes octo vnciæ.	9.
Absalonis cæsaries pag. 41.	Bessales litteræ.	132.
A Actus mensura pag. 134.	C.	
Eris centum aut mille	Cabus mensura.	78.
quid. 38.	Cadus mensura.	96.
Amphora Attica .95. Ro-	Cahiz noster.	87.
mana. 108.	Calamus quem vidit Eze-	
Amphora Rom. capit quin-	chiel. 122.	
decim azumbrcs. 177.	Cameli onus.	73.
Amphoreus. 99.	Canna.	140.
Aranciata. 140.	Caph mensura Hebr.	95.
Argentei quos Iudas acce-	Castellani & Duplæ valor	
pit. 46.	par. 150.	
Argenti quantum græc mo-	Celemin modij dimidiū. 88.	
netæ miscetur. 147.	Centenarium pondus. 68.	
Argētiviui sextarij pōdus. 28	Centuria centū iugera. 135.	
Arroba capit azumbres oc-	Ceranium. 96.	
to. 113.	Chænix. 82.	
Arraba triplex. 97.	Chus congio par. 100.	
Afsis significatio, & eius par-	Cistophori nummi. 57.	
tes. 6.	Cochlear mensura. 106.	
Aurei & argentei Hebrai-	Concha femicyathus. 106.	
ci. 45.	Congius. 109.	
Aurei excellentes. 150.	Corus Hebraica mēsurā. 72.	
Aurei quotex aurimarcō. 151.	Cotyle siue triblium. 106.	
Aurei Romani pōdus. 63. 64.	Cubicus numerus à radice vo-	
Aurificum pondera. 69.	catur. 19.	
Azumbre arroba pars octa-	Cubitus Hebraicus. 121. Geo-	
ua. 113.	metricus. 133.	
B.	Culeus. 108.	
Bathus & Ephi eiusdem mē-	Cuminum mensuræ irre-	
suræ. 72. 178.	gulares. 88.	
Bicongius Cicer. filius. 110.	Cyathus vnciæ sextarij. 8. 106	
	Cypsele mensura. 80.	
	D. Da-	

D.

Dadix mensura.	80.
Darici stateres.	56.
Dauid quantum auri & argenti reliquit,	37.
Demensum.	86.
Denarius & eius partes.	67.
Ex vncia argenti quot denarij.	22.
Diaulus stadia duo.	228.
Lidrachmum pro siclo.	45.
Digitus Hebraicus.	117. rotundus & quadratus.
Dodrans. 9. palmus maior sic dictus.	132.
Dolichos.	128.
Drachma.	55.

E.

Ecteus mensura.	81.
Ephi Batho par.	75.

F.

Faneca medimno par.	87.
Faneca terræ.	140.
Fannij lectio castigata.	98.
Farnesij Cardin. bibliotheca.	158.
Faustinae Augustæ aureus.	64.
Frugalitas Hispanorum.	155.

G.

Gallicæ mensuræ liquido-

rum.	114.
Gladij Aiod longitudo.	121.
Gomor mensura.	77.
Græcis numerandi forma.	18.
Græcorum variæ mensuræ.	105.
Granum medicum communiaurificum maius.	69. 70.

H.

Hebraicæ opulentie estimatio difficilis.	39.
Hemicotylum.	106.
Hemiectum.	81.
Hemina idem quod cotyle.	111.
Hieron. locus explicatus.	98.
Hin capit octo sextarios.	92.
Hippico stadia quatuor.	128.
Hispani mensuras quasdam & pondera dimidio minor fecerunt.	180.
Hordei faneca quanti olim vendebatur.	151.

I.

Illefonfus Complutum Toletum sexaginta millibus distare ait.	140.
Ioannis primi Castellæ Regis lex.	152.
Italicæ mensuræ liquorum.	113.
Italici agri bonitas.	141.
Iugada.	141.
Iugerum quantum.	135.

K.

Aa 3 KiKar

KiKar Hebraicè Talen-
tum. 35. 68.
Kypsele sex medimnos ca-
pit. 30.

L.

Lāpidij locus castigatus. 13
Letch cori dimidiū. 74.
Libella assis valore. 10.
Libra & Mina differūt. 19.
Exlibra auri quot aurei olim
à Romanis signabātur. 63.
Libra Ioannis. 12. & 19. pro
pondere sumitur, nō pro
nummo. 65.
Libram & vnciam Græci ac-
cepere à Romanis. 60.
Lichas mensura. 126.
Ligula. 111.
Litteræ bessales & vncia-
les. 132.
Log sextarius Hebr. 93.

M.

Marauedini volor varius.
144. valebat sexaginta
meagias. 148.
Marcus libræ dimidiū. 69.
Medica libra non facile cum
nostra comparatur. 168.
Medicorum pondera mino-
ra sunt cōmunibus. 21.
Mel aqua & oleo grauius. 24
Mensuræ & pondera serua-
bantur in templis. 157.

Mensuræ medicorum vulga-
res. 115.
Mensuræ multæ Rom. 111.
Metreta. 96.
Milliaria lapides dicta. 134.
Millarium 128. 134.
Millio an sit vox Latina. 19.
Minuta quæ vidua obtulit
apud Marcum. 11.
Mina Hebraica. 42. Atti-
ca. 54.
Modius. 84.
Moius Hispanus seu mo-
dius. 112.
Monetæ multæ in Castella
antiquatæ. 148.
Monetæ quæ ex ære, quæ ex
argento Romæ signaban-
tur. 10.
Monetæ variæ Hebraicæ. 47.
Mystrū cyathi quadrās. 106.

N.

Naporum seminis quātū in
iugero seratur. 135. 141.
Nebriſ. repetitiones. 19. 143
Neronis numisma aure-
um. 64.
Noe arcæ cubiti. 133.
Numerandi forma vetus. 11.
Nummus absolutè positus
quid. 10.

O.

Obolus Hebraicus. 47. Græ-
cus. 57.
Og Re-

- Og Regis Bafan lectus. 121.
 Olei mēsuræ vulgares. 114.
 Oleum nona parte leuius aqua. 104.
 Orgyia passus. 127.
 Orthodoron mensura. 126.
 Oxibaphus sesquicyat. 106.
- P.**
 Palæste Græcis palmus minor. 125.
 Palmus duplex Iudæis. 118.
 & 119.
 Palmus & palma qui differunt. 125.
 Parasanga. 128.
 Parsáh. 123.
 Passus Græcus & Romanus differunt. 134.
 Pecunia à pecude dicta. 7.
 Pedes Romani tres. 29.
 Pes Græcus maior Romano; stadia paria. 134. 183.
 Pes Hebraicus. 120.
 Pes tertius. 10.
 Pes triplex. 133.
 Plethrú. 127.
 Plinij epistola castigata. 14.
 Plinij lectio castigata. 66.
 & 86. & 126.
 Pondera Romana nostris paria. 22.
 Pretia rerum minora multò quam hoc tempore. 151.
- Q.**
 Qagherág. mensura Hebraica. 94.
 Qesitáh ouis & moneta. 48.
 Quadrantal amphora Romana. 108.
 Quadrantes centú pro sportula. 9.
 Quartarius. 106.
 Quatercenties idem quod millio. 165.
 Quatrin Italis vnde dictus. 9.
 Quintal Hispanis vnde dictum. 69.
- R.**
 Reges Castella monetæ bonitatē saepe minuerūt. 148.
 Rerum pretia nunc maiora quam fuerunt olim. 151.
 Restis mensura quanta. 140.
 & 184.
 Romani aurei quo pondere erant. 63. 64.
 Romanis numerandi forma. 18.
- S.**
 Salis Hebr. mensura. 92.
 Saltus mensura. 136.
 Satum quantú capiebat. 76.
 Schænus cum leuca conuenit. 129.
 Scripturæ D. loca explicata. 8. 18. 36. 42. 43. 45. 46. 65. 91. 119. 122.
 Seneca quātashabitopes. 15

Sestertius, & sestertium quid. 10.164	Triticum faneca quanti olim vendebatur. 152.
Sextantarij asses. 7.	V.
Sextarius Hebraicus. 93.	Vellonis moneta ærea. 144.
Atticus. 102: Roma- nus. 23.110.	Vespasiani numisma au- reum. 64.
Sicilicus. 9.	Vlna quanta erat. 133.
Siclus, & siclus sanctua- rij. 44. 158.	Vncia, & libræ ponderales, & mensurales. 20.
Solidus duodecim denarios Marauedinus decē valuit. 62	Vncia medica continet no- uem drachmas 70. 169,
Spithame Græcis palmus ma- ior. 125.	Vncia Romanapar nostræ. 63
Stadium. 128. 134.	Vncia triplex medicorum. 157
T.	Volusij Metiani locus casti- gatus. 10.
Talentum Hebraicum. 35:	Vrna. 109.
Græcum. 50.	X.
Taurus vrbs veteribus Sa- rabis. 152.	Xeme Hispanis vnde di- ctum. 139.
Toleto Cōplutum sexagin- ta millia. 140.	Xestes Græcè sextarius. 102.
Topach Hebr. palmus mi- nor. 118.	Z.
Torquatus Mediol. tricon- gius dictus. 110.	Zaghad, Zemed, & Zith Hebr. mensuræ. 123.
Tremisses. 144.	Zereth palmus maior He- br. 119.
Triblium seu cotyle. 106.	Zuz moneta Hebr. 48.
Triteus mensura. 81.	

FINIS.

Toleti, Apud Thomam Gus-
manium, Anno. 1599.